
Mordet på Olof Palme

Brottsanalys Gärningsmannaprofil

Jan Olsson och Ulf Åsgård

Rikskriminalpolisen

Stockholm
1994

Rapporten har tryckts i tre numrerade exemplar, som signerats på sid 12. Exemplar 1 har överlämnats till utredningen medan exemplar 2 och 3 förvaras av författarna. I samband med tryckningen har de underliggande utkasterna förstörts.

Detta är exemplar # 1

Tryckdatum: 9 maj 1994

**Verkligheten är den makt i tillvaron, som underkänner våra
påståenden om hur tillvaron är beskaffad.**

**Lars Gyllensten
Ur Lapptäcken Livstecken 1976**

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	5
Inledning	11
Uppdraget.....	11
Rapportens disposition.....	13
Konventioner.....	14
Brottsanalys och gärningsmannaprofil.....	15
Svenska erfarenheter av gärningsmannaprofiler.....	16
Översikt av ärendet	17
Den 28 februari 1986	17
Material och metoder	19
Skriftligt material	19
Muntligt material.....	20
Annat material.....	20
Arbetsmetodik.....	20
Hantering av information om misstänkta.....	22
Vittnesutsagor.....	22
Materialets kvalitet	24
Översikt av attentat	27
Generella iakttagelser	27
Studier av attentatsmän	29
Konspirationer.....	31

Ensamagerande gärningsmän	34
Processer hos ensamagerande gärningsmän.....	35
Attentatet mot Olof Palme jämfört med andra attentat	36
Offerkunskap	39
Olof Palme.....	39
Biografisk skiss.....	39
Privatpersonen.....	40
Ekonomi, hälsa m m.....	40
Aktuella frågor	40
Bofors-Indien affären.....	40
Iran-Irak.....	41
Baresic	41
Ubåtsfrågan	41
Avgångsplaner.....	42
Skyddet av Palme.....	42
Den aktuella hotbilden.....	43
Palmehatet	43
Harvardaffären.....	44
Lisbeth Palme.....	45
Rekonstruktion	46
De sista månaderna.....	46
De sista veckorna	47
Den sista dagen.....	52
Förmiddagen - eftermiddagen	53
Kvällen.....	54
Under färden till biografen.....	55
Under biobesöket.....	56
Efter biobesöket.....	59
Vid mordplatsen.....	61
Under mördarens flykt.....	63
Kriminaltekniska fakta	65
Brottsplatsen.....	65
Kulor.....	66
Ammunition och vapen.....	66
Undersökning av andra lokaler	68
Västerlånggatan 31.....	68
Olof och Lisbeth Palmes arbetslokaler	68
Rättsmedicinska undersökningar.....	68
Lisbeth Palmes skador.....	69
Hypoteser.....	71
Teoretiska förutsättningar	71

Komponenter i hypoteserna	72
Motiv	72
Privata motiv	73
Professionella motiv	73
Svarigheter att finna motiv	74
Gärningsmannakonstellationer	74
Hypoteser	76
Analys	77
Sammanfattning av grundläggande fakta	77
Prövning av konspirationshypoteser	78
Motivationsfasen	78
Kartläggningsfasen	79
Förutsättningar för kartläggning	79
Bristen på tecken på övervakning	80
Bedömning	81
Förfiningsfasen	81
Genomförandefasen	82
Gamla Stan	82
Tunnelbaneresan	83
Invid biografen Grand	84
Bedömning av lämpligheten av attentat efter biobesöket	84
Den opportunistiska komplottens problem	85
Under filmföreställningen	86
Efter filmföreställningen	86
Sveavägen	87
Mordet	88
Flykten	89
Kommunikation mellan gärningsmännen	89
Sammanfattning av genomförandefasen	92
Överskyllningen	92
Ensamagerande gärningsman - del av konspiration	93
Konklusion	93
Prövning av hypotesen om ensamagerande gärningsman	94
Mötet mellan offer och gärningsman	94
Agerande vid biografen före filmen	95
Agerande under föreställningen	95
Bedömning	96
Agerande efter föreställningen	97
Agerande vid mordplatsen	98
Bedömning	98
Det andra skottet	99
Flykten	99
Bedömning	100
Konklusion	100
Klassifikation av brottet	100
Gärningsmannaprofil	103

Clarkes klassifikation	103
Gärningsmannen	104
Generella drag	104
Personlighet.....	104
Levnadsvanor	104
Fysiska karakteristika.....	105
Ålder	105
Familjär bakgrund	105
Eget familjeliv	105
Utbildning.....	105
Arbete.....	105
Ekonomi	105
Psykiatrisk sjukvård	106
Annan sjukvård.....	106
Missbruk.....	106
Tidigare brottslighet	107
Kontakter med myndigheter	107
Uppehållsort	107
Motiv till brottet	107
Uppträdande efter gärningen.....	108
Infiltration.....	108
Intresse för utredningen	108
Hantering av bevismaterial.....	108
Risken för återkomst.....	109
Utvärdering av analysen.....	111
Kontakter med FBI.....	111
Presentation av ärendet	111
Bedömning av brottet.....	112
Gärningsmannen	112
Rekommendationer.....	113
Sammanfattning och värdering.....	113
Presentation inför utredningspersonalen	114
Konklusion	114
Slutsatser	115
Rekommendationer	116
Bilagor.....	117
Politiska attentat	117
Tabell med karakteristika för förmodad gärningsman	125
Utdrag ur PM rörande beteendeanalys av Olof Palmes mördare, 930706.....	131
PM ang brottsanalys och gärningsmannaprofil i utredningen av mordet på Olof Palme, 940211	134

Kartor	137
Referenser	139
Böcker, artiklar m m.....	139
Sammanställningar, PM m m	141

Inledning

Uppdraget

I juni 1993 ombads vi genomföra en analys av mordet på Olof Palme och särskilt beakta de beteendemässiga aspekterna hos gärningsman och offer, i syfte att försöka beskriva en gärningsmannaprofil. I ett PM (se sid 131) beskrev Åsgård förutsättningarna för ett sådant arbete. Han underströk särskilt att en analys borde utvärderas av expertis utomlands. Skälet till det var att det kunde förutsättas att våra tidigare kunskaper och erfarenheter av brottet och utredningen skulle kunna vara behäftade med förutfattade meningar. Vidare är kunskaperna om de applicerade metoderna självklart större vid de institutioner där metoderna en gång utvecklades.

Vi inledde uppdraget i slutet av augusti 1993. I början av januari diskuterades resultaten av arbetet vid FBI:s Behavioral Science Unit vid FBI Academy i Quantico, Virginia. På basen av dessa diskussioner kunde en mer precis gärningsmannaprofil formuleras. Den presenterades för utredningens personal under en tredagarskonferens i februari detta år. I anslutning till det har vi i ett PM 11 februari 1994 (se sid 134) skrivit ned en skiss till en gärningsmannaprofil. Den har bearbetats ytterligare och den slutliga versionen finns i denna rapport

Under arbetets gång har vi muntligt rapporterat om delavsnitt i vårt arbete för en trängre krets av utredningsmän.

Arbetet har tagit betydligt längre tid än vi förutsett. Det avspeglar de svårigheter av allsköns slag som dykt upp under resans gång. Inför dessa problem har vi konsekvent valt att se tiden an och reanalyserat fakta hellre än att hasta förbi.

Rapporten är författad av oss i samarbete och vi står gemensamt ansvariga för dess innehåll, inklusive värderingen av den information som delgetts oss av olika uppgiftslämnare. Det faktamässiga har, innan rapporten slutformulerats, diskuterats med flera utredare för att innehållet skall vara så korrekt som möjligt.

Slutrapporten av vårt arbete överlämnas härmed till utredningen. Ett arbete av detta slag kan, till följd av den enorma informationsmassan i utredningen, innehålla brister. Det är därför vår önskan att utredningspersonalen förhåller sig kritisk till fakta och slutsatser som här presenteras. Det är ändå vår förhoppning att rapporten skall få ett värde i efterforskningarna av Olof Palmes mördare.

Stockholm 6 maj 1994

Jan Olsson
kriminalkommissarie

Ulf Åsgård
med dr, psykiatrisk konsult

Rapportens disposition

Det material, som ligger till grund för vår analys är mycket omfattande. För att förstå hur våra resonemang förts har vi funnit det angeläget att redovisa, det för analysen relevanta, materialet så fullständigt som möjligt. Följden har blivit att rapporten blivit omfattande och viss energi har ägnats åt att disponera textmassan på ett sätt som skall underlätta förståelsen för arbetets resultat.

Innehållsförteckningen är avsiktligt tämligen omfattande och kan användas som ett register.

I en avslutande del av **Inledningen** beskrivs närmare bakgrunden till begreppen brottsanalys och gärningsmannaprofiler samt en översikt av det nuvarande kunskapsläget.

För flertalet läsare av rapporten torde huvuddragen av ärendet vara kända. Trots det finns en kort sammanfattning i avsnittet **Översikt av ärendet** för fullständighets skull.

I avsnittet **Material och metoder** beskrivs i detalj vilket skriftligt och muntligt material vi tagit del av samt vilka metoder vi använt för att analysera informationen. Här finns även en översikt av vittnesutsagor och deras bakgrund, som i detta ärende synes ha en speciell betydelse.

I avsnittet **Översikt av attentat** görs en bred översikt av attentatshistorien med tyngdpunkt på förhållanden efter 1900. Denna översikt har inkluderats för att belysa generella drag och möjliggöra jämförelser med attentatet mot Olof Palme .

En av poängerna med brottsanalys är att koncentrera uppmärksamheten kring offrets omständigheter. I avsnittet **Offerkunskap** finns en översikt av Olof Palmes liv samt andra relevanta fakta om honom och hans hustru, nödvändiga för bedömningen av brottet.

I **Rekonstruktionsavsnittet** skildras Palmes sista tid med tyngdpunkt på den sista dagen.

I avsnittet **Kriminaltekniska undersökningar** beskrivs relevanta delar av de omfattande tekniska och rättsmedicinska undersökningarna i ärendet.

Med dessa fakta som bakgrund formuleras i avsnittet **Hypoteser** några grundläggande rimliga antaganden om mordets bakgrund. Dessa antaganden prövas i avsnittet **Analys**, varefter en **Gärningsmannaprofil** presenteras.

I det följande avsnittet **Utvärdering av analysen** redovisas den granskning av arbetet som utförts av representanter för FBI respektive utredningspersonalen.

Resultaten av arbetet sammanfattas i avsnittet **Slutsatser**. I det följande avsnittet redovisas **Rekommendationer** till utredningen.

Rapporten avslutas med **Bilagor**, som innehåller uppgifter om *attentat*, en *tabell* över vittnens signalementsuppgifter om en förmodad gärningsman samt två *kartor* över Gamla Stan och cityområdet. Slutligen redovisas tryckta och otryckta **Referenser** som kommit till användning i arbetet.

Konventioner

I texten används en del förkortningar vars innebörd framgår av nedanstående tabell.

Förkortning	Innebörd
gm	gärningsman (män)
GMP	gärningsmannaprofil
cal	kaliber (angiven i tum)
kal	kaliber (angiven i mm)
LV	livvakter
mt	misstänkt person alt. den misstänkte
TR	tingsrätten
"	tum

- När lokalförhållanden beskrivs avses förhållandena som de var vid tiden för mordet, d v s i februari 1986. Butiker har bytt ägare, ombyggnationer har skett, vilket medfört att tidigare funktioner upphört och många andra små och stora förändringar har ägt rum. I utredningsmaterialet finns foton och annan dokumentation, som kan användas för att fastställa de dåtida förhållandena.
- När det refereras till Tunnelgatan avses således den gata som 1986 även inkluderade den nuvarande Olof Palmes Gata.
- Även om Sveavägens sträckning inte är exakt nord-syd har vi funnit det enklast att ange riktningen på det sättet.
- Vittnen och andra personer, som förekommer i texten, benämns vanligen endast med efternamn, om det inte finns risk för förväxling.
- I texten refereras till brottets offer, varmed vi avser makarna Palme. Tyngdpunkten i arbetet rör dock Olof Palme, vilket inte avspeglar annat än att han var primärmålet för attacken.

Brottsanalys och gärningsmannaprofil

Om ett mord inte klaras upp genom att mördaren tas på bar gärning eller under flykten från brottsplatsen, kan brottet bara klaras upp om det finns omständigheter kring offret som pekar i en speciell riktning, eller om de tekniska och rättsmedicinska undersökningarna binder en speciell person till gärningen. Slutligen kan gärningsmannens beteende före, under och efter gärningen vara så specifikt att det avslöjar honom. Även om gärningsmannen fysiskt lämnat brottsplatsen finns spår av hans beteende kvar och detta kan rekonstrueras.

Brottsanalys och beskrivning av gärningsmannaprofil är metoder som utvecklats vid FBI under 70- och 80-talen. De har utvecklats till erkända metoder som kompletterar övriga, mer traditionella delar av en polisutredning. Metoderna tar sikte på att renodla de beteendemässiga aspekterna hos gärningsman och offer och genom att analysera deras beteende kan en mer precis rekonstruktion göras, som i bästa fall kan ge närmare information om gärningsmannens bakgrund.

Den grundläggande tanken är att människor inte beter sig slumpmässigt utan i kongruens med sin personlighet, som är beroende av olika bakgrundsfaktorer. I grova drag kan brottsplatser beskrivas antingen som organiserade eller som kaotiska, som vardera har en typ av gärningsman, organiserad eller kaotisk. Dessa skiljer sig åt i väsentliga avseenden och den grundläggande uppgiften är därför att försöka bedöma brottsplatsen utifrån dessa kategorier. De egenskaper som profilen beskriver bör vara särskiljande på ett spaningsrelevant sätt, antingen var för sig eller i kombination. En teoretisk grund för metoden är att det skall finnas höga samband mellan fynd på brottsplatsen och profilegenskaperna. Metoden är fortfarande under intensiv utveckling vilket medför att osäkerhetsmarginalen är relativt stor. Det innebär inte att metoden, i sin nuvarande form, kan betecknas som osäker.

Vid olika akademiska institutioner i USA och England pågår forskning som anknyter till dessa tankegångar och som försöker generera psykiatriska och psykologiska kunskaper om brottslingar och deras beteenden. Denna forskning befinner sig i sin linda och de erfarenheter man gjort främst vid FBI är till dags dato vad som finns att luta sig mot. I attitydundersökningar bland utredande poliser och i praktisk tillämpning har metoderna visat sig vara värdefulla. Det hindrar förstås inte att det finns anledning att förhålla sig kritisk till metodens resultat. Ett problem är att många profiler är behäftade med information som inte är spaningsrelevant i ett första skede - dvs den innehåller alltför mycket av beskrivningar av gärningsmannens inre psykiska liv. Denna information kan dock ha sitt värde i senare stadier av en utredning, t ex vid förhör.

Den väsentliga rationaliseringsvinsten med metoden är att den i bästa fall kan reducera antalet misstänkta till ett hanterligt antal. Därutöver kan den användas som en mall i undersökningen av personer, som av olika skäl aktualiseras i utredningen. Profilmotoden löser inga brott i sig själv men den kan utgöra ytterligare ett hjälpmedel i utredningen.

Svenska erfarenheter av gärningsmannaprofiler

Användningen i det svenska polisväsendet av brottsanalys och gärningsmannaprofil skedde första gången i stor skala i samband med utredningen av Lasermannens exempellösa brottsserie, 1991-92. Den profil som beskrevs användes för att snäva in kretsen av misstänkta och kunde på det sättet effektivisera efterforskningarna av gärningsmannen. Olsson och Åsgård var på olika sätt inblandade i detta arbete. De har därefter fortsatt att göra analyser av AK-ligans olika brott med viss tyngdpunkt på ligans utpressningsförsök mot polisen. Profilen användes som ett sållningsinstrument i eftersökandet av olika gärningsmannakonstellationer. Tillsammans med en projektgrupp vid RPS var Olsson och Åsgård även inblandade i analysen av en ung kvinnas försvinnande i Mariestad. Denna analys har såvitt kunnat bedömas ännu inte fört utredningen framåt. I ett uppmärksammat mordfall i Härnösand har Olsson och Åsgård gjort en analys av brottet och på basen av den formulerat en preciserad gärningsmannaprofil som pekat mot en konstellation av gärningsmän, som av andra skäl blivit höggradigt misstänkta.

RPS:s projektgrupp rörande GMP har i mars 1994 avlämnat sitt slutbetänkande, där det föreslås att en central analysenhet inrättas i det svenska polisväsendet. De erfarenheter som gjorts i det nu aktuella ärendet kan förhoppningsvis bli av värde för en sådan framtida enhet.

Översikt av ärendet

Sedan mordet på Gustav III, i mars 1792, har inte någon person i den svenska statsledningen utsatts för attentat. I många avseenden stod nationen oförberedd när Olof Palme mördades. Att statsministern inte skulle kunna röra sig utan livvakter har av många setts som ett nederlag för tanken om det öppna samhället. Det nationella trauma, som därför drabbat oss, nämns ofta i diskussioner såväl inom som utom landet. Bristen på framgång i utredningen av mordet, har lämnat en känsla av vanmakt, bland mycket annat, hos många medborgare.

Den 28 februari 1986

var fram till kl 23.21 en dag bland andra för Olof Palme och hans hustru Lisbeth. Under morgonen skötte statsministern en del telefonsamtal från hemmet och for därefter med livvakterna till Kungl Tennishallen där han, som så många gånger förr, spelade tennis med en god vän. Livvakterna hämtade honom efter matchen och for, på vägen till Rosenbad, förbi Ströms herrekipering i hörnan Kungsgatan - Sveavägen där Palme återlämnade en kostym han haft för påseende. Sedan livvakterna lämnat Palme vid Rosenbad hade de ingen ytterligare kontakt med honom. Under dagen hade Palme diverse olika möten och sammanträden. Inget av mötena var exceptionellt vare sig vad gäller deltagare eller ämnen. I samband med lunchen föreföll Palme disträ och irritabel men småningom tedde han sig som vanligt. Den tidigare irritationen kan ha haft sin grund i en diskussion om Harvardaffären med en av medarbetarna strax före lunchen. Efter avslutat arbete promenerade Olof Palme hem strax före 18.30.

Sedan han kommit hem talade Palme i telefon med sin son Mårten varvid de bl a diskuterade möjligheten att ses vid biografen Grand senare på kvällen. Sonen hade tidigare på dagen köpt biljetter åt sig och sin fästmö till 21.15-föreställningen. Fästmön hade vid 17-tiden talat med Lisbeth Palme om ett eventuellt gemensamt biobesök, men ingenting bestämdes. Vid Olof Palmes samtal med sonen bestämdes inte heller någoot definitivt. Det slutliga beslutet om biobesöket torde ha fattats av makarna under middagen därefter. Efter att Olof Palme haft ytterligare några telefonsamtal med olika personer lämnade makarna sin bostad i Gamla

Stan ca 20.35 för att åka tunnelbana till Rådmansgatan och därifrån promenera till biografen Grand.

Under färden till Grand observerades paret Palme av flera hundra människor. Ingen av dem har gett övertygande information om att någon skulle ha ägnat paret särskild uppmärksamhet, utöver vad som alltid kom dem till del. Vid Grand ägnade dock en person speciell uppmärksamhet riktad mot Palme. Efter föreställningen följde en man efter paret Palme under deras promenad längs Sveavägen. Vid hörnan Sveavägen - Tunnelgatan sköt han ett dödande skott mot Olof Palme medan ett skott mot Lisbeth Palme endast orsakade ytliga skador. Mördaren sågs fly mot Brunkebergsåsen och där finns de sista kända observationerna av honom.

De tekniska undersökningarna har visat att Palme sköts med en revolver av kaliber .357, varav det vanligaste fabrikatet är Smith & Wesson. Ammunitionen var av fabrikat Winchester Metal Piercing. I övrigt har utredningen hittills inte funnit några, i snäv mening, tekniska spår som pekar i riktning mot en speciell person.

Övriga undersökningar i ärendet har involverat ett stort antal uppgiftslämnare i Sverige och utomlands som med varierande grad av tillförlitlighet gett information om mordet. Bearbetningen av all denna information har tagit avsevärd tid i anspråk.

Kort tid efter mordet anhölls en person, som dock senare kunnat avföras från utredningen. I december 1988 häktades en annan man, som av tingsrätten dömdes till livstids fängelse men som friades av hovrätten.

Utredningen av attentatet mot Olof Palme och hans hustru kom att bli den hittills mest omfattande polisutredningen i Sverige. Under de åtta år som gått sedan mordet har utredningens organisation förändrats och reducerats flera gånger. För närvarande är ett tjugotal polismän engagerade i utredningen. För den som kan lämna avgörande information om mordet har en belöning, på upp till 50 miljoner kronor, utfästs.

Material och metoder

Vi inledde arbetet i augusti 1993 och det har, med smärre avbrott, pågått kontinuerligt sedan dess. Under arbetets gång har det material tagits fram, som vi efterfrågat. Detta material har, såvitt vi kunnat utröna, uppfyllt våra krav på fullständighet. Vi har haft en oinskränkt tillgång till alla delar av utredningsmaterialet. Det har, naturligt nog, varit en förutsättning för arbetet. Den enorma massan av material har dock tidvis gett oss känsla av övermäktighet och det har krävts ett betydande mått av disciplin för att tränga igenom det.

Skriftligt material

Det skriftliga material, som legat till grund för vårt arbete är i första hand Z-, L-, E-, A-, O- respektive T-avsnitten. Z-avsnittet rör händelser i och kring Gamla Stan fram till det att makarna Palme anlände till biografen Grand. Händelser vid och kring biografen finns i L-avsnittet. E-avsnittet rör promenaden från Grand till mordplatsen, själva mordet samt iakttagelser i området kring Sveavägen. I T-avsnittet finns handlingar rörande makarna Palmes privata och offentliga liv. A-avsnittet innehåller ingångsanmälan samt information om polisiära åtgärder. O-avsnittet innehåller handlingar upprättade vid dörrknackningar i olika områden, främst i Gamla Stan och kring Sveavägen.

Under årens lopp har handlingar omregistrerats och flyttats mellan olika avsnitt. Det finns dock fortfarande handlingar, som borde ha flyttats till ett annat avsnitt. Vi har därför använt det datoriserade diariet för att eftersöka sådana handlingar. Vi har då funnit ytterligare ett antal handlingar som berör de avsnitt, som vi i första hand haft att studera.

Vi har vidare tagit del av de tekniska undersökningarna, som till största delen finns samlat i ett tekniskt protokoll ingående i förundersökningen inför rättegången mot Christer Pettersson.

Därutöver har vi läst obduktionsprotokollet och resultatet av andra rättsmedicinska och rättskemiska undersökningar.

Totalt sett har vi studerat 15-20 000 skriftliga dokument.

I anslutning till vårt studium av attentat har vi tagit del av litteratur rörande attentat och terrorism. Likaledes har vi studerat en del relevant litteratur om Olof Palmes person och gärning. Däremot har vi undvikit att, under detta arbetes gång, på nytt läsa den omfattande litteraturen kring mordet och mordutredningen.

Muntligt material

I ett antal möten har vi samtalat med personer, som tidigare arbetat med utredningen eller som vi bedömt kunnat tillföra oss kunskaper om olika specifika problem. Utöver dessa personer har vi dagligdags haft förmånen att diskutera olika detaljer och deras tolkning med samtliga i utredningen engagerade personer.

Vi har diskuterat attentat, ur olika aspekter, med kriminalkommissarie *Hans Paulinder* och kriminalinspektör *Margareta Björk*, båda vid SÄPO. Kriminalkommissarie *Ingemar Krusell*, som tidigare arbetat i palmeutredningen, har gett oss närmare information om Baader-Meinhofligan, Rote Armee Fraktion och efterföljare till dem. Byråchef *P-G Näss* har lämnat information om olika underrättelseförfaranden i samband med utredningens inledning. Kriminalkommissarie *Walter Kegö* har konsulterats för att utvärdera specifik information i olika avsnitt av utredningen.

Ytterligare några personer har, som led i sitt normala arbete, försett oss med synpunkter på olika detaljer.

Annat material

I utredningen finns ett rikhaltigt material av kartor och fotografier, varav många är diamonterade. Vidare finns några videofilmade rekonstruktioner av olika skeenden. I den mån dessa dokumentationer skildrat förhållanden som varit av intresse för oss har vi tagit närmare del av detta material.

Vid ett flertal tillfällen har vi tillsammans, eller var och en för sig, besökt lokaler av intresse, d v s främst området kring makarna Palmes bostad, Gamla Stans och Rådmansgatans T-banestationer, området kring biografen Grand, Sveavägen, mordplatsen och den förmodade flyktvägen. Dessa besök har skett såväl dag- som kvällstid. Även om vi båda är väl bekanta med dessa trakter har dessa rekognosceringar i vissa fall haft en avgörande betydelse för våra analyser.

Arbetsmetodik

Vi har båda, var för sig, läst allt material och sorterat ut dokument av intresse under läsningens gång. I huvudsak kom vi därvid att välja samma dokument. Dessa kopieras och studeras närmare. Genom att sortera detta material i begränsade tidsintervall skaffade vi ordning i det. I första hand fick materialet därmed en krono-

logisk struktur, vilket gav överblick. Efter en preliminär bedömning skrev vi sammanfattande pm om de olika avsnitten.

Den preliminära bedömningen rörde i första hand om handlingen innehöll användbar information. Endast i andra hand gjordes en bedömning huruvida informationen var trovärdig och då främst ur synpunkten att den stämde överens med annan tillgänglig information. I en slutlig bedömning har den specifika trovärdigheten eller användbarheten bedömts, vilket i många fall fått anstå till dess att vi tagit del av övrig information.

Mängden information i ärendet gör den svår genomtränglig. Det rör sig om tiotusentals sidor och därmed om information i mått och övermått, som måste kombineras med annan information, som det ibland tagit lång tid att nå fram till. Det gör den information, som vi haft för ögonen, svårtolkad och det är lätt att förbise olika förhållanden. Det är också lätt att övertolka. Vår arbetsmetodik löser inte dessa problem fullt ut, men det förhållandet att vi har varit två personer som läst materialet i stort sett parallellt och att vi ständigt diskuterat urvalet borgar för en viss säkerhet.

Våra olika yrkesbakgrunder, polis respektive psykiater, har inneburit att diskussioner om principer och detaljer förts med ett dubbelt perspektiv, som tillfört arbetsmetodiken en ökad tillförlitlighet.

Parallellt med bedömningarna utfördes partiella analyser av materialet. Hypoteser om bakgrunden till informationen formulerades och stöd för dessa tankar eftersöktes i det aktuella avsnittet eller andra avsnitt som redan bearbetats. Detta arbetssätt innebär att varje avsnitt lästs igenom minst två gånger, mer eller mindre fullständigt, i syfte att skaffa en helhetsbild av informationsmassan.

Under ett arbete av denna art stöter man dagligen och stundligen på problem av principiell natur. Inte sällan ändras förutsättningarna för tidigare ställningstaganden och materialet måste reanalyseras med de nya insikterna som grund. Analytiskt arbete är naturligtvis alltid krävande och det krävs ett betydande tålamod och många andra egenskaper för att kunna genomföra uppgiften. I detta arbete multipliceras svårigheterna till följd av materialets omfattning. En förutsättning för arbetet har därför varit att vi konsekvent ifrågasatt varandras favorithypoteser vilket tvingat oss bägge att renodla argumentationen med stöd i reella fakta, som inte alltid legat färdigdukkade.

Under arbetets gång har vi även haft några möten med representanter för utredningspersonalen då vi presenterat delar av vår rekonstruktion för att kontrollera att vi inte missuppfattat relevansen av tillgänglig information samt för att få svar på frågeställningar som inte kunnat besvaras i det material vi studerat.

Till följd av vår önskan att s a s gå till botten med ärendet har vi ägnat den största kraften till att analysera material som kom fram under de första veckorna efter mordet. Däremot har vi sett med viss tvekan på material som kommit fram årtal senare när minne och omdöme fördunklats. Vi har i det sammanhanget gjort iakttagelsen att mycken information, som kommit fram senare än de första veckorna ofta har en omisskännlig anstrykning av bristande trovärdighet.

Hantering av information om misstänkta

Under inläsnings- och analysfasen av vårt arbete har vi konsekvent undvikit att ta del av information om misstänkta gärningsmän. Detta för att undvika att analysprocessen skulle styras i viss riktning, på ett omedvetet plan. I information till utredningspersonalen poängterade vi tidigt vikten av denna hållning och enligt vår uppfattning har den respekterats till fullo. Icke förty måste det dock konstateras att vi före detta arbete på olika sätt tagit del av information om misstänkta. Det gäller i första hand den numera avlidne Viktor Gunnarsson som i mars -86 anhölls som misstänkt, den för mordet lagförde Christer Pettersson samt den i massmedia rikhaltiga rapporteringen om terroristorganisationen PKK. Det hör till den professionella förmågan att kunna avskärma sig från sådan information men det kan självfallet inte ske fullständigt. Det har varit ett av huvudargumenten för att söka hjälp hos utomstående experter (se sid 111).

I slutfasen av arbetet - under författandet av denna rapport - har vi tagit närmare del av den information som finns om attentat, som PKK genomfört, för att fullständiga bilden av attentatshistorien. Under samma period har vi även deltagit i arbetet med att utvärdera potentiellt misstänkta gärningsmän. De senare har dock i samtliga fall haft karakteristika överensstämmande med den preliminära profil vi skissade i ett PM i februari (se sid 134).

Vittnesutsagor

Att återskapa ett händelseförlopp med utgångspunkt i människors återberättande av hur de registrerat händelsen med sina sinnen bjuder på ett stort antal svårigheter, delvis omöjliga att överkomma. Det är välbekant att vår perception lätt kan störas av fysisk och psykisk kondition, som i sin tur påverkar vårt minne och vår förmåga att tolka det vi upplever. I en del psykologiska skolor laborerar man även med begrepp som medvetet och omedvetet, en tanke som vunnit allmän anklang och som sannolikt har en betydelse för hur vi återger vårt minne av en händelse. Andra psykologiska skolor poängterar samspelet mellan människor och hur det påverkar den enskildes sätt att hantera olika situationer. Det kan man ha betydelse vem man lämnar sin information till och vad informationen då kommer att innehålla eller sakna. Motsvarande förhållanden torde gälla för mottagaren av informationen.

Olika vittnespsykologiska skolor har utvecklats för att försöka fastställa värdet av viss given information. Viss oklarhet råder ännu om hur precisa metoderna inom detta område är. Vi har intagit en praktisk hållning i dessa frågor. Någon uppfattar kanske denna hållning som antiintellektuell eller väl pragmatisk, men vi vill ändå hävda att den polisiära verkligheten är sådan att det inte finns tid och utrymme för alltför sofistikerade instrument för att avgöra trovärdighet. Ibland framgår det med all önskvärd tydlighet att viss information är oförenlig med de verkliga förhållandena, ibland kan det ta viss tid att utreda sakförhållandena, vilket någon gång inte är möjligt. Ibland har frågan om trovärdighet fått hållas öppen under lång tid. Om klarhet inte gått att nå har informationen lagts åt sidan.

Detta ärende är ett eldorado för den som är intresserad av vittnespsykologiska frågeställningar. Det är uppenbart att mycken information är utan värde för lösningen

av brottet. Däremot har denna typ av information ställt till en myckenhet av problem. Vi har bl a gjort följande iakttagelser under vår läsning av utredningsmaterialet:

1. En del vittnen lägger till viktiga fakta vid senare förhör, som aldrig nämnts i samband med första förhöret.
2. En del vittnen anpassar uppenbarligen sin information vid senare förhör till information, som de fått från annat håll.
3. En del vittnen beskriver intressanta förhållanden, men deras berättelse motsägs, helt eller delvis, av information från andra, som skildrar samma förlopp.
4. En del vittnen lämnar information som är uppenbart eller nästan uppenbart fantastisk.

Det finns ett antal förhållanden, som var och en för sig eller i kombination, förklarar förekomst av sådana förmentade fakta.

- Förekomst av s k pseudominnen. Under inverkan av andra informationskällor vävs en berättelse av förment självupplevda händelser kring en liten kärna av sanning och verklighet.
- En faktisk önskan att hjälpa polisen att lösa brottet, som leder till en anpasslighet av de egna upplevelserna.
- Ett vanemässigt beteende att ge sensationell information eller ren mytomani.
- De historiska och sensationella aspekterna på brottet. Hos människor, som är disponerade för det, finns en önskan att komma nära händelsen.
- Omedvetna önskningar om att brottets bakgrund skall vara på ett visst sätt.
- Omedvetna skuld känslor inför att brottet kunde ske vilket leder till försök att bearbeta dessa känslor genom att placera in sig själv i skeendet på ett sätt som lindrar denna skuldupplevelse.
- Girighet till följd av den enorma belöningen.
- Influens från rapporteringen i media och från vänner, grannar, arbetskamrater m fl.
- Den massmediala täckningen av ärendet har varit exceptionell vilket bl a lett till att flera vittnen kontaktats av en eller fler journalister och detta har ibland klart påverkat senare utsagor i polisförhör.
- Psykisk sjukdom och instabilitet. Här finns ett rikt spektrum från ordinära krisreaktioner till kronisk schizofreni.
- Den enskilde polismannens bristande erfarenhet och hans brist på överblick. Särskilt i det inledande stadiet av utredningen gör sig dessa förhållanden påminna vid genomförande av förhör vilket har särskild relevans för punkt 1.

I några få fall har uppgiftslämnare återkommit till utredningen och berättat att deras information varit falsk eller influerad av psykisk instabilitet. Det krävs betydande mod och självövervinning för att göra så. Möjligen borde fler ha visat sådant civilkurage.

Ett exempel på svårigheterna att analysera materialet må anföras. I utredningens inledande skede gavs offentlighet åt två av de fantombilder som framställdes. Den ena sades föreställa mördaren medan den andra angavs föreställa en person som skulle ha förföljt Olof Palme i Stockholm, dagen före mordet. Bilden på *Mördaren* och *Skuggan*, som de kommit att kallas, föranledde ett stort antal människor att lämna olika tips och berätta om iakttagelser de gjort. *Mördaren* angavs ha befunnit sig i flyktområdet vid en orimligt sen tidpunkt och bilden har senare kunnat med viss sannolikhet kunnat knytas till en person, som inte har med mordet att göra. Med *Skug-*

gan är förhållandena än mer bisarra. Han har aldrig existerat, utan är tillkommen genom en invandrares försorg för att balansera bilden på *Mördaren*, som hade utländska drag, medan *Skuggan* gavs mer nordisk karaktär.

Berättelser som innehåller signalementsuppgifter, där det refereras till endera av de två fantombilderna, kan naturligtvis inte avfärdas bara av den anledningen. Det troligaste är att utsagorna skildrar faktiska förhållanden men signalementen blir diffusa eller klichéartade, anpassade som de är till fantombilderna. I vissa fall kan det nog antas att den verklighet som skildras, är åtminstone, gravt friserad. I ett stort antal fall har utredningsmaterialet diffunderats med irrelevant information därför att någon sett någon som han/hon tyckt vara lik någon av fantombilderna. Det har krävts ett betydande arbete för att analysera all denna information. Mestadels har det lett till att informationen inte bedömts vara användbar.

Grunden för bedömningen av enskild information har vanligen varit om den kunnat passas in i ett kronologiskt sammanhang och om den kunnat passas in i ett mönster, som skulle känneteckna det ena eller andra scenariot.

Materialets kvalitet

Vi bedömer materialet vara av tillräckligt god kvalitet för att användas i en brottsanalys. Till följd av de förhållanden vi beskrivit tidigare krävs det dock ett ovanligt stort inslag av kritisk granskning av utsagorna.

I några avseenden finns det brister i materialet som det, i flertalet fall, inte finns möjlighet att åtgärda idag. Vi anser inte att dessa brister är av avgörande betydelse, men vi har ändå velat påpeka följande:

- Samtliga besökare av den filmföreställning paret Palme bevistade har förhörts. Däremot saknas det förhör med flertalet besökare av andra föreställningar på Grand. Mötet mellan offer och gärningsman eller konspiratör kan ju ha skett på eller invid biografen. Med stor sannolikhet förföljdes Palme från biografen. Alla iakttagelser från detta område är bl a därför av stort intresse.
- Paret Palmes ekonomiska situation är inte tillräckligt belyst. Det saknas helt en redovisning av de ekonomiska omständigheterna före och efter brottet. Ingenting i den övriga informationen tyder dock på att det finns något i de ekonomiska omständigheterna som skulle kunna förklara brottet.
- Redovisningen av de, vid mordtillfället, aktuella sekreta diskussioner som Olof Palme förde ter sig ofullständig eller inte slutligt utvärderad. Det är förståeligt att det är så och det är inte sannolikt att gåtans svar finns i detta avsnitt men fullständig säkerhet är svår att uppnå. Detta diskuteras vidare på sid 73.
- En rekonstruktion av brottet, med hjälp av offrens kläder, hade sannolikt varit till viss hjälp. En sådan rekonstruktion skall ske men då rapporten slutligen sammanställdes var den ännu inte genomförd.
- I påtagligt många förhör med vittnen har inte vittnenas egen klädsel, karakteristika i övrigt och ofta inte heller deras eget beteende redovisats. Denna brist försvårar påtagligt möjligheterna att särskilja de olika aktörerna i ett förlopp, vilket delvis är en förutsättning för en rekonstruktion av brottet och dess preludier.
- Lisbeth Palmes bakgrund och personliga förhållanden är ofullständigt belysta.

- Det har inte genomförts någon rättsmedicinsk undersökning av Lisbeth Palme. Fotografier av hennes kläder och information från rättsläkarna, har i viss mån kompensert denna brist.
- En samtidshistorisk analys av det som kallats palmehatet och en mätning av dess utpräglingsgrad under Palmes sista levnadsmånader hade varit av stort värde för att närmare förstå vad som eventuellt styrt eller motiverat en gärningsman. Viss kompensation för denna brist finns i en del av referenslitteraturen.

○

○

○

○

Översikt av attentat

Det engelska ordet för attentatsman, *assassin*, har arabiskt ursprung. Det kommer från *hashshashin*, som betyder brukare av hasch. Medlemmar av den hemliga Ismailisekten rökte hasch innan de gav sig åstad för att utföra politiska mord på 1000-talet. Attentatshistorien går naturligtvis mycket längre tillbaka än så. Att döda sina opponenter och fiender har alltid varit en del av mänskligt maktspel allt sedan Kains uppgörelse med sin broder Abel.

Ordet attentat har latinskt ursprung (*attentatum crimen*, försök till brott), som numera har innebörden våldsdåd med huvudsakligen politiska syften, riktat mot personella eller materiella mål.

I denna redovisning har vi koncentrerat oss på attentat begångna under 1900-talet. Översikten gör inte anspråk på att vara fullständig. Vi har medtagit mord och mordförsök mot prominenta personer, som vi uppfattat vara av värde i en diskussion av metoder och motiv i syfte att finna likheter och olikheter med attentatet mot Palme. Även om attentat förekommer skrämmande ofta så är det ändå en ovanlig händelse. Därför lämpar sig inte material av denna art för ingående statistiska studier. Dessutom har detta material inte heller samlats in systematiskt. Kulturella och politiska skillnader försvårar även jämförelser. Vi har ändå funnit det vara av visst värde att redogöra för några allmänna iakttagelser. En tabellarisk sammanställning av attentat finns på sid 117.

Generella iakttagelser

Ett attentat mot en person är naturligtvis inget annat än ett mord, men termen har fått innebörden *mord på prominent person*. Det finns sannolikt flera skäl till att det blivit så. Bakgrunden till mord på prominenta personer är annorlunda till sin karaktär jämfört med andra mord. Motiven har sällan privata inslag. Mord är ju en ovanlig händelse och frekvensen bland prominenser är troligen ungefär densamma som i befolkningen, om man undantar de politiskt motiverade morden och de som utförs

av psykiskt sjuka och störda. Ett annat skäl till att termen attentat används så flitigt är möjligen att det finns en föreställning eller önskan om att stora män skall dö stort. Denna tanke genomsyrar terminologin kring deras död, ceremonierna kring deras begravningar, utredningarna av deras död och föreställningarna om motiven till att de mördades. Ett bra exempel är mordet på John F Kennedy där en massiv mängd data entydigt pekar i riktning mot att en ensamagerande person genomförde dådet. En strid flod av mer eller mindre, mestadels mer, osaklig litteratur, filmer m m har offentliggjorts, som försökt visa på möjligheten av en konspiration. Det är som om den store Kennedy inte fick dö på det sätt, som han faktiskt gjorde: En simpel människa blåste ut hans hjärna med några välriktade skott.

Jämfört med andra mord har attentat en hög upplärningsfrekvens. Den främsta förklaringen torde stå att finna i att attentat så ofta utförs öppet, numera inte sällan filmatiserat. Vidare är motiven till att prominenta personer mördas ofta uppenbara antingen genom att de är allmänt kända eller begripliga i efterhand, alternativt att man i underrättelsekretsar har kunnat identifiera motivet.

Mot denna bakgrund är det märkligt att resultaten av utredningarna så sällan accepteras av allmänheten. Det finns naturligtvis exempel på tillrättalagda polisundersökningar och det har förekommit att syndabocker fällts för att skylla besvärande omständigheter. Men, som vi anført ovan, stora män skall dö stort.

Motiven att mörda en prominent person kan delas in i tre kategorier.

- Motiv relaterade till den prominente personens offentliga, vanligen politiska, aktiviteter.
- Personliga motiv, om än inte privata, som har att göra med den prominente personens ställning som offentlig person och hans karisma.
- Privata motiv med ursprung i relationen till familj och personer utanför den kretsen, privatekonomi och andra privata förhållanden.

Motiv av den första kategorin finns i många attentat från Caesar och framåt. Motiven kan någon gång te sig rationella, om än inte moraliskt berättigade. Mord på prominenta personer av personliga skäl har blivit mer frekventa under detta århundrade i takt med att prominenta personer exponeras mer i media, människor blivit mer mobila och de flesta samhällen blivit mer öppna och toleranta mot avvikare. John Hinckley, som försökte döda president Reagan 1981 och nästan lyckades, gjorde det mest för att imponera på en skådespelerska som avvisat honom. Ett gott exempel på en irrationell bakgrund som präglar den andra kategorin av motiv.

Terrorister finner skäl till sina handlingar i bägge av de förstnämnda kategorierna av motiv. Grunden för terrorism är att vidmakthålla skräck vilket kan åstadkommas om man urskillningslöst attackerar prominenta personer. Regelmässigt medger man att man utfört dåden och för att understryka sina motiv brukar dåden ske med betydande överdödande.

I de attentat vi studerat finns inte något som haft en klart privat bakgrund. I några fall har misstankar funnits, men dessa har inte bekräftats.

Studier av attentatsmän

För att förstå bakgrunden till ett attentat är det viktigt att anlägga ett helhetsperspektiv som innefattar historiska, inte minst samtidshistoriska, fakta. Vidare behövs kunskaper i psykologi och psykiatri liksom i kriminologi. Även ekonomiska och historiskt-ekonomiska perspektiv torde ha stort värde.

Den historiska litteraturen är en rik källa för att förstå bakgrunden till olika attentat men det finns få arbeten som behandlar frågan ur generell synpunkt. Under de senaste decennierna har det dykt upp en relativt omfattande litteratur som behandlar frågan ur psykiatrisk synvinkel. Förklaringen härtill torde bli att vara den uppmärksamhet som morderna på Kennedy och Lennon, liksom mordförsöken på Wallace, Reagan och La Fontaine rönt. I vår sammanställning av attentat, som omfattar drygt 130 händelser, varav hälften rör mord och mordförsök på statsöverhuvuden eller premiärministrar, är det dock endast i ett knappt 20-tal fall som psykiskt störda agerat och då nästan undantagslöst på egen hand.

Den vanligaste orsaken till attentat är att det primärt är politiskt motiverat, därefter att det är del i en terroristisk verksamhet medan irrationella skäl, knutna till psykiskt sjuka kommer först på tredje plats. Karakteristiskt för merparten av den psykiatriska litteraturen om attentat är att den har fallstudiekaraktär och vid en sammanläggning av synpunkterna framkommer en påtagligt heterogen bild. Den amerikanske samtidshistorikern James W Clarke har i två uppmärksammade arbeten gjort en betydande insats för att skapa reda och försöka finna generella drag i de attentat som utförts mot prominenta amerikaner, huvudsakligen presidenter.

I tabellform sammanfattas en del av Clarkes iakttagelser. Han beskriver en typologi, som delvis baseras på underliggande motiv. De olika typerna bestäms även av ett antal andra diskriminerande faktorer. Typ 1 agerar som martyr för en politisk idé medan typ 2 har aggressiva och egocentriska behov av acceptering och därför söker närhet till stora, starka personligheter. Typ 3 lever olidliga, meningslösa liv som gör att de söker upprättelse genom att dra till sig uppmärksamhet. Typ 4 är de psykotiska gärningsmännen. Den atypiska kategorin utgörs av personer som Clarke inte kunnat få att passa in i något av de övriga mönstren.

Amerikanska attentat

Gärningsmannatyper

Offer	År	Typ 1	Typ 2	Typ 3	Typ 4	Atypisk
Jackson	1835				Lawrence	
Lincoln	1865	Booth				
Garfield	1881				Guiteau	
McKinley	1901	Czoigosz				
Roosevelt	1912				Schrank	
Roosevelt	1933			Zangara		
Long	1935					Weiss
Truman	1950	Collazo & Torresola				
Kennedy	1963		Oswald			
King	1968					Ray
Kennedy	1968	Sirhan				
Wallace	1972			Bremer		
Nixon	1974		Byck			
Ford	1975		Fromme			
Ford	1975		Moore			
Reagan	1981			Hinckley		

Figur 1

Den atypiska kategorin är naturligtvis problematisk. En närmare analys av Weiss motiv att mörda Louisianaguvernören Long visar att attentatet delvis var personligt, ekonomiskt motiverat eftersom Longs politik lett till att Weiss familj lidit skada. Weiss var dock mer idealistisk än så till sin natur. Han ville rädda staten Louisiana och nationen från Long. Weiss torde därför hellre kunna placeras i typ 1-kategorin. Därmed består den atypiska kategorin av endast en person, James Earl Ray, den ende inhyrde mördaren och kategorin skulle därmed kunna döpas om till typ 5 = kontraktmördaren.

I följande tabell beskrivs karakteristika för de olika typerna av attentatsmän. Med kognitiv störning avses huruvida tänkandet är stort.

Karakteristika för gärningsmän

Karakteristika	Typ 1	Typ 2	Typ 3	Typ 4
Emotionell störning	liten	mattlig	svår	svår
Kognitiv störning	-	-	-	svår
Hallucinationer	-	-	-	ibland
Vanföreställningar	-	-	-	ibland
Realitetsförankring	god	god	god	bristfällig
Sociala relationer	varierande	störda	dåliga	isolerade
Primärt motiv	politiskt	personligt/ kompensation	personligt/ provokation	irrationellt

Figur 2

Denna typologi är väsentligen deskriptiv men vid närmare studium kan det konstateras att personer av typ 2 och 3 alla har personlighetsstörningar av olika utpräglingsgrad varvid särskilt typ 3-personer karakteriseras av djupgående störningar som i flera fall lett till försök till psykiatrisk behandling såväl före som efter attentatet. Typ 4-gruppen består av genomgripande psykiskt sjuka med paranoid schizofreni och liknande tillstånd.

Konspirationer

I utvecklingen hos en sammansvärjning, som syftar till att utföra ett attentat, kan man urskilja ett antal faser som i varierande grad låter sig avslöjas före, under eller efter händelsen.

1. Motivationsfasen

I denna inledande fas uppstår idén att mörda en prominent person därför att vederbörande, i någon mening, uppfattas som farlig för mer överordnade mål. Det kan röra sig om tyrannicid, som i fallet Caligula, Tsar Alexander II eller Adolf Hitler. Men det kan även gälla sådana, mer moraliskt låga skäl, som att vederbörande är en farlig rival t ex Trotskij, som ju utgjorde en reell risk för Stalin. Expeditiva elimineringar av fiender förekommer även. Ett exempel på det senare är attentatet mot presidenten och premiärministern i Iran 1981. Motiv att mörda en prominent person kan även finnas i att vederbörande är ett lämpligt mål för att störa eller störta en idé eller en samhällsordning. Exempel på sådana är attentaten mot Caesar, ärkehertig Frans Ferdinand och Mahatma Ghandi. Rent terroris-

tiska motiv förekommer även, som i attentaten mot Margaret Thatcher och Lord Mountbatten.

Beroende på bakgrunden varierar antalet personer som agerar i motivationsfasen men vanligen är det ett mindre antal. Kännetecknande för denna fas är att den ofta är lätt att begripa sig på eftersom det finns många personer som går i samma tankar och även om man inte hyser sådana tankar själv kan man lätt inse att sådana tankar finns i olika delar av befolkningen.

2. Planeringsfasen

Att planera ett attentat kräver engagemang av ytterligare personer som har kunskaper och förmåga att planera. I viss mån kan de naturligtvis sammanfalla med personer som funnit de ursprungliga motiven. I varje fall krävs diskussioner och enstaka gånger har skriftlig dokumentation upprättats. Denna fas är nyckeln till framgång eftersom god framförhållning och förutseende, när det gäller de följande faserna, kan minimera riskerna för avslöjande. Denna fas är svår att avslöja, även i efterhand.

3. Finansieringsfasen

Beroende på vilken typ av organisation som skötte de tidigare faserna och hur planeringen ser ut kan denna fas gestalta sig mycket olika. Ett planerat attentat kan vara mycket kostsamt eller mycket billigt men så fort den tänkta organisationen omfattar ett antal personer stiger kostnaderna snabbt, dels därför att det kan krävas mycket tid och utrustning i fortsättningen men dels också därför att ju större organisationen är desto mer kostar det att köpa tystnad. Ekonomiska transaktioner innebär alltid risk för avslöjande.

4. Rekryteringsfasen

I den mån konspirationen inte redan förfogar över ett lämpligt antal aktörer måste sådana rekryteras. Det behövs förutom en mördare ett antal personer, som skall sköta kartläggning och transporter. Denna fas är kritisk eftersom alla potentiella medarbetare kanske inte har lust att medverka vilket innebär att kretsen av informerade växer och risken för förräderi ökar.

5. Kartläggningsfasen

Denna fas kan vara den mest offentliga eftersom den kräver att konspiratörer rör sig kring det tilltänkta offrets bostad, arbete och färdvägar. Det kräver hög grad av professionalism att undgå upptäckt. Före kidnappningen av den tyske arbetsgivarchefen Schleyer upptäckte såväl han själv som hans son att något var å färde. Konstiga bilrörelser och förfrågningar på bibliotek och affärer rapporterades.

Kartläggning kan ta längre eller kortare tid men uppgiften är ju att fastställa offrets mönster, fysisk och elektronisk bevakning samt skyddets övriga utformning. Det kan röra beväpning av livvakter, larm, övervakning från närliggande lokaler av livvakter m m. Det kan innebära veckors eller månaders övervakning, som inte får ske på uppseendeväckande sätt. James Earl Ray som fått i uppdrag att mörda Martin Luther King använde mer än ett år till att, tillsammans med sina bröder, kartlägga och förfölja sitt offer.

Kartläggarna måste smälta in i miljön utseendemässigt samt i språkligt och annat beteende. I den mån kartläggarna inte bor i området behöver de bostäder och bilar. I många avslöjade sammansvärjningar har dessa infrastrukturer varit omfattande såväl personellt som materiellt. Svårigheterna att hemlighålla vad man håller på med för personer som är behjälpliga, men inte senare agerande, är betydande. I varje fall torde det efteråt stå klart för flertalet som hjälpt till, vad de faktiskt medverkat i. I fall av statsunderstödd terrorism är det ett genomgående drag att den lokala diplomatiska representationen är behjälplig under denna och andra faser.

6. Förfiningsfasen

I denna fas återknyts kontakterna mellan de ursprungliga inspiratörerna, instigatörerna, kanske även med finansiärerna men f f a med kartläggarna. En slutlig riskbedömning och planering måste genomföras. Denna fas innehåller också risker för upptäckt eftersom man kan förutsätta att människor har olika bevekelsegrunder och förutsättningar för att bedöma risker och man kan därför vilja dra sig ur. Då uppkommer problemet hur dessa skall hanteras. Avrättningar har förekommit i denna fas i flera planerade attentat.

7. Genomförandefasen

I många sammanhang anses det att den lilla grupp som slutligen genomfört mordet kallats in i ett sent skede. Skälet till det är önskan att grumla sambanden mellan de faktiska gärningsmännen och personer, som agerat i de tidigare faserna. Någonstans finns naturligtvis dessa samband men de kan innefatta ett ytterst litet antal, kanske bara två personer. I det fallet har ju en tillkallad kontraktsmördare också vidtagit åtgärder, som rekrytering av medhjälpare, planering och anskaffande av vapen och fordon.

Själva genomförandet är självklart en kritisk fas som ställer högra krav på förutseende och kräver därför en noggrann planering för att inte gärningsmannen skall gripas på plats.

Vid flertalet attentat har gärningsmannen agerat ensam, utom när metoden varit väg- eller bilbomb eller om en massiv attack genomförts med vilt skjutande med automatvapen. Exempel på detta är RAF-attacker eller attacken mot den egyptiske presidenten Sadat.

Den ryska terroristorganisationen Narodnaja Volja använde sig under 1800-talet vid flera tillfällen av två eller tre beväpnade attentatsmän liksom den serbiska organisationen gjorde vid attentatet i Sarajevo 1914. Sådana reserver eller alternativa gärningsmän har inte varit synliga eller identifierats i attentat under senare tid.

8. Överskylningsfasen

Utvecklingen i denna fas är beroende av konspirationens storlek och syfte. Ju större organisationen är desto större ansträngningar måste man lägga ned på att tysta de svaga länkarna och fysiskt sopa undan spåren av de tidigare aktiviteterna. Om syftet är terroristiskt kännetecknas denna fas av annat än försök att

skylar över. Baselement i all terrorism är att upprätthålla rädslan för att man kan slå till närsomhelst mot vemsomhelst. Därför tar man på sig ansvar eller meddelar på annat sätt att man genomfört en handling som haft syfte att utöva terror. Denna fas karakteriseras i övrigt av aktioner i syfte att skydda de agerande. Ibland kan ett stort antal bostadsbyten bli aktuellt för att undgå polisen.

Även om en konspiration hålls minimal torde det vara svårt att utan upptäckt klara några av de inledande faserna med färre än tre-fyra personer. En optimal organisation kräver betydligt fler. Även om man inte behöver ta hänsyn till arbetstidslagar kan det ändå antas att ett knappt dussintal är mest optimalt. En vanlig tid för planering och kartläggning är fyra till sex veckor.

Ensamagerande gärningsmän

Detta avsnitt berör enskilt agerande gärningsmän i motsats till konspirationer, där det i och för sig även förekommer att gärningsmannen agerar ensam på mordplatsen, men här berörs endast förhållanden som rör enskilda som agerat utan medverkan av andra.

Av de sexton redovisade amerikanska attentaten har alla utom ett utförts av ensamma gärningsmän. Endast två av de övriga hade sin bakgrund i en konspiration. Detta gäller inte för attentat på andra håll i världen där konspirationer dominerar statistiken.

Det synes som om de ensamt agerande gärningsmännen något oftare går till attack mot statsöverhuvuden och motsvarande än mot mindre betydande personer. Detta synes även gälla de psykiskt störda gärningsmännen. De amerikanska attentaten talar ju ett entydigt språk i den riktningen. Det är inte förvånande eftersom den karismatiska utstrålningen, såsom den uppmärksammas i massmedia är mer framträdande för statsöverhuvuden. De uppfattas troligen oftare som symboler och kan utgöra objekt för projektion av såväl aggressiva som kärleksfulla känslor och föreställningar. De kan även tjäna som syndabockar i förklaringen av egna tillkortakommanden.

En viktig fråga är om det finns drag hos dessa gärningsmän som man skulle kunna använda i efterforskningen av okända gärningsmän. Röjer de sig på något signifikant sätt före det att de agerar i ett attentat? Det kan lätt konstateras att det tyvärr inte finns några sådana gemensamma drag. En knapp tredjedel av dem har dock försökt kontakta den person de senare mördat eller försökt mörda eller på annat sätt uppträtt påfallande kring denna person. I den engelska litteraturen använder man begreppet *stalker*, som är något svåröversatt. Det är en person som rör sig kring den prominente personen, hans arbetsplats och hans hem och som ibland följer med på valturnéer eller liknande. Arthur Bremer, som småningom sköt ned George Wallace, är ett bra exempel.

Bremer var en annorlunda, avvikande ung man, som efter att en potentiell flickvän avvisat honom, började fantisera om möjligheten att skjuta president Nixon. Under ett statsbesök i Canada följde Bremer efter i Nixons kölvatten men kom aldrig till-

räckligt nära för att skjuta. Hemkommen började han istället följa Wallace under dennes valkampanj för att nå den demokratiska nomineringen till presidentposten. Bremer klädde sig uppseendeväckande, var ofta med på valmöten då han tjoade och skrånade på ett sätt som drog livvakternas intresse till sig, men han uppfattades som en hängiven, om än udda, supporter. Detta bidrog till att han vid ett valmöte i Maryland i maj 1972 kunde komma Wallace nära och skjuta honom.

Även Hinckley, som sköt mot Reagan och Chapman, som mördade John Lennon, uppvisade varianter på stalkerbeteende. I ett ouppklarat attentat kan det finnas anledning att i efterhand leta efter en stalker. Detta understryks vidare av de studier som utförts på s k White House Cases (WHC). De definieras av Secret Service, som personer som irreguljärt försöker närma sig presidenten eller vicepresidenten eller medlemmar av deras familjer. Shore och medarbetare har följt upp ett större antal sådana fall. Det visade sig att inom en tioårsperiod efter att de identifierats som WHC hade 14 % procent begått grova våldsbrott, i några fall med dödlig utgång. Ett stalkerbeteende, som till synes är harmlöst, kan således vara en indikator på våldsbenägenhet, dessutom tämligen starkt.

En kedja av händelser binder samman attentaten mot Wallace 1972 och Reagan 1981. Wallaces baneman Bremer skrev under månaderna före attentatet en dagbok, *An Assassin's Diary*, som låg till grund för filmen *Taxi Driver*. I filmen spelade Jodie Foster en barnprostituerad. Hinckley såg filmen ett stort antal gånger, sedan han blivit betagen av Foster. Under flera år skrev han brev till henne och flyttade till bostäder i hennes närhet. I ett slutligt försök att imponera på henne bestämde han sig för att skjuta Reagan. De sista dagarna skrev Hinckley ett antal meddelanden till Foster, som han aldrig sände till henne, där han i detalj beskrev sina planer.

Processer hos ensamagerande gärningsmän

Den ensamme gärningsmannen måste naturligtvis även genomgå en del faser innan han står inför sitt tilltänkta offer och slutligen måste bestämma om han skall genomföra det han tänkt. Dessa faser låter sig dock inte fångas lika lätt som när det gäller konspirationer. De individuella variationerna är betydande. Det hindrar inte att gärningsmännen ibland visar prov på betydande förslagenhet i sin kartläggning och planering. Självfallet måste de även ägna tid att anskaffa vapen. Påfallande är däremot att de sällan ägnar tid åt att planera sin flykt på ett rationellt sätt. Det är konjugent med deras motiv. Det är inte primärt viktigt att komma undan utan fastmer att få uppmärksamhet kring sin person eller sitt ärende.

Den psykiskt sjuka kvinna som stack ned Oscar La Fontaine efter ett valmöte 1990 hade ett primärt motiv att fästa världens uppmärksamhet på sin vanföreställning om dödsfabriker i det nutida Tyskland. Hon hade därför anskaffat resescheman för ett större antal politiker och följt i deras spår. När hon slutligen gick till attack bestämde hon sig inte förrän hon var uppe på podiet att attackera La Fontaine snarare än Johannes Rau, som stod alldeles intill.

För flertalet psykiskt störda ligger det långa processer bakom innan de kommit till stadiet att de utfört ett attentat, snarare månader än veckor. I några fall har beslutet fattats i relativt nära anslutning till attacken mot den prominenta personen. I Os-

walds fall rörde det sig om mindre än tre dygn. Hinckley beslutade sig också endast några dagar före attacken mot Reagan. I bägge fallen hade de dock i flera månader umgåtts med liknande planer. Oswald sköt genom ett fönster mot en general Walker ett halvår före attacken mot Kennedy. Hinckley påträffades ,beväpnad till tänderna, på en flygplats i Tennessee samma dag som den dåvarande presidenten Carter skulle komma dit, även det ett halvår före attacken mot Reagan.

De korta tidsramar, mellan beslut och handling, som ensamagerande gärningsmän ibland rör sig med, skulle även kunna gälla för konspirationer, kan man tycka. Men närmare studier visar att konspirationer lägger ned mycket tid och eftertanke bl a på hur flykten skall organiseras. Ett särskiljande drag för ensamagerande är att för dem är den aggressiva handlingen det viktiga, inte vad som sedan sker med deras liv. Även om Oswald ostörd kunde skjuta Kennedy var flykten påfallande illa genomtänkt. Han hade en oerhörd tur som kom ut ur den byggnad från vilken han skjutit Kennedy. En kort stund efter mordet mötte en polis honom inne i byggnaden. Polis-
mannen vilseleddes dock, oavsiktligt av en annan anställd i huset och Oswald fick gå.

Ett skäl att psykiskt sjuka och störda, i vissa fall, tar så god tid på sig beror delvis på att de inte är lika systematiska i sin kartläggning av det tilltänkta offret som en sammansvärjning. De är ju ensamma och motivationen sviktar till följd av händelser i det dagliga livet med följd att de inte systematiskt kkan genomföra en planering.

Det förekommer att ensamagerande gärningsmän skriver dagböcker, där de i varierande omfattning redogjort för sina tankar och upplevelser kring de tilltänkta offren.

Ensamaktörer är sällan svåra missbrukare av alkohol och narkotika. Deras elände ligger på andra plan. De har svårigheter i samspelet med andra människor och en betydande oförmåga att ta itu med sina problem.

De ensamagerande använder nästan bara metoder som medför att de måste komma nära sitt offer, till skillnad från konspirationer, som ofta använder spektakulära metoder med betydande överdödande. Valet av metod avspeglar inte bara den allmänna kapaciteten utan visar även den personliga dimensionen i ensamaktörernas dåd.

Attentatet mot Olof Palme jämfört med andra attentat

Flera skillnader framkommer när man jämför mordet på Olof Palme med mord på andra prominenser.

- Det är ovanligt att attentat utförs utan att det finns något skydd av offret.
- Det är ovanligt att attentat sker så sent på kvällen.
- Det är ovanligt att offrets hustru attackeras även om hon är närvarande.
- Det är ovanligt att det inte finns ett lätt identifierbart motiv till mordet.

Till följd av dessa ovanliga förhållanden tillkommer därför några andra förhållanden som karakteriserar mordet på Olof Palme.

- Gärningsmannen har kommit ovanligt nära sitt offer.

- Gärningsmannen har getts möjlighet att skjuta den person, som befann sig närmast offret.
- Gärningsmannen har kunnat fly från platsen.
- Attentatet har därför blivit ett spaningsmord.

Offerkunskap

Det hör till polisiär rutin att i en mordutredning införskaffa omfattande uppgifter om offret, eftersom erfarenheten lärt att man på det sättet ofta finner, om inte mördaren, så i varje fall motivet. När förespråkare för profilingsmetoden understryker värdet av offerkunskapen eller victimologin är det således inte någonting nytt i kriminalhistorien. Möjligen är det nytt att man understryker vikten av än mer omfattande undersökningar och ökad systematik i inhämtningen. Vi har i den andan ägnat möda åt att införskaffa upplysningar om de bägge offren i detta drama.

Olof Palme

Olof Palme var, vid sitt frånfälle en välbekant person och det finns därför inte anledning att här ägna stort utrymme åt kända fakta. Vi vill istället koncentrera oss på några förhållanden, som framstår som väsentliga för analysen av brottet. För sammanhangets skull ges dock några allmänna data.

Biografisk skiss

Palme var yngst i en syskonskara på tre och föddes i januari 1927. Fadern avled i astma då Olof Palme var sju år gammal och sonen kom att växa upp hos sin ensamstående mor. Palme visade tidigt tecken på hög begåvning. Han kom senare att avlägga studentexamen vid 17 års ålder. Han avlade en amerikansk collegeexamen efter endast ett års studier och, på rekordfart, en svensk jur kandexamen. Vid 26 års ålder var han rådgivare till statsminister Erlander och tio år senare blev han statsråd. Ytterligare sex år senare, 1969, blev han vald till ordförande för socialdemokraterna och blev samtidigt statsminister. Under åren 1976-82 var han oppositionsledare och kom under den tiden att delta i två stora internationella kommissioner samt medla i kriget mellan Iran och Irak. Efter återkomsten till regeringen 1982 fortsatte han dessa uppdrag och hans ställning som internationell politiker konsoliderades samtidigt som den inhemska kritiken av honom kulminerade.

Privatpersonen

Olof Palme var gift sedan 1956 och hade tre söner med sin hustru. 1949 ingick han skenäktenskap med en tjeckisk kvinna för att hon skulle kunna lämna sitt land. Hon gifte sig senare med en annan svensk man. Under åren upprätthöll man vänskapliga förbindelser familjevis.

Olof Palme hade en stor vän- och bekantskapskrets men det synes som om han ändå var en ensam person med få verkliga vänner och förtrogna. Detta förhållande synes vara tämligen vanligt bland personer i hans position och har sannolikt sin grund i de svåra beslut av personlig natur de måste fatta från tid till annan. Det beskrivs att Palme ibland kunde vara hård och oförsonlig och det fanns ett smärre antal personer kring honom som kan betecknas som fiender, i konventionell mening. Ingen av dem har dock agerat på ett sådant sätt att misstankar väckts om att de haft med hans död att göra.

Såvitt kunnat utrönas finns intet förklaringsvärde, vad gäller mordet, i Palmes relationer inom eller utom familjen. Makarna Palme levde ett stillsamt privatliv vid sidan av de offentliga plikterna. De umgicks med släkt och en begränsad vänkrets. De hade inga extravaganta vanor. Tvärtom anfördes deras anspråkslösa leverne som ett tecken på dubbelmoralism, av inbilska motståndare.

Ekonomi, hälsa m m

Tillgänglig information visar att Palme hade en ordnad ekonomi men det finns inga tecken på att den skulle ha varit exceptionellt god av ett eller annat skäl.

Olof Palme var vid god hälsa vid sitt frånfälle. Han medicinerade inte regelbundet. Han använde inte heller narkotika och var måttlig med alkohol. Han hade slutat röka sedan länge. Han var inte sexuellt avvikande.

Palme var 174 cm lång.

Aktuella frågor

Under Palmes sista tid var han, som alltid, engagerad i ett otal olika ärenden. Vi har funnit det värt att närmare skärskåda några av dem, som av olika skäl nämnts som tänkbar bakgrund till att mörda honom. Kort efter mordet gjordes husrannsakan i Palmes tjänsterum. Ingen av de handlingar och föremål som fanns i rummet har kunnat knytas till ett tänkbart motiv av ena eller andra sorten.

Bofors-Indien affären

Olof Palme var djupt engagerad i Bofors försäljning av haubitsar till Indien, en order värd kring 9 miljarder SEK, i dåtidens penningvärde. De slutliga diskussionerna kring affärsuppgörelsen fördes mellan Palme och den indiske premiärministern Rajiv Gandhi under en resa till Indien i januari -86. Det har senare framkommit att betydande belopp använts för kommission, en eufemism för muta. Utöver eventuell kunskap om detta förhållande torde det vara svårt att finna ett motiv till att mörda Palme.

Rent allmänt kan man fråga sig varför man skulle avrätta en eventuell besvärlig kunskapare i dessa förhållanden. Riskerna för att det ändå skulle komma fram torde ha varit betydande.

Iran-Irak

År 1980 utsågs Olof Palme till FN:s generalsekreterares speciella sändebud, med uppdrag att medla mellan Iran och Irak. Palme reste en del i området, men inte sedan han återkommit som statsminister 1982, då merparten av medlaruppdraget utfördes av ambassadör Jan Eliasson. Att medla mellan två så oförsonliga fiender var självfallet mycket svårt och de faktiska resultaten var också magra. För Palme blev det en svår balansgång att inte yttra sig så att det störde den ena eller andra parten och dessutom se till att Sverige som nation inte gav intryck av att gynna endera landet. Vissa bedömare anger att Iran möjligen gynnats genom export i ett tidigt skede av kriget men att åtgärder vidtogs för att balansera detta senare. I utredningsmaterialet finns inga indikationer på att här skulle finnas ett motiv att mörda Palme.

Baresic

Miro Baresic var kroatisk terrorist och genomförde med en meningsfrände 1971 mordet på den jugoslaviske stockholmsambassadören Rolovic. Baresic släpptes 1972, som resultat av kapningen av ett flygplan, som tvingades ned på Bulltofta. Han återfördes till svenskt fängelse 1980, året efter att han gripits i USA. Palme hade en tämligen kompromisslös inställning till Baresic och dennes organisation. Det tycks till dels ha fotats på det ovanligt grymma sätt ambassadör Rolovic hade avrättats på. Baresic, å sin sida, tycks ha hyst ett förakt för Olof Palme. Frågan om hur Baresic skulle behandlas kom upp på regeringens dagordning med jämna mellanrum. I oktober 1985 beslutade regeringen att Baresics straff skulle tidsbestämmas till 18 års fängelse. Baresic reagerade häftigt på beslutet då han ansåg sig orättvist hårt behandlad. I december -85 sökte han och hans hustru asyl i Sverige. Ett hämndmotiv är ändå tänkbart men utredningen har inte funnit någon indikation på att Baresic, eller någon honom närstående, skulle ha agerat konspirativt.

Ubåtsfrågan

Sedan början av 70-talet har flottan och kustartilleriet haft svårigheter att skydda svenskt vatten från intrång av ubåtar, vars nationalitet vid flertalet tillfällen inte angivits, men som flertalet svenskar ansett komma från sovjetfären. Efter ubåtskommissionens uttalande 1983 att sovjetiska ubåtar agerat i Hårsfjärden tidigare under året, försämrades de svensk-sovjetiska diplomatiska förbindelserna. Under de följande åren ifrågasattes om Palme godkänt eller själv fört underhandsdiskussioner med företrädare för Sovjetunionen i syfte att mildra effekterna av den officiella kylan i kontakterna. När några marinofficerare enskilt och i grupp gick till attack mot Palme under senhösten -85 gavs intryck att Palme var mjuk i sitt förhållningssätt mot Sovjet och man protesterade mot ett planerat besök i Moskva av Palme under våren året därpå. Det massmediala intrycket torde ha varit att Palme av vissa betraktades närmast som en landsförrädare, åtminstone potentiell sådan. Detta bedöms dock inte ha något förklaringsvärde för mordet, särskilt inte som enklare analys torde ha visat att den förväntade effekten av ett eventuellt attentat skulle utebli.

Avgångsplaner

Det anges att Palme, till några förtrogna talat om sina tankar att småningom avgå som partiledare och därmed även som statsminister och ägna sina sista år åt internationellt arbete i en eller annan viktig position. Dessa hans tankar synes inte ha fått allmän spridning. Diskussion om han eventuellt skulle kunna komma ifråga för annat arbete hade i och för sig skett offentligt tidigare men det hade då mestadels rört den hypotetiska frågan om han skulle aspirera på posten som FN:s generalsekreterare. Av utredningsmaterialet framgår att han själv ansåg det helt utsiktslöst att kandidera, men andra poster som t ex flyktingkommissarie föresvävade honom. Såvitt framgår gjorde han inga ansträngningar i denna riktning, utöver att han sonderade med sina förtrogna. Det förelåg således inte något aktuellt konkurrensförhållande med någon annan kandidat till de poster, som föresvävade Palme.

Skyddet av Palme

Skyddet av statsministern ålåg dåvarande SÄK. I takt med förändrad hotbild kring statsmän under 60- och 70-talen, i vår del av världen delvis beroende på framväxten av den tyska stadsgerillan, utbildades alltfler livvakter som fick en ökande kompetens för uppgiften. Under Palmes år i opposition genomgick skyddet förändringar i riktning mot ökat skydd för nyckelpersoner. När han återkom till regeringen 1982 hade Palme svårt att acceptera de förslag man gav om hur skyddet skulle organiseras. Han hade ett avgörande inflytande över hur skyddet skulle utformas och han ansåg bl a att han skulle röra sig utan livvakter i området mellan bostaden, riksdagshuset och Rosenbad. Han accepterade inte elektroniska larm eller övervakning i bostaden. Regelbunden svepning av bostaden eller arbetsplatsen, i jakt på elektronisk apparatur, skedde inte. Han bar aldrig skyddsväst. Hotbilden mot honom diskuterades regelbundet och när det var särskilt påkallat. I personliga samtal med sina medarbetare kunde han ge uttryck för en närmast fatalistisk inställning till riskerna för att han skulle kunna attackeras.

I realiteten var Palme skyddad endast när han rörde sig utanför Gamla Stan och regeringsbyggnaderna. Han for i specialfordon och hade vanligen två beväpnade livvakter med sig. Rutinen var att han hämtades upp vid apotekshörnan, knappt 100 m från bostaden, och lämnades där om han haft skydd under dagen eller kvällen. Ibland förekom det att han kördes ända fram till porten. Viss för- och efterspaning skedde i Gamla Stan samt givetvis på ställen som han skulle besöka.

Under årens lopp mottog Palme ett stort antal brev med osakligt eller hotfullt innehåll. Vissa av dessa brev utvärderades vid SÄK. Vid några få tillfällen närmade sig enskilda medborgare Palme på ett aggressivt sätt när han rörde sig utomhus utan livvakter. Någon tog tag i honom vid ett tillfälle och höll så hårt i honom att han fick ett stort blåmärke. Vid ett annat tillfälle väntade någon på honom på hans väg hem för att diskutera ett privatjuridiskt problem.

Totalt sett kan skyddet kring Palme beskrivas som ett tidvis mycket grovmaskigt nät utan kraft att skydda honom mot de reella farorna, vilket inte minst den fatala finalen på hans liv visar. Förklaringen till detta torde ligga i samspelet mellan Palme själv

och de som hade till uppgift att utforma skyddet. Dock är det ostridigt att mordet, oavsiktligt, möjliggjordes av bristerna i skyddets utformning.

Den aktuella hotbilden

I en hotbild finns allmänna och specifika element. Den allmänna hotbilden rör den generella risken för att ett skyddsobjekt skall bli föremål för attack mot liv och hälsa, integritet eller trovärdighet. Den specifika hotbilden beskriver risken för att en särskild organisation eller person skall exekvera ett uttalat eller uppenbart hot. För vissa prominenta personer är den generella hotbilden alltid sådan att den motiverar att vederbörande har skydd. Kungen och statsministern hör till den kategorin. Det finns alltid en risk att någon psykiskt sjuk eller störd person, mer eller mindre impulsivt, går till attack. Hur skyddet skall utformas är ju en fråga för ständig omprövning men livvaktsskydd torde vara ofrånkomligt för en statsminister.

Således var den allmänna hotbilden sådan att Palme kunde bli föremål för attack om tillfälle gavs för en potentiell attentatsman.

Den specifika hotbilden synes inte ha innehållit några särskilt oroande element. Säkerhetspolisen bedömde inte att den var av sådan art att särskilda åtgärder var motiverade. Denna bedömning gäller de förhållanden som var kända före mordet. Utredningen av mordet har naturligtvis närmare undersökt den specifika hotbilden. Såvitt vi kunnat förstå har därvid inte framkommit något som skulle motivera att den specifika hotbilden vid tiden för mordet skulle beskrivas som allvarlig.

Palme ville uppenbarligen freda sig själv och sitt privatliv mot insyn. Man kan därför inte i efterhand, med säkerhet uttala sig om hur den specifika hotbilden egentligen såg ut. Det kan dock antas att Palme själv skulle ha agerat om han uppfattat att någonting i hans offentliga eller privata liv utgjort en fara för hans egen eller landets stabilitet. Det finns inga indikationer på att han haft sådana förningar.

Palmehatet

En politiker är ju alltid, till följd av det spel han deltar i på olika plan, en kontroversiell person. Olof Palme var en politiker, som i särskild mån, väckte såväl motståndarnas, som meningsfrändernas åsikter och känslor. Utan att lägga någon djupare värdering i detta, kan det ändå antas att denna hans egenskap var en bidragande orsak till hans betydelse. Människor tvingades ta ställning till hans åsikter och hans agerande. Denna goda egenskap hos en engagerad politiker kan dock ge upphov till polemiska överdrifter som i en spiraliserad kedja av händelser leder till ömsesidiga övertramp.

Tidigt i Palmes karriär uppstod kontroverser kring hans person. Med tiden karikerade och förgrovade hans meningsmotståndare i den offentliga polemiken Palmes personliga framtoning och hans politiska visioner. I olika samhällslager och i specifika kretsar utvecklades dessa överdrifter till något som redan under hans livstid kom att kallas *palmehatet*. Kort efter Palmes död påpekade Harry Schein i en artikel i Dagens Nyheter på att detta hat kanske var orsak till mordet. Elmbrandt anger i sin biografi att Palme sannolikt var detta århundrades mest hatade svensk.

Det är med förvåning man tar del av informationen om palmehatet. Obefogade rykten om sprit- och narkotikamissbruk omgav honom i decennier. I annars balanserade kretsar ansågs det legitimt att smäda Palme som person och diverse hjärtlösa och nedsättande öknamn florerade. Anonyma eller pseudonyma anklagelser om hans politiska lojaliteter framfördes. Särskilt under hans sista år ifrågasattes hans lojalitet med nationen. Praktiskt taget varje morgon kunde den tidningsläsande svensken ta del av hätska angrepp på Palmes politiska agerande, ofta kryddad med irrelevanta påpekanden om hans röstläge, klädsel, tonfall och utseende. En udda organisation som EAP, eller en annonskampanj styrd av en läkare och hans hustru, kunde i årtal sprida ut de mest vämjeliga yttringar av personligt fotad avsky för personen Olof Palme.

Det är inte svårt att finna ett antal förklaringar till palmehatet. Palme var en ovanligt begåvad person, som bl a behärskade ett flertal världsspråk flytande. Dessutom behärskade han det svenska språket väl och hans retoriska stil torde lätt ha väckt avundsjuka. Till följd av det massiva motstånd han väckte var det naturligtvis svårt för Palme själv att undvika överdrifter ibland. På det sättet tycktes värderingarna av honom besannas och smädelserna fick ny grogrund. Han kunde framstå som demagogisk och överlägsen. Palmes bakgrund i överklassen gjorde det naturligtvis lätt att antyda opportunistiska skäl bakom hans engagemang i ett socialistiskt parti. Hans agerande under vietnamkriget ledde till långvariga diplomatiska konflikter med USA vilket gav hans motståndare närmast osökta möjligheter att polemisera mot honom. Det är vida omvittnat att Palme var en ovanligt karismatisk person som genom sin blotta närvaro väckte omgivningen känslor.

Palmehatet är ett samhällsfenomen som torde lämpa sig för samhällsvetenskapliga studier av allehanda slag. I vårt arbete har vi saknat en närmare analys av hatet, hur det utvecklade sig under Palmes sista år och vilken temperatur det hade under hans sista månader. När vi själva försökt dra oss till minnes, och studerat olika källor, tycker vi oss ana att palmehatet hade en av sina hetaste perioder under senare delen av 1985. Vi antar att Harvardaffären, med dess privata inslag av förment girighet och personligt mygel, starkt bidrog till denna kulmination.

Harvardaffären

Palme höll 1984 en gästföreläsning vid Harvarduniversitetet i USA. Han mottog av princip inte arvode. Senare samma år inledde Joachim Palme studier vid Harvard, delvis finansierade via ett stipendium på 5000 USD. Fråga uppkom senare hurvida fadern på detta sätt haft en inkomst som han skulle beskattas för. Under våren 1985 hade Palme fått erfara att en studiekamrat till sonen sett ett samband mellan Joachims stipendium och faderns uteblivna arvode och torgfört denna uppfattning i vissa kretsar. Olof Palme agerade inte förrän han konfronterats offentligt med anklagelsen om skattebrott i ett radioprogram sommaren -85. I ett brev till taxeringsmyndigheten förklarade han sakförhållandena. Det beslutades att han skulle taxeras för inkomsten. Palme överklagade till länsrätten i Stockholm. Handlingarna i målet och den datoriserade diarieanteckningen om dem försvann från länsrätten samma dag Palme mördades. (Denna händelse har noggrant utretts och bedöms inte ha något samband med mordet.) Under valrörelsen -85 och senare under hösten var den sk Harvardaffären ofta på tapeten. Förutom att den uppenbarligen plågade Palme personligen, därför att han ansåg sig orättvist behandlad, torde skildringen i media ha gett

intrycket att Palme nu för första gången kanske kunde beslås med att ha utnyttjat sin position för egen eller anhörigas vinning. För många människor anfrättes därmed bilden av den ideelle Palme.

Lisbeth Palme

Materialet kring Lisbeth Palmes person är magert men det framgår att hon är född 1931 och ingick äktenskap 1956. I äktenskapet finns tre söner. Lisbeth Palme är psykolog och har arbetat med konsultationer, främst i socialförvaltningen. Hennes kliniska kontakter med avvikande klienter har varit begränsade och har inte förekommit alls under 80-talet. Hennes offentliga profil har varit låg men under 80-talet framträdde hon som talare i flera valrörelser då hon koncentrerade sin argumentation på att försvara daghemmens värde. I media framställdes hon ibland som en mer radikal person än sin make och ibland framskyntade att hon skulle ha haft ett djupgående inflytande över hans politiska gärning.

Lisbeth Palme har själv uteslutit möjligheten att mordet på maken och mordförsöket på henne själv skulle kunna ha sin upprinnelse i någon av hennes tidigare klientkontakter.

Lisbeth Palme är 165 cm lång.

Rekonstruktion

För att kunna analysera ett brott är det nödvändigt att ha en så klar uppfattning om förloppet som möjligt. I vårt arbete har vi vinnlagt oss om att, så detaljerat som möjligt, kartlägga de händelser som föregick skotten på Sveavägen. På detta sätt klargörs möjligheter och förutsättningar för en grupp av gärningsmän eller en ensam aktör. Vidare är det möjligt att göra sig en föreställning om hur det faktiskt gick till när gärningsman och offer träffades, vilka risker gärningsmannen tagit samt en uppfattning om andra relevanta fakta som kan bidra till en djupare förståelse av detta brott. I viss mening kan detta kallas för en rekonstruktion, om än inte fysiskt. De fakta som presenteras är naturligtvis ett urval ur den ofantliga mängden av fakta, som finns i utredningsmaterialet. Vi har inte tagit med information som särskild analys visat vara sannolikt irrelevant eller säkert irrelevant. Det gäller särskilt i rekonstruktionen av den sista dagen i Palmes liv. Meningen med vårt arbete har ju varit att skapa överblick i ett svåröverskådligt material. Vi är förvissade om att urvalet, i allt väsentligt, skildrar förhållandena sådana de faktiskt var.

Det innebär inte att övriga upplysningar, som finns i det digra materialet skulle vara irrelevanta. Somlig information är av det ointressanta slaget därför att den beskriver orimliga förhållanden. Men somligt är så vagt att den vidare utredningen inte kunnat komma till någon konklusion angående dessa informationer. Även alla dessa vaga informationer har vi försökt skapa ordning i, men det visar sig inte vara möjligt att få ett logiskt sammanhang i dem, till stöd varken för konspirationshypoteser eller andra hypoteser. Varje sådan information har ändock diskuterats i detalj. Denna slutrapport skulle bli orimligt lång om all sådan information diskuterades ingående.

De sista månaderna

Sedan socialdemokraterna vunnit valet i september 1985 fortsatte Palme sitt arbete som tidigare. Det beskrivs dock att han under senhösten tidvis tedde sig håglös eller nedstämd, men han hämtade sig och tedde sig mot slutet av året som han brukat.

Kriminaltekniska fakta

De kriminaltekniska undersökningarna i fallet har varit mycket omfattande. I detta avsnitt redogörs för sådana fakta, som vi bedömt vara av intresse för vår analys. Det rör, i första hand vapen, ammunition, offrens bostäder och rättsmedicinska fakta.

Brottsplatsen

Undersökningen på platsen inleddes den 1 mars kl 01.10. Då var mordplatsens närområde avspärrat samt cirka ett kvarter i gärningsmannens flyktriktning. Undersökningen avbröts efter några timmar och återupptogs på morgonen, förstärkt med ett antal undersökare. I samband med att undersökningen återupptogs utvidgades avspärningarna betydligt.

Gångbanan på Sveavägens östra sida, vid Tunnelgatan, är cirka 7,5 meter bred och fortsätter över Tunnelgatan utan avbrott. På ömse sidor om Sveavägen finns nedgångar till T-banestationen Hötorget, som var stängda vid tidpunkten för brottet. Cirka 35 meter in på Tunnelgatan stod två manskapsbodor/arbetsbodor ovanpå varandra. De var 20 m långa. Avståndet mellan husliven och arbetsbodarna var, på ömse sidor, ca 2 meter. Tunnelgatan korsas bortom manskapsbodarna av Luntmakargatan och därbortom börjar trappor upp till Malmskillnadsgatan. Det är två trappor på vardera sidan av mynningen till Brunkebergstunneln. Den södra delen var blockerad av byggnadsställningar. Trappan är i fyra sektioner, tillsammans 89 trappsteg. Nedanför trappan finns en ingång, på den norra sidan, mot en hiss och en rulltrappa, som kan användas för att komma upp på Malmskillnadsgatan. Brunkebergstunneln var stängd vid tiden för mordet vilket markeras genom en skylt vid mordplatsen och svarta järngrindar framför dörrarna.

Gångbanan på Sveavägen vid Tunnelgatan var täckt med ett tunt lager av is och hård, sandblandad snö. Trappstegen upp mot Malmskillnadsgatan var i det närmaste snö- och isfria.

Dekorimabutiken för konstnärsmaterial är belägen norr om Tunnelgatan, i hörnan mot Sveavägen. Belysningen i skyltfönstren var tänd och den bestod av en ljusramp. I taket ovanför trapporna till tunnelbanenedgången fanns 8 tända lampor. Gatubelysningen i kvarteret bestod av dubbelt monterade lampor som hängde på en höjd av 7 meter mitt i gatan. En lampa var placerad cirka 5 meter in på Tunnelgatan och den andra mellan Sveavägen och Luntmakargatan. Vid barackerna på Tunnelgatan fanns ingen belysning. Sammanfattningsvis var Tunnelgatan och trappan dåligt upplysta medan det vid mordplatsen var mycket ljust. Ljuset från butiken ger en så stark motljuseffekt att det menligt påverkar förmågan att urskilja färger på t ex kläder, med ökande avstånd från skyltfönstren.

På gångbanan, nästan mitt i öppningen till Tunnelgatan, fanns en blodansamling som var cirka 240 cm lång och 70 cm bred, med längsriktning i öst-väst. Söder om blodansamlingen anträffades ett 50-tal blodstänk, de flesta med stänkriktning söderut i Sveavägens längsriktning. Blodstänken fanns på en yta som var 250 cm bred och 500 cm lång och de var i storlek från ett risgryn upp till en tio-örings storlek. Denna blodförekomst har uppkommit i samband med att kulan under sin passage av Olof Palmes kropp fört med sig blod genom en undertryckseffekt.

Flyktvägen och ett stort område där gärningsmannen kan tänkas ha passerat undersöktes för att anträffa föremål efter honom, exempelvis vapnet. Inget föremål, som har rimligt samband med brottet, anträffades. Några skospår eller andra spår efter gärningsmannen hittades inte heller i det tunna snö/islagret.

Kulor

På morgonen efter mordet anträffades en kula av en privatperson och dagen därpå anträffade en annan privatperson ytterligare en kula. Den kula, som träffat Olof Palme hittades ca 5 m från det ställe han legat, vid sidan om en pelare. Den andra kulan återfanns ca 40 m från mordplatsen på trottoaren på andra sidan Sveavägen.

Fyndplatserna för kulorna medger ingen annan slutsats än att det andra skottet varit riktat mer åt höger sett ur gärningsmannens perspektiv.

Den jämförande blyisotopundersökningen, mellan kulorna och offrens kläder visar överensstämmelse. Detta gäller även motsvarande undersökning av tändsats- och krutpartiklar i offrens kläder och ammunition av aktuell typ. Detta i kombination med skadebilden i Olof Palmes kropp samt FOA:s ballistiska undersökningar visar konklusivt att de anträffade kulorna är de som avskjutits mot Olof och Lisbeth Palme.

Vid en skottavståndsbestämning fann man att avståndet mellan vapnets mynning och Olof Palmes kläder var omkring 20 cm och avståndet till Lisbeth Palmes kläder 70 - 100 cm.

Ammunition och vapen

Den följande redovisningen av vapen- och ammunitionsfrågorna skildrar i huvudsak förhållandena i Sverige. Det avspeglar inte en förutfattad mening om att gärnings-

mannen kommit över vapnet här i landet. Det ter sig dock inte meningsfullt att redovisa de internationella förhållandena eftersom det inte kan fördjupa bilden av gärningsmannen.

Ammunitionen är av fabrikat Winchester Western .357 Magnum Metal Piercing.

Ammunitionen har inte den stora genomslagskraft, som namnet låter antyda. Ammunitionen har den höga ljudvolym, som utmärker all magnumladdad ammunition för samma vapenkaliber. Kulan har en tendens att komma i obalans, tumla, när dess hastighet minskar vilket beror på illa anpassad form och viktfördelning. En ytterligare olägenhet är att kulan, i likhet med annan inte helt mantlad ammunition, blyar vapnets lopp kraftigt. I Sverige har ammunitionen använts vid tävlingsskytte, men det är notabelt att tävlingsskytte med denna ammunitionstyp är förbjuden på många banor, till följd av den höga ljudnivån vid avfyring.

Kulorna har undersökts vid SKL, tekniska roteln i Stockholm, BKA i Wiesbaden och slutligen vid FBI i Washington D.C. Samstämmigheten i bedömningarna från respektive laboratorium är stor. Nyansskillnader finns i språkbruket men man är överens om att de är revolverkulor av ovan nämnda typ.

Det vapen, som kommit till användning är en revolver .357, troligen av märke Smith & Wesson. Det finns ytterligare sex fabrikat, som kan ha avsatt spåren på kulorna, men dessa fabrikat är inte så vanligt förekommande. Modellen började tillverkas 1935. En Smith & Wesson Highway Patrol Man väger 1.2 kg oladdad. Den är 285 mm lång och har en maximal bredd av 43 mm.

Vid provskjutning med den aktuella ammunitionen och vapentypen, har konstaterats, att revolverar med piplängden 4" och kortare ger en viss utfläkning i kulans bakre del. De på platsen anträffade kulorna hade inte denna utfläkning. Detta pekar på att vapnets piplängd är över 4". Den vanligast förekommande piplängden är 6".

Vid licensansökningar för denna typ av vapen har ansökaren vanligtvis angivit att vapnet skall användas för tävlingsskytte.

I samband med försäljning tillhandahåller vissa försäljare fodral, som finns tillgängliga som tillbehör. Fodralen är tillverkade i skinnimitation och försluts med dragkedja.

Den aktuella typen av revolver rymmer 6 patroner i den roterande patronkammaren och lämnar, som bekant, inga patronhylsor efter avfiring. Revolverns konstruktion medför högre driftssäkerhet än pistolen av motsvarande kaliber. Vid jämförelse mellan den aktuella revolvorn och en halvautomatisk 9 mm pistol framkommer att pistolen har högre eldkraft, beroende på antalet patroner i magasinet och möjligheten att snabbt byta magasin. Den ger även större möjlighet för normalskytten att träffa avsett mål vid snabbeld, jämfört med en revolver. Vid snabbeld med revolver måste hanen spännas för hand mellan varje skott eller också måste dubbelactionfunktion användas, som har en fördröjande effekt mellan varje avfiring för normalskytten.

Undersökning av andra lokaler

Västerlånggatan 31

Paret Palmes bostad är inrymd i fastighetens tre övre våningar. Det fanns inga fungerande larm vid den aktuella tidpunkten och låsanordningarna till lägenhetens dörrar var av ordinär typ för lägenheter.

Ytterdörren, från gatan mot trapphuset var utrustad med ett fallås med elslutbleck och kodöppning. Uppgifter från vittnesförhör pekar på att denna dörr kunde öppnas genom en knuff utifrån. Från husets baksida, mot Prästgatan, har man insyn i fastighetens trapphus. Från denna position finns möjlighet att iakttaga de som går i trappan, men inte de som befinner sig i fastighetens hiss. Dock kan hissens rörelser ses från baksidan. Från Palmes bostad finns direkt ingång till hissen men man kan även nå lägenheten via trappan.

En sprängkiss av lägenheten publicerades i Expressen 1982-12-31.

Olof och Lisbeth Palmes arbetslokaler

Fyra dagar efter mordet påbörjade dåvarande SÄK en undersökning av bostaden, Olof Palmes arbetsrum på Statsrådsberedningen samt Lisbeth Palmes arbetsplats. Ändamålet var att efterforska tecken på elektronisk avlyssning. Undersökningarna tog flera dagar. Vid dessa undersökningar framkom intet, som pekade på att lokaler-na avlyssnats. Palmes arbetslokaler i riksdagshuset respektive partihögkvarteret på Sveavägen undersöktes inte med avseende på elektronisk apparatur.

Rättsmedicinska undersökningar

Olof Palme fördes per ambulans till akutmottagningen på Sabbatsbergs sjukhus. Han kom dit 10-13 minuter efter att han skjutits och torde ha varit kliniskt död vid ankomsten. Strax efter ankomsten till akutmottagningen genomfördes s k öppen hjärtmassage, d v s bröstkorgen öppnades och hjärtat stimulerades manuellt.

Obduktion av den döda kroppen efter Olof Palme utfördes på förmiddagen 1/3 1986 på Rättsläkarstationen i Solna. Den utfördes av framlidne överläkaren Milan Valvevrius, dåvarande docenten Jovan Rajs samt dåvarande tf professorn Kari Ormstad. Docent Robert Grundin var även närvarande. Därutöver närvarade dr Claes Wallin, som hade medverkat vid omhändertagandet av Palme på Sabbatsbergs sjukhus, samt tre polismän.

Obduktionen visade att Olof Palme avlidit av en skottskada orsakad av en projektil som gått in i kroppen alldeles till höger om mittlinjen i höjd med femte bröstkotan 140 cm över höger häl och lämnat kroppen tvärställd med spetsen riktad nedåt och åt vänster, strax till vänster om mittlinjen genom bröstbenet 2-4 cm nedanför nivån för ingångshålet. På sin väg genom kroppen hade projektilen gått genom ryggmärgen, touchat matstrupen, slitit itu luftstrupen samt trasat sönder flera av de centrala venaerna och den stora kroppspulsådern (aorta).

Kulans riktning var således från höger till vänster, uppifrån och nedåt. Till följd av att kulan träffat vävnader av olika hårdhetsgrad, som påverkar dess förlopp på ett närmast oförutsägbart sätt kan man inte uttala sig om hur vapnet var riktat i skottögonblicket eller hur Palmes kropp var vriden.

Vid den yttre besiktningen iaktogs två smärre krossår högt upp till vänster i pannan.

Röntgenundersökningar av kroppens centrala delar och fripreparerade skelettdelar visade ingen förekomst av röntgentäta metallfragment.

Toxikologisk analys av blod och urin visade inte på förekomst av alkohol eller läkemedel eller narkotika.

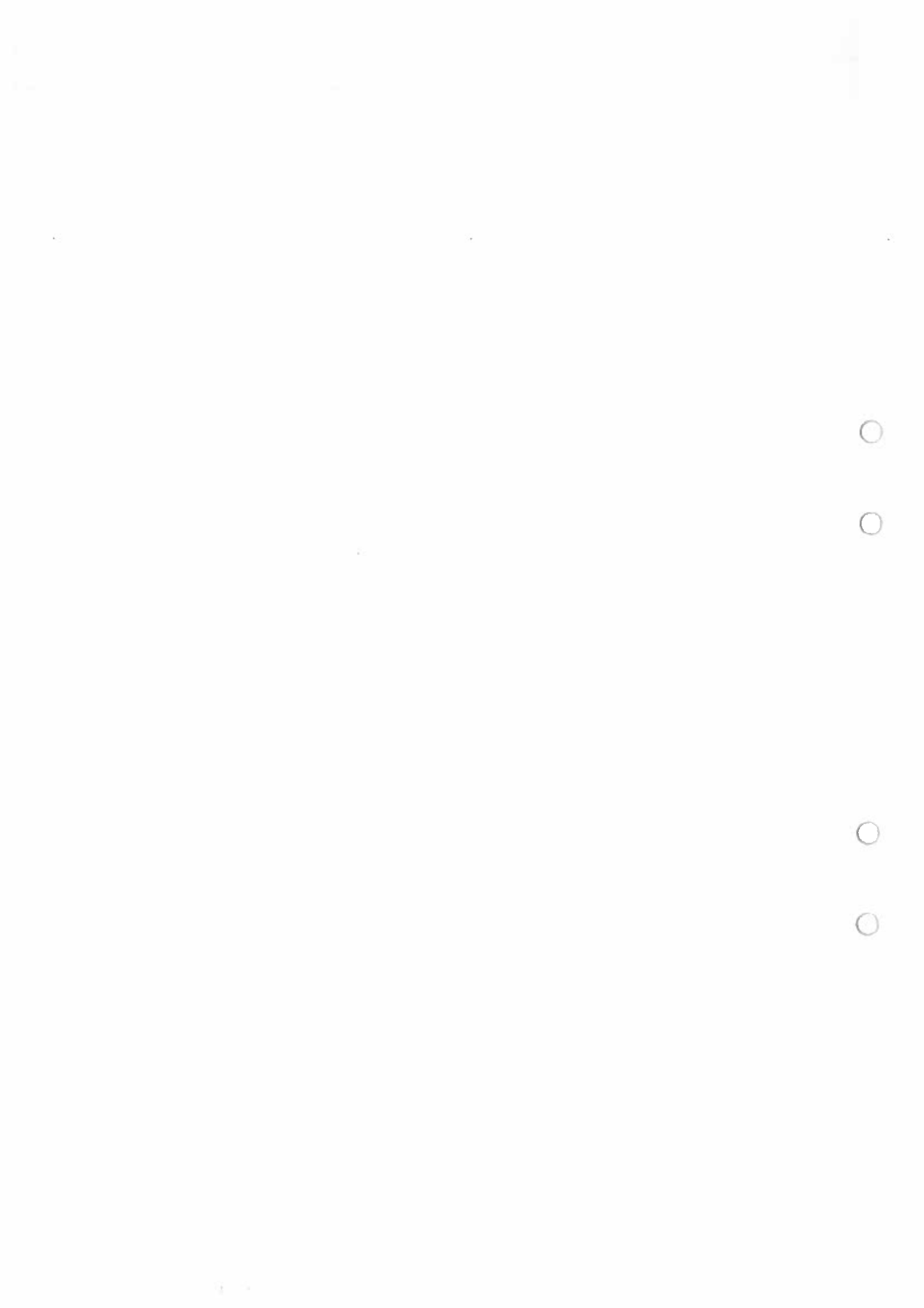
Olof Palme torde ha ramlat framåt omedelbart efter skottet och slagit pannan i gatan. Han låg ljudlös på mage, med huvudet vilande på vänster sida.

Lisbeth Palmes skador

Det utfördes inte någon protokollförd rättsmedicinsk undersökning av Lisbeth Palme. Ett sjukvårdsbiträde på Sabbatsbergs sjukhus hjälpte fru Palme att ta av kläderna och kunde då konstatera skador på ryggen, mellan skulderbladen. Skadorna "påminde om en brännskada, piskrapp" men inga aktuella blödningar iaktogs. Sjukvårdsbiträdets uppgifter härrör från samtal hon fört med en rättsläkare ca 10 månader efter mordet!

En undersökning av Lisbeth Palmes kläder visar att hennes linne har sotiga och blodiga områden på vardera sidan om mittlinjen, som är ca 10 cm breda och ca 20 cm långa. I kläderna finns även ett hål till vänster, som bedömts vara ett ingångshål i höjd motsvarande skulderbladet. Ett utgångshål några cm ovanför ingångshålet finns på höger sida.

På mordplatsen uppgav fru Palme att hon träffats och att hon hade erfarit en svidande smärta. Av ovanstående redovisning torde framgå hur ytterst nära hon varit att träffas dödligt.

Hypoteser

Med de kunskaper som presenterats i de föregående avsnitten är det möjligt att formulera hypoteser om bakgrunden till brottet och dess genomförande. Avsnittet är delvis teoretiskt eftersom det är uppenbart att verkligheten inte låter sig prövas i efterhand, hur lätt som helst. Vi har dock valt att gå in i viss detalj i dessa frågor eftersom det avspeglar hur vi faktiskt arbetat.

Teoretiska förutsättningar

I vetenskapliga sammanhang formuleras teorier, som förväntas vara logiska och konsistenta. Teorin gör förutsägelser, som kan testas genom experiment eller observationer. Om observationerna överensstämmer med teorin har teorin vidareutvecklats, men inte nödvändigtvis bekräftats. Det är endast när experimentella observationer inte stämmer överens med teorin, som det finns anledning att överge den. Frånvaro av observationer är dock inte liktydigt med bevis på att sådana inte skulle kunna göras. "Absence of proof is not proof of absence".

I beteendevetenskapliga sammanhang ställer sig saken något annorlunda. Här tillkommer ett drag av irrationalitet och oförutsägbara förhållanden, i varje fall om man har med människor att göra. Experiment låter sig inte alltid genomföras lika lätt. Man torde därför ha rätt att, åtminstone tillfälligt, modifiera sina hypoteser när noggrant studium inte lett till annat än att man inte funnit stöd för sina grundläggande förutsägelser, utan att experimentella förhållanden förelegat.

I praktisk verklighet tillkommer en dimension, som vi enklast kan kalla erfarenheten. När den säger oss att ett förhållande är på ett visst sätt kan vi, åtminstone tills vidare, betrakta det som ett faktum.

I detta arbete har vi haft ambitionen att undersöka hypoteserna så strikt som möjligt men det finns en praktisk, polisiär dimension i arbetet som också styr oss. Det som

erfarenheten lärt oss om brottslingars, särskilt attentatsmäns, beteende och det vi vet om brottsutredningars begränsningar och möjligheter har varit vägledande i den analytiska processen.

Komponenter i hypoteserna

Varje mänsklig handling torde ha ett *motiv*, om än många gånger svårfångat eller svårbegripligt. Motivet styr genomförandet av den planerade handlingen. Ju angelägnare motivet är desto mer kraft och eftertanke lägger man ned på genomförandet.

Bakom ett mord finns alltid ett skäl, flertalet gånger endast ett kortvarigt reflekterat motiv. Gärningsmannens personlighet och erfarenheter bestämmer i vilken mån ett motiv kan framstå som eftersträvansvärt. Motivet präglar genomförandet, valet av metod, hänsynstagande till tidsramar i olika faser samt graden av risktagande. Eftersom motivet är beroende av gärningsmannens personlighet och erfarenheter kommer även de att ge sig tillkänna i genomförandet.

Ett brott genomförs av en eller flera *gärningsmän*. Vilken konstellation som kommer att agera beror på avsikt, motivation och ibland på planering. Ofta är det dock tillfälligheter, som sällan är helt slumpmässiga, som bestämmer vem som begår ett brott.

I fortsättningen av detta avsnitt gör vi en genomgång av tänkbara motiv och en teoretisk uppställning av konstellationer av gärningsmän varefter vi formulerar ett antal huvudhypoteser om mordet, som vi sökt stöd för i materialet.

Motiv

En hypotetisk diskussion om motiv indelas lämpligen på följande sätt:

- Privata motiv relaterade till endera offret eller till dem som par.
- Yrkesrelaterade motiv som rör Lisbeth Palme.
- Yrkesrelaterade motiv som rör Olof Palme.
  - Personliga motiv, utan direkt privat anstrykning, relaterade till Palme i hans egenskap av prominent person.
  - Politiska motiv, främst relaterade till Palme i hans roll som partiledare och statsminister.

Särskilt för den sistnämnda kategorin tillkommer en dimension som rör huruvida motiven väsentligen har sin bakgrund i nationella eller internationella spörsmål. En ytterligare indelningsgrund för dessa motiv kunde vara öppna eller dolda, d v s i vilken mån de har sin grund i kända, offentliga förhållanden eller inte.

För alla kategorier av motiv tillkommer en tidsdimension, d v s huruvida motiven har sin grund i förhållanden som ligger långt tillbaka i tiden eller utvecklats bara under det sista året.

Slutligen är det tänkbart att motivet kan vara blandat och ha sin bakgrund i två eller flera av dessa kategorier.

Privata motiv

I alla mordutredningar ställer man sig vanligen först frågan på vilket sätt offrets liv förklarar mordet och man vidtar ett stort antal mått och steg för att kartlägga bakgrund och aktuella omständigheter. När offret är en prominent person försvåras dessa utredningsåtgärder.

Även om det är förenat med påtagligt ökad risk att bli mördad redan av det faktum att man är en prominent person brukar motiven sällan stå att finna i offrets privatliv och det ter sig därför naturligt att i första hand söka andra motiv, som har relation till det faktum att offret utgör en politisk eller ekonomisk kraft.

Svårigheterna att utreda prominenta offers privatliv beror bl a på att de under sina liv ofta skyddar den personliga sfären. Den påfrestning det innebär att nästan ständigt vara satt under medias lupp eller risken att mänskliga misstag får offentliga konsekvenser leder troligen till att sådana personer ägnar särskild omsorg åt att skydda sitt liv mot insyn. För många ledare är livet mycket ensamt, de har få förtrogna och omständigheterna tvingar dem ibland till beslut de helst inte skulle vilja fatta i den mån de drabbar andra människor hårt. Detta kan leda till isolering, misstänksamhet och överdriven vaksamhet.

Troligen sneglar såväl efterlevande anhöriga som yrkesvänner på risken för att den döde skall få ett snedvridet eftermäle om alltför privata detaljer ur hans liv delges polisen. Det kan antas att man har en viss återhållsamhet i sina kontakter med utredningsmän. Det är vidare högst troligt att många, som har relevant information, gör egna bedömningar av huruvida deras kunskaper kan förklara mordet. En ursprungligen välvillig önskan att skydda offret får som konsekvens att polisen inte får ett helhetsperspektiv på händelsen - vilket, i dessa fall, medför att man med säkerhet inte tidigt kan utesluta eventuella privata motiv.

Professionella motiv

Även när det gäller de professionella motiven står en mordutredning rörande en prominent person inför stora svårigheter. Betydande politiker, statsmän, till vilken kategori Olof Palme tveklöst hörde, har dagligen sekreta kontakter och deltar mycket ofta i händelseförlopp, som är helt eller delvis dolda för omgivningen och allmänheten. Detta innebär självfallet inte nödvändigtvis att sådana kontakter skulle vara tveklaktiga, tvärtom är de sannolikt ofta förutsättningen för framgång i diskussioner om framtida avtal och andra förbindelser mellan stater, organisationer och företag. Men om arten av sådana kontakter, i efterhand, skall kartläggas i det goda syftet att kartlägga bakgrunden till ett mord, kan det väl tänkas att flera potentiella uppgiftslämnare väger riskerna med att avslöja sin information mot värdet av att mordet klaras upp, särskilt om de med viss grad av sannolikhet känner sig säkra på att deras information saknar värde. Återigen, som i fallet med den privata informationen, finns risken att den som inte har helhetsperspektivet underlåter att lämna väsentlig information.

En politiker av Olof Palmes betydelse är dessutom inblandad i ett så stort antal händelser av öppen karaktär, där meningar går isär om värdet och nyttan av hans eget

handlande att det blir svårt att värdera i vilken mån ett motiv skulle kunna finnas i det ena eller andra händelseförloppet.

Svårigheter att finna motiv

Således finns i de ovan nämnda kategorier av motiv svårigheter att närmare formulera hypoteser om bakgrunden till ett mord på en prominent person. Det har tidigare påpekats att materialet när det gäller offrens privatliv är ofullständigt. I det avsnitt som rör Palmes politiska liv finns också brister, som av olika skäl inte gått att utfylla. Lisbeth Palme har själv dömt ut möjligheten att det i hennes professionella liv skulle kunna finnas motiv till händelsen. Även om hennes ord i och för sig inte avgör saken måste man ändå fästa ett betydande avseende vid vad hon faktiskt sagt. Hon torde ju ha den bästa insynen i den saken och ingenting, vare sig i detta avsnitt eller anorstädes, antyder att hon skulle ha speciella skäl att säga så.

När det gäller i vilken mån professionella motiv av sekret natur kunde bilda bas för hypoteser har vi ändå fäst oss vid att ett stort antal underrättelse- och säkerhetsorganisationer varken i direkt anslutning till mordet eller senare kunnat fånga upp ens den minsta antydning till ett motiv att mörda Olof Palme. Självfallet är detta inte en garanti för att sådana motiv inte skulle finnas. Flertalet av dessa tjänster torde ha varit välvilliga och täcker kanske inte alla tänkbara hörn av världen, men sannolikt representerar de ett urval av de mest kvalificerade, vilket borgar för att slutsatsen sannolikt är riktig: Något identifierbart motiv finns inte i den sekreta världen. Detta styrks dessutom av att mordet inte fått någon synlig effekt, som avslöjar ett motiv.

Det är endast inom kategorin personliga motiv relaterade till Olof Palme i hans egenkap av prominent person som det finns ett rikhaltigt material att basera hypoteser på.

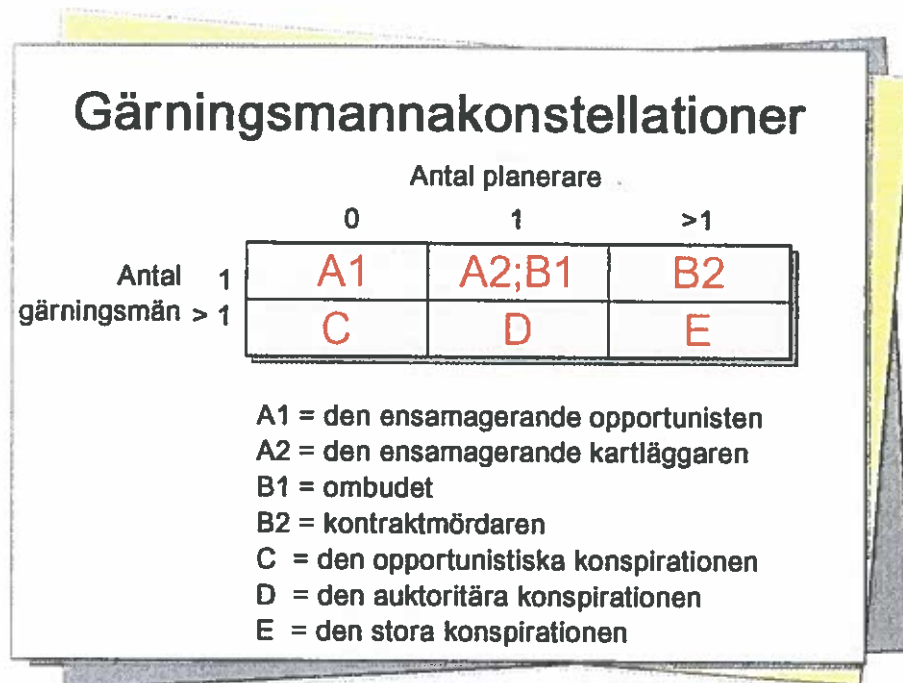
Redan i detta stadium måste vi konstatera att det finns en påtaglig brist på information om motiv annat än att svaret skulle finnas i clandestina sammanhang eller att de skulle vara relaterade till bilden av Olof Palme, som den kom till uttryck i det som kallats palmehatet.

Gärningsmannakonstellationer

Vi har tidigare redogjort för bakgrunden till politiska attentat och kunde därvid konstatera att i en konspiration finns ett antal olika aktörer: inspiratörer, instigatörer, medverkande som sysslar med rekrytering, spaning, anskaffning o s v (se sid 31). Det finns vidare en eller flera faktiska gärningsmän. I olika faser kan en och samma person skapa olika roller i scenariot. I det följande har vi delat upp dessa aktörer i två kategorier, planerare respektive gärningsmän. För den fortsatta diskussionen är det inte nödvändigt att ta hänsyn till huruvida en person haft olika uppgifter i olika skeden. Det torde endast i undantagsfall vara möjligt att i ett analysstadium komma fram till att så är fallet medan det naturligtvis är lättare att se när mordet väl klarats upp.

I nedanstående figur åskådliggörs det teoretiska utfallet av korstabellering av antal planerare respektive gärningsmän.

Figur 6

I allt väsentligt torde figuren vara självförklarande. *Planerare* är en samlingsbeteckning för alla tänkbara aktörer, utöver faktiska gärningsmän, som vi tidigare beskrivit i avsnittet om attentat (sid 31). *Gärningsmän* är personer som fysiskt deltar i slutfasen, närmast under det sista dygnet. Med *opportunistisk* menar vi en händelse som tar sin början i mycket nära anslutning till att offret mördas, utan att kartläggning skett tidigare - en ensam gärningsman som tar tillfället när det bjuder sig eller en mentalt förberedd konspiration som får information om att offret exponerar sig under lämplig tid på en plats så att en handlingsplan snabbt kan formuleras och sjösättas.

Den *ensamagerande kartläggaren* är möjligen en alltför precis beskrivning av den typ av attentatsman, som i amerikansk litteratur ofta kallas för *stalker*. Det är beteckning för en person som med viss oregelbundenhet uppehåller sig kring offret utan att direkt ge sig till känna eller dölja sig i massan av fans eller sympatisörer. I attentatshistorien finns flera pregnanta exempel se sid 34. Rutan A2 illustrerar således undantaget att planeraren och gärningsmannen är identiska medan B1 visar förhållandet när en person ger en annan uppdraget att döda en prominent person.

Rutorna D och E illustrerar såväl gigantiska konspirationer t ex bakgrunden till mordet på Julius Caesar, som mindre t ex gruppen av bara fyra personer som planlade mordet på Abraham Lincoln. Variationsmöjligheterna är ju från tre personer till ett mycket stort antal och beteckningarna försöker bara illustrera de mest framträdande dragen.

Denna korstabellering tar inte hänsyn till den viktiga dimensionen huruvida konspirationerna har uppkommit nationellt eller internationellt och inte heller till huruvida de agerande också kommer från olika länder.

Hypoteser

Det är främst fyra hypoteser som låter sig formuleras:

1. Olof Palme sköts av en gärningsman som agerade på andras uppdrag och som under hela brottets planering och genomförande hade hjälp av andra.
2. Olof Palme sköts av en gärningsman, som agerade på andras initiativ och som under kartläggning hade hjälp av andra men som under genomförandet var ensam.

I detta fall, såväl som i föregående fall, skulle motivet finnas i förhållanden som är av ytterst hemlig natur och som endast en mycket begränsad krets känner till.

3. Olof Palme sköts av en gärningsman som agerade på eget initiativ och som genomförde brottet ensam motiverad av ett djupgående hat mot Palme och därför att han sökt rikta uppmärksamheten mot sig själv genom att döda en prominent person t ex Olof Palme.
4. Olof Palme sköts av en gärningsman som antingen
a/ agerade helt ensam, men haft uppdrag av andra eller
b/ tillsammans med andra agerade kring biografen Grand.

Idén att mörda Palme skulle ha uppstått sedan någon medagerande erfarit att Palme befann sig på biografen

Motiven i fall 4 a och 4 b skulle antingen vara av sekret natur eller bero av palmehatet eller annat mer specifikt skäl, innebärande stark opposition mot Palme i någon sakfråga.

Härutöver finns naturligtvis ett stort antal teoretiskt tänkbara hypoteser, t ex möjligheten av arrangerat självmord, som faller på orimligheter långt innan de utsatts för en seriös prövning.

I vårt analysarbete har vi i första hand prövat alternativ 3 mot de övriga, som samtliga utgör konspirationer av olika storlek och grad av sofistisering. Vi har således undersökt förutsättningarna för de olika alternativen noggrant och därefter letat igenom materialet efter information som skulle visa att dessa förutsättningar även haft motsvarighet i verkligheten.

Analys

A nalysen av materialet syftar till att pröva de hypoteser som ställdes upp i föregående avsnitt. Den grundläggande frågan är om man i materialet kan finna tecken på att mordet genomförts av en gruppering av gärningsmän eller inte. Detta avsnitt kommer att beröra denna frågeställning ur ett antal olika synpunkter. Det rör de tidsmässiga förutsättningarna, de personella och materiella kraven, de motivmässiga förutsättningarna, de beteendemässiga och psykologiska förutsättningarna och fynden respektive avsaknaden av fynd i utredningens olika avsnitt. Analysen av de olika hypoteserna redovisas separat men till följd av att det rör sig om komplicerade sammanhang och delvis likartade förutsättningar är viss överlappning oundviklig.

Sammanfattning av grundläggande fakta

Med utgångspunkt i den tidigare redovisningen anser vi att man kan fastslå följande:

-
-
-
- Olof Palmes första kontakt med biplanerna var då han kom hem vid 18.30-tiden.
- När Palme diskuterade biplanerna med sin son, i ett telefonsamtal strax därefter, nämndes bägge eventualiteterna Spegehn och Grand, men intet bestämdes.
- Under detta telefonsamtal berättade sonen att han redan köpt biljetter till Grands 21.15-föreställning, som han trodde började kl 21.
- Beslutet att makarna skulle gå på Grand fattades före kl 20 under en diskussion dem emellan.

- Detta beslut delgavs ingen utöver att Aspling, i telefonsamtal med Olof Palme, i anslutning till att makarna var på väg att gå, fick veta att de skulle gå på bio, utan närmare specifikation.
- Varken Lisbeth Palmes arbetsplats eller makarnas hem har varit elektroniskt övervakade.

Slutsatsen av detta är att vem eller vilka som än mördade Olof Palme antingen följde honom från hemmet eller träffade på honom någonstans mellan hemmet och biografen Grand, alternativt att man träffade på Palme först efter filmens slut. Vidare kan det slås fast att man inte kan ha planerat att mörda Palme vid biografen eller i dess närhet, före det att Palme kom dit.

Prövning av konspirationshypoteser

I denna prövning delas analysen upp i enlighet med konspirationens faser, som de beskrivits på sid 31.

Motivationsfasen

Vid tiden för mordet fanns det inte några specifika hot riktade mot Olof Palme. Inte heller förelåg förhållanden av sekret natur, kända av Palmes omgivning, som föranledde någon att reflektera över att Palme befann sig i en potentiellt farofylld situation. Konklusionen av detta är att om det fanns ett sådant specifikt motiv var det bara Palme själv som kände till det, utöver dem som i så fall konspirerade mot hans liv.

Detta utesluter inte att det kan ha funnits mer allmänna motiv sprungna ur terroriströrelser. Vid tiden för mordet fanns inte någon känd svensk terrororganisation, men aktiva och sympatisörer till flera utländska terroriströrelser var bosatta i landet. Vidare kan man naturligtvis tänka sig ospecifika motiv med rötter i det, som vi sammanfattat i begreppet palmehatet. Sådana motiv kan ha inspirerat en eller annan inhemsk gruppering av udda slag. En sådan gruppering kan även ha knutit utländska kontakter med meningsfränder eller organisationer med sammanfallande intressen.

Således är det i och för sig tänkbart att en konspiration kan ha iscensatt mordet och alla eventualiteter från statsunderstödd terrorism över mer idealistiska terroristgrupperingar till mindre professionella, i varje fall mindre erfarna, nationella grupperingar måste tas med i beräkningarna. Dessutom kan man inte helt utesluta möjligheten av en konspiration organiserad av ett utländskt underrättelse- eller säkerhetsorgan.

Vi har tidigare konstaterat att, om en konspiration agerat, har de lyckats dölja motivet väl. Bland de många nämnda motiven finns inte något som ter sig riktigt rimligt. Vid förhören med Palmes regeringsmedlemmar är det påfallande hur svårt de har att komma på ett rimligt motiv. Däremot nämner flera eventualiteten av ren terrorism knuten till EAP, PKK, RAF eller det man benämnt Ustasja. Även om det inte varit möjligt att se motivet direkt efter mordet, borde den avsedda effekten nu ha blivit synlig. Ingenting i den allmänna debatten antyder att Palmes död haft specifika följder, som kan förklara hans död.

Kartläggningsfasen

Det kan förutsättas att sammansvärjningar som haft stöd av erfarna eller professionella personer inom området, använt sofistikerade metoder i alla faser, fram till undanskaffandet av bevis. Det är således möjligt att man inte skulle upptäcka spår av en sådan organisation. I de övriga fallen bör man däremot kunna räkna med att i ett eller flera avsnitt av utredningen finna tecken på bristande professionalism i en eller flera faser.

Förutsättningar för kartläggning

Man kan jämföra kartläggning inför ett mord med motsvarande arbete inför en kidnappning. Vid en sådan jämförelse framkommer att uppgifterna delvis är olika. Kidnapparligen måste vara ännu mer förberedd eftersom man har för avsikt att ta offret levande. När man till exempel studerar Kröcherligans förberedelse för kidnappningen av Anna-Greta Leijon eller kidnappningen av en Exxon-direktör för några år sedan, i USA, är det påfallande hur lång tid man ägnade åt förberedelser. I Exxon-fallet rörde det sig om minst fyra månaders förberedelser. Man försenades också av att Exxon-direktören inte var hemma vid tillfällena då man hade förberett kidnappningen. Totalt sett rör det sig om närmare fem månader innan man kunde genomföra attacken. Det var endast två personer som agerade, en tidigare säkerhetschef och dennes hustru. I kartläggningen av Leijon deltog betydligt fler personer.

Den tyska stadsgerillan RAF ägnade sig såväl åt kidnappningar som direkt dödande attacker. I bägge situationerna tog det veckor till månader innan man slog till och ett halvdussin personer var engagerade vid varje tillfälle. Vid attacken mot Herrhausen hade man grävt ned den elektriska ledningen till bomben sex veckor innan man slog till. Man ägnade visserligen parallell uppmärksamhet åt flera offer, vilket försvårar bedömningen av hur lång tid det tog i de enskilda fallen. Vid attentatet mot Letelier (se sid 122) engagerades kontraktmördaren Townley nära tre månader innan. Denna tid användes för att rekrytera ytterligare två gärningsmän och åt att kartlägga offret.

Slutsatsen är att, även om det är skilda uppgifter att kidnappa och döda direkt så finns det ändå uppenbara likheter och det tar lång tid att kartlägga och förbereda en attack av något slag. Det innebär att man i detta fall borde gå långt bak i tiden för att upptäcka eventuella förberedelser till attentatet.

Ett övervakningsarbete av Palme bör rimligen ha varit ett svårt arbete eftersom det var tämligen kallt under veckorna och månaderna före mordet. Väntan i kall väderlek, för att fastställa Palmes rutiner, torde ha praktiskt försvårat kartläggningen. I den situationen vore övervakning inomhus att föredra. Det finns några få lägenheter kring Palmes bostadshus som skulle lämpa sig för övervakningsändamål. Ingen av dem har använts i detta syfte. Det finns ett antal kaféer och butiker på ömse sidor om Västerlånggatan, som skulle kunna tjäna delvis samma syfte. Det finns inga rapporter som antyder att de använts på detta sätt.

Västerlånggatan kröker sig från norr mot öster. För att ha en god överblick över intressanta rörelser i eller invid Palmes port behöver man vistas nära. Det medför att en person inte räcker för att hålla porten eller lägenhetsfönstren under uppsikt. En

ensam övervakare skulle tilldra sig till exempel butiksägarnas uppmärksamhet. Under den kalla årstiden är det dessutom ganska vanligt att gatan är tämligen folktom, vilket ökar svårigheterna att övervaka obemärkt.

Baksidan av Västerlånggatan 31 är lättare att övervaka än framsidan eftersom man inte uppmärksammas lika lätt, till följd av det färre antalet människor, som rör sig där. Framsidan har förstås den fördelen att man kan röra sig fram och tillbaka i folkströmmen utan att bli uppmärksammad så mycket. Det finns inga informationer om misstänkta personer från baksidan av fastigheten.

En betydande komplikation vid kartläggning av Palme är möjligheten att livvakterna kan ha varit sysselsatta med skyddsspaning, vilket medför att man för att väcka minsta uppmärksamhet, måste variera antalet kartläggare och deras beteende.

Bristen på tecken på övervakning

Såvitt vi kunnat utreda så finns det inga substantiella informationer från tiden september -85 fram till februari -86 som skulle tyda på en övervakning. Det finns inte någon anmälan från allmänheten, registrerad före mordet, rörande anmärkningsvärda förhållanden kring Palmes bostad.

Från redovisningen av livvakternas rapporter finns inga indikationer på att något avvikande eller misstänkt pågick kring Palme vid tiden för mordet eller tiden närmast dessförinnan. Av spaningsrapporter från SÄK framgår att en känd representant för PKK sågs vid två tillfällen i Gamla Stan under 1985. Vid ett av dessa tillfällen promenerade han förbi Palmes bostad. Man kan svårligen tro att denne, den mest öppne representanten för organisationen, skulle utnyttjas för något så viktigt som allmän kartläggning av förhållandena i Gamla Stan eller specifik kartläggning av Olof Palme.

Efter mordet har ett knappt hundratal personer lämnat information om iakttagelser de gjort av ensamma män eller grupperingar av män, övervägande bestående av två män, som av en eller annat anledning tilldragit sig uppgiftslämnarnas uppmärksamhet. Den större delen av dessa iakttagelser har gjorts på Västerlånggatan medan ingen rör iakttagelser från baksidan av Palmes bostad. Många av iakttagelserna är av ospecifik natur. Ett smärre antal har kunnat förklaras. Det gäller särskilt observationer alldeles intill Palmes port av några olika personer, som visat sig vara några polacker, engagerade i ett ombyggnadsarbete i en butik i ett hus mittemot Västerlånggatan 31. Ingen iakttagelse har gjorts, som uppenbart pekar på ett mystiskt beteende med bäring på mordet. Det finns visserligen ett antal observationer av flera män och vid ett tillfälle även en kvinna, som under varierande tid stått och tittat på Palmes bostadshus. Det förefaller väl klumpigt om detta beteende skulle vara del i en konspirations kartläggning.

Från Rosenbad eller dess omgivningarna finns inga rapporter om mystiska personer eller händelser varken före eller efter mordet.

De två väktare, som arbetade med reguljärt nattvaksarbete i området kring makarna Palmes bostad, var i tjänst 26 av februari månads 27 första nätter. Natten till 9 februari arbetade en tredje väktare. Ingen av de två, som huvudsakligen skötte detta distrikt har noterat något anmärkningsvärt. Av övriga kategorier som arbetat i områ-

det som poliser, trafikvakter, brevbärare, budchaufförer, sopåkare, tidningsbud, taxi-chaufförer, trafikvakter, reparatörer och installatörer vid elverket, vattenverket m fl, har en del förhört. Förutom en sopåkare, har ingen lämnat information om iakttagelser i trakten, som kan ha med mordet att göra. Sopåkaren lämnar en, allteftersom utvecklad berättelse om en person, som uppehållit sig i trapphuset till Palmes bostad en morgon utan att kunna förklara sig. Det kan inte rimligen röra sig om en medlem av en professionell konspiration. Däremot kan en mer oerfaren person med dolda avsikter möjligen bete sig så. Å andra sidan fanns en läkarmottagning i huset som delvis tycks ha dragit till sig märkliga personligheter.

Varken Olof eller Lisbeth Palme har gett upplysningar om att de känt sig förföljda på väg till eller från arbetet. När det gäller Olof Palme behöver det inte betyda mycket eftersom det beskrivs att han var disträ och att han, kanske för att skydda sig mot integritetskränkningar, betedde sig skyggt när han gick ensam.

Bedömning

En professionell övervakning av Palmes bostad borde egentligen inte märkas alls. Det skall, om den är utförd professionellt, inte finnas någon systematik om en eller flera personer i materialet. Således kan det vara svårt att bedöma om det verkligen har funnits en övervakning av Palme bostad vid en genomgång av materialet. En mindre professionell övervakning borde rimligen ha uppmärksammats på olika sätt. Således är det så att om en omärklig övervakning har skett så ligger en professionell konspiration bakom.

Om nu övervakningen inleddes i så nära anslutning till mordet att ingen upprepad observation kunnat göras är det i sig ett argument mot en professionell konspiration. Man slår inte rimligen till den första dagen av sin övervakning. Skälet till det är att man oftast har en särskild enhet av mördare, ett *hit team*, som kallas in när övervakningen är slutförd.

Vår konklusion av dessa fakta är att en professionell konspiration kan ha utfört en kartläggning av Olof Palme men att det förefaller mindre sannolikt. Det är än mindre sannolikt att en mindre erfaren gruppering skulle ha klarat kartläggning utan att väcka uppmärksamhet.

Förfiningsfasen

I denna fas analyseras all information man fått fram under kartläggningsfasen. För en sammansvärjning torde det då ha stått klart att Palme mycket ofta rörde sig utan livvakter i området kring bostaden.

Livvakternas uppträdande - att köra fram Palme till apotekshörnan och vänta endast några minuter innan de for igen - skulle ha kunnat uppfattas som en indikation på att andra skötte övervakningen av området och då sannolikt från någon lägenhet. Det skulle möjligen ha avhållit från att försöka döda Palme i hans lägenhet, vilket annars torde ha varit mycket lätt. Kartläggningen bör rimligen ha avslöjat att dörren till fastigheten egentligen bara behövde en rejäl knuff för att öppnas.

Det mest sannolika scenariot för en kartläggande grupp, med någorlunda rimlig grad av professionalism, vore att försöka döda Palme på väg hem en sen eftermiddag eller kväll. Man kunde lätt ha väntat ut honom längs hans vanliga väg. Även ett försök en morgon bedöms ha varit realistiskt. Visserligen torde det då röra sig något fler människor i området men detta behöver inte vara en avgörande nackdel. Den största svårigheten med Gamla Stan, som plats för ett attentat, är att hela stadsdelen kan spärras av relativt lätt. Det torde dock räcka med två flyktbilar, utplacerade strategiskt i förhållande till en förutbestämd plats för beskjutning, för att överkomma detta problem. Det alternativ som nu eventuellt användes, att vänta ut Palme en sen fredagkväll inför eventualiteten att han skulle bege sig till en mer lämplig plats, synes ligga bortom fantasins gränser och mänsklig förmåga till förutsägelse. I detta sammanhang är det restaurangbesök som makarna Palme gjorde två dagar före mordet, intressant. En professionell liga hade haft ett flertal tillfällen dessförinnan att slå till, när Palme rörde sig utan livvakter, men gjorde det inte. Här öppnade sig nu ytterligare ett gyllene tillfälle, som man inte tog till vara. Detta är även ett argument mot att en professionell organisation ligger bakom detta brott.

Genomförandefasen

Till denna fas räknar vi all aktivitet runt Palme av en konspiration från det att han lämnade Rosenbad strax före 18.30.

Gamla Stan

Under denna fas måste en konspiration ha haft en eller flera personer på plats i Gamla Stan. Samband kan ha upprätthållits med walkie-talkies med lång räckvidd, för att kunna diskutera den senare uppkomna situationen, men det kan ju lika väl ha skett per telefon i automater eller butiker. Att Palme skulle gå på bio kunde inte förutsägas, varför walkie-talkie är enda alternativet för att lämna meddelanden om att han kommit hem, om inte kartläggaren/na bara hade uppgift att rapportera Palmes rörelser dagen därpå, till ledarna för gruppen. Således är walkie-talkie inte ett obligat krav. Det finns en iakttagelse av en person med radiokommunikationsapparat i ett prång nära Palmes bostad vid 19.30-tiden. Den gjordes av två personer i ett sällskap på fyra. Beskrivningen av situationen i sin helhet bedöms dock som irrelevant.

När makarna Palme lämnade sin lägenhet hade Olof Palme varit hemma i över två timmar. Man kan fråga sig vad en kartläggare hade för uppgift vid den tidpunkten. Det hör till de relativa ovanligheterna, bland personer i Palmes ålder och ställning, att man går ut så sent på kvällen. Nöjena är främst tillkomna för yngre publik. Bjudningsmiddagar börjar inte så sent. Kvällspromenader tar man vanligen inte om man kommit hem så sent kalla februarikvällar (se även s 50). Kartläggarens enda realistiska uppgift skulle således ha varit att kontrollera när Palme släckte i lägenheten för natten. Detta ter sig minst sagt långsökt. Vi uppfattar detta förhållande som ett av de avgörande i bedömningen av när mötet mellan en presumtiv gärningsman och Palme skedde. Med stöd, bl a av denna tankegång, är det vår uppfattning att det skedde betydligt senare än vid Palmes port.

En konspiration kan inte rimligen kalkylera med att målet skall röra sig utanför Gamla Stan en fredagkväll utan livvakter. Om man mot förmodan skulle ha varit kvar vid bostaden och kunnat förfölja Palme så kan man ju inte ha vetat vart han skulle ta vägen. Situationen är totalt sett svårplanerad men början av händelseförloppet är uppenbart: Målet rör sig utan livvakter i ett område där flyktmöjligheterna är välkända. Det är ju sannolikt här man har haft för avsikt att gå till attack om man genomfört en övervakning. Ändå ingriper man inte och går till attack i Gamla Stan under promenaden ner mot tunnelbanestationen. Man kan fråga sig varför. Det enda rimliga svaret är att den övervakare man hade på plats inte var beväpnad och att flyktfordonen inte fanns uppställda. Annars är ju mörka gränder i ett relativt folktomt område ett perfekt ställe att gå till attack. Här borde man också ha väntat på makarna när de skulle komma hem efter biobesöket och använt väntetiden till att beväpna sig, ställa upp flyktbilar och vidta andra nödvändiga åtgärder.

Under den första delen av Palmes promenad till tunnelbanestationen observerades han och hustrun av fyra personer. En av dem har angivit att hon sett en man stå några meter in i Ignatiigränd - en kort bit från Västerlånggatan 31. Förutom vad vi anfört tidigare, är den placeringen av en övervakare olycklig eftersom hotell Lord Nelson har stora perspektivfönster mot Ignatiigränd genom vilka receptionisterna har sin huvudsakliga utsikt. Där bör man således inte stå om man önskar förbli anonym och smälta in i miljön. Tjänstgörande receptionist har heller inte observerat någon person under längre tid eller vid flera tillfällen.

Att ta reda på vart paret Palme var på väg sedan de gått ned Yxsmedsgränd bjuder på vissa svårigheter. Det finns inga tecken på att man följt efter samma väg varken nära eller på avstånd. Det vore förvånande om så varit fallet eftersom man kan röra sig längs parallella gränder och i bästa fall småningom kunna gå före paret Palme. Inte heller sådana iakttagelser finns. Det innebär förstås inte att paret inte kunde ha förföljts. Det förefaller dock som om det varit få personer som rört sig i området vid denna tid.

Om man gått före Palme måste man i biljetthallen chansa på att Palmes skall åka mot centrum eftersom tiden för att ändra sig var kort. Tiden från det att Palme kom till tunneln under Munkbroleden till det att tåget gick mot city är högst två minuter. De stod på perrongen högst en minut. Om någon gick efter dem vet vi att vederbörande måste ha väntat någonstans eftersom inte någon passerade spärren inom 5-20 sekunder efter paret Palme.

Tunnelbaneresan

I trappan upp till perrongen stod en man innanför dörrarna. Han kan ha stått där för kylans skull, liksom de personer som stod mittemot honom gjorde, eller för att han inte ville bli sedd av paret Palme. Den mest rimliga slutsatsen är dock att han befann sig där av legala skäl.

Denne man kan heller inte vara identisk med den person som angetts ha rusat in i tunnelbanevagnen just innan dörrarna stängdes. Skälen är att berättelsen om honom går ut på att han fick sittplats. Minst en annan person fick gå till en annan dörr för att över huvud komma in i vagnen. Den personen måste rimligen ha kommit före den inspringande mannen.

Att obemärkt smälta in bland de andra passagerarna på perrongen i Gamla Stan bedöms inte ha varit något större problem. Visserligen är en mängd personer identifierade på perrongen och deras rörelser i fortsättningen har utretts. Men det finns visst utrymme för en eller flera oidentifierade. Flertalet av de som är identifierade for i samma vagn som Palme. En förföljare kan naturligtvis och bör kanske ha åkt med en annan vagn. I det sammanhanget är det viktigt att notera att Palme lättare kunde övervakas från vagnen framför eftersom det mellan den vagn han for i och vagnen där bakom inte fanns glas utan istället två förarhytter, som man ju inte kan se genom. Om förföljaren åkte i vagnen bakom Palmes var han tvungen att exponera sig vid varje station under sin övervakning av Palme. Sådana iakttagelser har inte rapporterats.

Vid ankomsten till Rådmanngatan rörde sig makarna Palme kortvarigt mot fel uppgång. När de kommit till rätt uppgång uppstod osäkerhet om vilken utgång de skulle ta. Beroende på förföljarens position vid dessa tillfällen finns det ändå viss risk för att han tvingats gå förbi dem. Uppgifterna från de två män som gick efter paret Palme på stationen talar starkt för att ingen person gick efter dem vilket skulle kunna tolkas som att förföljaren redan passerat eller för att det faktiskt inte fanns någon sådan person.

Invid biografen Grand

Under den korta promenaden till Grand sågs paret av flera personer, som inte såg någon efter Palmes. Av de två männen som gick efter dem i momenten före tvingades den ene gå förbi dem i samband med deras osäkerhet om vilken utgång de skulle välja och den andre hade gått över till andra sidan Sveavägen. En förföljare av paret kunde naturligtvis lätt ha gjort sammalunda.

Vid framkomsten till Grand höll salongen på att tömmas på personer, som sett föregående föreställning av "Bröderna Mozart". Det var ännu mer än 25 minuter till filmen skulle börja men flera hade, i likhet med Märten Palme, missuppfattat tiden för filmens början. Därutöver började två andra filmer kl 21 med sammanlagt 62 åskådare. Fler än 300 personer torde därför ha rört sig kring entrén vid tidpunkten för Palmes ankomst dit och till det att han köpt biljett. Denna folksamling torde ha varit lätt att dölja sig i.

Under detta skede bör en förföljare bara haft till uppgift att försöka finna ut vilken film Palme skulle gå på. Med ledning av att Palme inte gick in före kl 21 torde det ha varit lätt att med hjälp av skyltar och anslag utanför entrén sluta sig till att det var "Bröderna Mozart" och att den filmen sannolikt varade knappt två timmar, eftersom föregående föreställning hade börjat kl 19.00.

Bedömning av lämpligheten av attentat efter biobesöket

Kunskapen att Palme befann sig på biografen kan lätt ha kommunicerats till ledningen för sammansvärjningen. Man bör därvid ha övervägt hur paret skulle agera efter filmen, varvid följande möjligheter kan tänkas:

- De skulle gå tillbaka till tunnelbanestation Rådmanngatan tillsammans med flera andra biobesökare.

- De skulle hämtas i bil av livvakterna.
- De skulle skjutas i bil av någon bekant.
- De skulle ta taxi från Grand.
- De skulle ta bussen från busstationen framför ABF-huset.
- De skulle promenera in på någon av tvärgatorna åt väster eller öster.
- De skulle promenera mot Kungsgatan.

I jämförelse med de redan, för sammansvärjningen kända förhållandena, kan dessa alternativ inte ha tett sig mer lockande än att gå till attack i Gamla Stan. Med tanke på det borde man möjligen ha lämnat sin obeväpnade kontrollör av situationen för att han skulle fortsätta att kartlägga Palmes mönster och konstatera hans handlingssätt, som ett led i kartläggningen. Möjligen bör man ha övervägt alternativet att fara till Palmes bostad och vänta in honom där, där ju förhållandena var kända och risken för ett större antal vittnen kunde ha minimerats.

Det alternativ, som de facto inträffade: Paret Palme stannade en stund, medan allt folket skingrades och därefter, på en glesbefolkad Sveavägen, gå mot city ter sig som, inte bara det minst sannolika utan kanske ett av de mest osannolika alternativen. Det är över huvud taget svårt att förutsäga så många alternativ som de ovan nämnda, som naturligtvis delvis är likartade men ändå innehåller olika sätt att komma ifrån platsen. Psykologin talar för att man inte har kunnat förutsäga den situation som faktiskt uppstod. En konspiration har inte insett svårigheterna att genomföra ett mord i anslutning till att offret går på bio mitt inne i en storstad och inte heller de bättre förutsättningarna att genomföra det i Gamla Stan. Det är en antydning att man inte kartlagt möjligheterna att genomföra mordet där.

Den opportunistiska komplottens problem

För en opportunistisk sammansvärjning ter sig läget något annorlunda. Om man inte ens sett hur Palme kommit till biografen är alla alternativ ungefär lika sannolika. Dock bör det ha varit svårt att konstatera huruvida Palme hade livvakter omkring sig vilket troligen skulle bli första invändningen för de mest inflytelserika i en opportunistisk konspiration och en vidare planläggning skulle inte ha kommit till stånd. Man bör vidare ha avrått från en operation i cityområdet en fredagkväll med ett otal polisbilar i rörelse på ett helt oförutsägbart sätt.

Om man nu ändå bestämt sig för att agera ter det sig mer sannolikt att man kunnat konstatera att Palme kommit utan livvakter till Grand och att man satsat på alternativet att han skulle promenera från biografen, i någon riktning. Vår bedömning är dock att det är relativt osannolikt att man skulle dra igång en organisation för att satsa på möjligheten att Palme skulle promenera hela vägen hem sent en kall februarikväll, medan ett försök att genomföra attentatet under en promenad till en T-banestation inte kan avfärdas. Det krävs dock en närmast osannolik brist på omdöme hos en grupp personer om just detta skulle uppfattas som bästa möjligheten att skjuta honom. Fördelar och nackdelar med att mörda Palme måste övervägas under en längre tid, även bland vildhjärnor, och skulle därför hellre leda till försök till kartläggning snarare än att bara rusa åstad. Den mentala förberedelse tiden för en grupp bör rimligen vara längre än en dryg timme.

Hypotesen om den opportunistiska konspirationen får därför ringa stöd i denna del av analysen.

Under filmföreställningen

Efter att kontakt etablerats med ledningen för konspirationen bör en planering ha gått ut på att Palme skulle gå tillbaka mot Rådmansgatan efter föreställningen. Om man nu bedömt det värt försöket borde en eller två flyktbilar ha placerats ut på ömse sidor om Sveavägen i riktning norrut från Grand. Därutöver möjligen, som reserv ett par bilar, ett eller flera kvarter från Sveavägen. De agerande personerna bör ha varit minst fyra. Någon övre gräns kan inte anges men fler än 6 personer verkar orimligt många. De agerande bör ha bidat sin tid inomhus någonstans och transporterat sig till biografens omgivning fram mot 22.30 - 22.45.

En viktig uppgift under filmföreställningen bör ha varit att rekognoscera biografens utgångar. Reservutgången mot Tegnérsgatan, som regelmässigt användes, är inte lätt att hitta, om man inte varit på biografen. En beväpnad konspirator bör ha haft till uppgift att bevaka den utgången.

I närområdet till biografen har inga misstänkta bilar rapporterats, med rimlig anknytning till mordet, varken i området norrut eller åt något annat håll. Det innebär självfallet inte att ovanstående scenario inte genomförts, det kan ju ha skett diskret.

Efter filmföreställningen

Den utpekade gärningsmannen bör ha instruerats att hålla sig i närheten av biografen. För att vara säker på att komma efter Palme bör han ha uppehållit sig söder om biografentrén. Nu inträffar flera av de många oförutsägbara händelserna. Strax före den föreställning Palme bevistade slutade föreställningen av "Gå och Se", som rätteligen borde ha slutat senare. Filmprojektorer visar sig dock ha varierande hastighet, vilket gör det svårt att beräkna sluttider för en visning. Ett knappt 40-tal personer strömmade ut från biografen. Det torde ha föranlett ökad uppmärksamhet hos gärningsmannen in spe. Kanske rörde han sig mot entrén. Under denna period måste han även ha riktat sin uppmärksamhet mot vittnet Erikssons eleganta bil, som flera biobesökare trodde var en livvaktsbil som skulle hämta Palme. Den tanken bör rimligen även ha slagit den tänkte gärningsmannen i en konspiration. Strax efter kommer de ca 200 besökarna av "Bröderna Mozart" ut och Palme drog sig några tiotal meter söderut utan att visa minsta intresse för den eleganta bilen.

Nu slår han i stället sällskap med ett yngre par (sonen Mårten och hans fästmö) och ställer sig framför bokhandelns skyltfönster. I detta moment torde gärningsmannen ha lugnats ytterligare i sin eventuella tro att Palme skulle hämtas i den eleganta bilen, men komplikationen att det nu blivit fyra personer i Palmes sällskap bör ha ökat oron inför hur uppgiften att mörda Palme skulle skötas. Dessutom skingras folk relativt snabbt utanför biografen medan Palme står kvar och pratar. Det bör ha blivit svårt att obemärkt finnas kvar. En professionell mördare bör i detta läge ha rört sig från området och skaffat sig bättre och mer anonym överblick, t ex på andra sidan Sveavägen eller åtminstone bort mot eller andra sidan av Kammakargatan. En ytterligare osäkerhet bör ha uppstått, om i vilken riktning Palme skulle gå. Om han kan tänkas gå åt ett annat håll än man planerat bör detta ha ökat oron. Gärningsmannen

in spe måste blint lita på att hans medkonspiratörer i så fall agerar genom att snabbt omgruppera flyktfordonen, om det inte kan ske så att han ser det.

Det som, vid en ytlig betraktelse, i efterhand ter sig så enkelt - att bara följa efter och skjuta - innehåller en rad komplicerande moment som en professionell eller semiprofessionell konspiration kan ha haft betydande svårigheter att lösa. Det bedöms inte rimligt att även gärningsmannen haft en walkie-talkie eller annan radiokommunikation öppen under denna fas, med tanke på risken för att det skall uppmärksammas av personer i närheten. Radiokommunikation med öronmussla är naturligtvis tänkbar men ändå opraktisk och löser inte hans behov att kunna kommunicera utan att det uppmärksammas. Det finns heller inga iakttagelser av människor som radiokommunicerar i detta kritiska skede av operationen, varken i detta eller något annat område.

Sveavägen

Från Grand till mordplatsen är det ca 330 m och det tar drygt fem minuter att promenera i maklig takt. När paret Palme börjar promenaden fortsätter de Sveavägen söderut. Ett lämpligt avstånd att förfölja på kunde vara 25-50 m, för att inte väcka uppmärksamhet. När ett tillräckligt folktomt ställe bjuder sig tar det inte många sekunder att nå fram till offret. Dessutom är det ett oeftergivligt krav att i detta skede försöka fastställa om det inte finns några livvakter i närheten. Av vittnesuppgifter att döma har förföljandet skett på betydligt närmare avstånd vilket i sig bedöms utgöra tecken på bristande professionalism, men det kan även bero på kunskap om att det inte fanns livvakter kring Palme. Kunskaper som man fått genom att förfölja honom före biobesöket.

Det är först när paret Palme korsat Sveavägen som det är tämligen säkert att det inte finns några livvakter kring dem och ett närmande kan ske. Paret stannar direkt när de kommit över på andra sidan Sveavägen och tittar i SARI-butikens skyltfönster. I detta läge måste gärningsmannen bestämma om han skall skjuta eller inte. Av flera skäl bestämmer han sig för att avstå. Den mest sannolika förklaringen är att det rör sig människor i närheten. Men eftersom han följt efter så nära tvingas han passera paret Palme.

Den fortsatta promenaden längs Sveavägens östra sida är ofullständigt känd. Endast ett vittne, Fauzzi, har sett paret Palme under denna del. Hans uppfattning är att han såg dem vid La Carteriebutiken i kvarteret mellan Adolf Fredriks Kyrkogata och Tunnelgatan. Han såg att en person gick efter dem, längst ut på trottoaren. Det innebär att gärningsmannen måste ha väntat in paret någonstans eftersom de stod en stund vid SARI-butiken. Trottoaren är mycket bred men att stanna upp och vänta ökar risken för att dra uppmärksamhet till sig.

Enligt Lisbeth Palme stannade man vid ytterligare något butiksfönster. I detta läge tvingas gärningsmannen passera Palme och ett rimligt val i den situationen är att gå en rejäl bit framför dem och invänta vid en lämplig plats. Fråga uppkommer nu om det inte fanns risk att paret Palme i alla fall skulle ta taxi eller tunnelbana vid Kungsgatan. I så fall börjar möjligheterna snabbt rinna ut för gärningsmannen och det första tillfället blir vid Tunnelgatan, som ger rimlig chans att springa in på en sidogata efter skotten. Efter denna korsning finns inte så många lämpliga möjligheter, om ens någon. Svaret på frågan varför mordet inträffade där det faktiskt gjorde är således

troligen att det var den enda plats det kunde ske på. Utan att lägga orsaksdimension i påståendet blir det således så att offrets beteende avgör valet av den plats där mordet skall äga rum, vilket i sig kan vara ett tecken på bristande professionalism hos gärningsmannen, som ju sannolikt helst vill agera på en förvald plats. Denna bedömning ändras inte i grunden om man tänker sig att gärningsmannen gick över Sveavägen betydligt längre söderut.

Mordet

Av vittnet Morelius berättelse synes framgå att mördaren kom före paret Palme till Dekorimabutiken. Av flera andra vittnesmål framgår att det minuterna före mordet inte fanns någon som stod där. Gärningsmannen kan ha hunnit se runt hörnet in på Tunnelgatan och sett byggfuttarna stå där och bedömt dem som en fördel, med den möjlighet till osedd flykt som de erbjöd. Dessutom kunde inte en bil ta upp jakten på honom.

Det kan ha rört sig om högst 30 sekunder innan paret Palme kom fram till Dekorimabutiken. Den slutliga bedömning gärningsmannen gjort i detta läge bör ha innefattat följande komponenter:

- Vittnet Björkman kommer gående alldeles bakom paret Palme.
- Trafiken på Sveavägen har just stannat och det finns tre bilar på västra sidan och minst två på östra sidan om Sveavägen.
- Paret går mycket nära varandra, eventuellt i armkrok.
- Paret Palme kan komma att se honom innan de går förbi.

Uppenbarligen ansåg sig gärningsmannen kunna bortse från Björkman. Denne beskrivs visserligen ha varit berusad men han raglade inte. Framför allt bilarna med direkt överblick över korsningen bör ha uppfattats som faromoment. Att paret gick så nära varandra bör ha uppfattats som en komplikation eftersom en konfrontation av något slag med Lisbeth Palme kunde förväntas.

Av Björkmans och Morelius vittnesmål tycks framgå att gärningsmannen lade sin vänstra hand på Palmes axel innan han sköt. Detta kan ha skett för att stabilisera målet men också för att skjuta Palme ifrån sig för att på det sättet minimera att Palme vände sig om eller skulle göra motstånd. Skottet mot Palme har träffat i den ovanligt kraftigt markerade midsömnen på hans rock, som torde ha utgjort ett gott riktmärke vid beskjutningen. Det behöver således inte ha varit ett avgjort tecken på professionalism att skjuta så mitt i prick.

De tekniska undersökningarna synes visa att gärningsmannen efter skottet mot Palme måste ha vridit sin hand mot höger för att kunna träffa Lisbeth Palme med det andra skottet. Eftersom han då släppt taget om den fallande Palme är det vår bedömning att han skjutit mot henne för att döda henne. Direkt efter skotten vände sig Lisbeth Palme mot gärningsmannen och skrek: - Nej, vad gör du? I det momentet stoppade gärningsmannen på sig vapnet, backade ett steg och vände sig därefter om mot öster och begav sig lunkande, senare springande, från platsen. En professionell mördare bör rimligen ha hunnit eliminera det besvärliga vittnet. Men det skall även tas med i beräkningen att just i första skjutögonblicket började bilarna röra på sig och det kan ha uppfattats som ett större hot. Det är en märkvärdig brist på professionalism att gärningsmannen stoppar på sig vapnet så tidigt när han kan komma att behöva det som allra mest - nämligen för att skydda sig själv under flykten.

Om man beaktar att ingångshålet i Lisbeth Palmes kappa ligger i samma horisontella nivå som den tvärgående sömmen är det rimligt att anta att gm haft för avsikt att träffa henne, mitt i ryggen, som han gjorde med Olof Palme. Orsaken till att det inte blev så är sannolikt att Lisbeth Palme vände sig om mot sin vänstra sida till följd av knallen från första skottet och att hon drogs med i makens fall mot gatan. Samtidigt fördröjdes gärningsmannens avfyring av att han antingen spände hanen för hand eller använde sig av double-action funktionen.

Flykten

Flykten bör rimligen ha skett i riktning mot ett upphämtande fordon. Detta fordon måste således ha stått öster om Johannesgatan. De vittnesuppgifter som beskriver mördarens flykt talar för att han sågs gående på Snickarbacken i riktning mot Birger Jarlsgatan. Om ett fordon fanns i närheten borde han då kanske ha sprungit mot det i visshet om att han nu skulle kunna komma ur situationen. Men han gick fortfarande och skylde sitt ansikte med handen. Detta talar emot att ett flyktfordon fanns i närheten. Var skulle det då ha stått? En professionell liga borde ha haft ett flyktfordon mycket nära mordplatsen, helst alldeles intill för att kunna ta sig ur situationen så snabbt som möjligt. De förändrade förutsättningarna måste ha tvingat dem att föra flyktfordonen fram och tillbaka längs gatorna en bit från det heta området från Rege-ringsgatan och västerut. De gator som i första hand kommer ifråga är Birger Jarlsgatan och Karlavägen. Ett sådant agerande ökar risken inte bara för gärningsmannen utan även för övriga sammansvurna, som tvingas vänta i bil utan att veta om mördaren var förföljd, i värsta fall av beväpnade poliser. Det uppkommer även svårigheter att på optimalt sätt nå den andra flyktbilen, som rimligen bör ha stått uppställd någonstans.

Kommunikation mellan gärningsmännen

Utöver visuell kontakt, som kan vara väl så effektiv i många skeden, kan det förutsät-tas att en konstellation som här är fråga om bör ha haft tillgång till radiokommunika-tion. I första hand bör det ha varit nödvändigt under kvällen 28 februari för att kom-municera mellan bilar. I tidigare skeden för att kunna kommunicera snabbt vid eventuella förföljanden. Kommersiellt tillgängliga mobiltelefoner var vid tiden för mordet alldeles för otympliga att bära på medan utbudet av apparater för direkt ra-diokommunikation var stort. Således kan det antas att man i materialet skall finna beskrivningar av personer med sådana apparater.

- Bristen på information om motiv.
- Den uteblivna effekten av mordet.
- Bristen på tecken på kartläggning och övervakning samt de praktiska svårigheterna att genomföra kartläggning under den kalla årstiden.
- Att ingen gruppering påtagit sig ansvar vare sig direkt eller indirekt.
- Bristen på professionalism hos gärningsmannen.
- Bristen på taktisk förmåga i den postulerade gruppen.

För alternativet opportunistisk konspiration gäller ytterligare några förhållanden som talar emot en sådan konstellation. Dessa förhållanden är till dels även giltiga för en kartläggande konspiration.

- Det uppkommer ett antal svåra överväganden av betydelse för om man skall gå till attack eller inte, efter att man fått informationen att Palme befann sig på biografen Grand.
  - Risken för att Palme hade livvakter med sig.
  - Risken att han skulle hämtas av livvakter.
  - Risken för polisfordon i närheten under genomförande och flykt.
- Det mest sannolika alternativet torde ha varit att Palme skulle gå eller färdas med en mängd andra människor vilket avsevärt skulle försvåra möjligheten att komma åt honom.
- En grupp människor, som är villiga att så plötsligt ta stora risker är psykologiskt osannolikt.
- En grupp som varit så enkelt motiverad torde snarare ha satt igång en kartläggning långt tidigare och borde då ha kunnat avslöjas i materialet till följd av sin brist på professionalism.

Prövning av hypotesen om ensamagerande gärningsman

I föregående avsnitt prövades hypoteser om samverkande gärningsmän. Vår analys synes visa att den möjligheten har en låg sannolikhet. Därmed återstår endast möjligheten av en ensamt agerande gärningsman. I det föregående avsnittet nämndes möjligheten av en ensamagerande gärningsman men som är del av en kartläggande konspiration. Eftersom denna möjlighet är så intimt förknippad med en konspirations-teori avser vi inte att pröva den vidare. I prövningen av hypotesen om den ensamagerande torde framgå att gärningsmannen saknar de egenskaper som förväntas av en lejd mördare.

Mötet mellan offer och gärningsman

Den ensamagerande gärningsmannen kan ha kartlagt och övervakat Palme genom vandringar kring Rosenbad och kring statsministerns bostad. I kontrast till den mer determinerade konspirationen kan han ha uppehållit sig kring Palmes bostad i många timmar, ofta förgäves, men denna kväll öppnar sig plötsligt en möjlighet. Liksom när det gällde konspirationen är detta alternativ dock osannolikt eftersom det saknas information om övervakare vid bostaden eller förföljare till tunnelbanestatio-

nen. Den ensamagerande kan förutsättas vara mindre förslagen och förutseende varför möjligheten att upptäcka honom bör ha varit större.

Motsvarande resonemang kan föras kring ett slumpmässigt möte mellan offer och gärningsman under färden till biografen. Det finns inga säkra tecken på att Palme förföljdes.

Vid biografen Grand, i den stund Palme anländer dit, observeras dock en person som under en stund uppehåller sig framför entrén. Han tycks stå på tå och stirra in i foajén just när Palme går in och småningom ställer sig i biljettkön. Utöver att detta beteende kan ha implikation i detta ärende finns det minst två andra tänkbara förklaringar. Personen i fråga kan ha varit på bion och kommit ifrån anhöriga eller bekanta, som han tittar efter. Det kan också röra sig om en legitim nyfikenhet på Palme, som vederbörande kanske aldrig sett i levande livet. Ingen av förklaringarna kan uteslutas men om man kopplar ihop signalementet för denna person med andra observationer framkommer betydande likheter med den person som sköt Palme.

Vi har i tabellform sammanfattat alla dessa observationer (se sid 125). Ett flertal observationer har gjorts, som kan röra en och samma person och i fortsättningen kommer vi att referera till dessa observationer. För enkelhetens skull refererar vi då till begreppet gärningsman, i fullt medvetande om att alla beskrivningar inte nödvändigtvis rör en och samma person. Dock menar vi bestämt att dessa beskrivningar inte rör två eller tre olika och samverkande gärningsmän.

I frånvaron av annan information och med hänsyn till att det förefaller ytterst osannolikt att gärningsmannen träffade på Palme först efter filmföreställningen ter det sig således sannolikt att mötet mellan offer och gärningsman skedde när Palme kom till biografen.

Agerande vid biografen före filmen

Sedan gärningsmannen konstaterat att Palme gått in på biografen kan tanken snabbt ha runnit upp i honom att söka kontakt med Palme eller döda honom. Till den ändan stannar gm kvar på platsen och ser efter vilken film Palme skall besöka. Möjligen blir han så upphetsad av situationen att han tidigt lever sig in i rollen som attentatsman att han på ett påfallande sätt stryker längs husväggarna och rör sig bort mot busshållplatsen sedan Palme kommit ut på gatan efter att ha köpt biljetter. Möjligen kan han därvid ha konstaterat att Palme talade under längre tid med ett yngre par (sonen Mårten och hans fästmö). Detta kan ha stört gärningsmannen men troligen har han inte varit beväpnad och inte heller klar med beslutet att gå till attack eftersom det torde ha funnits möjlighet att attackera Palme sedan denne kommit ut på gatan efter biljettinköpet.

Agerande under föreställningen

Under det att Palme bevistade filmföreställningen måste gm ha, åtminstone preliminärt, beslutat sig för att försöka sig på att skjuta Palme och under den tiden ha försatt sig med vapnet. Alternativt, om han redan var beväpnad, söka värme under de två timmarna fram till filmens slut. I bägge fallen finns inte anledning för honom att

uppehålla sig kring biografen och man kan därför inte veta vilket av dem som faktiskt gäller. Det saknas i vilket fall anledning för honom att uppehålla sig invid biografen eftersom Palme med säkerhet skulle befinna sig där de närmaste ca två timmarna.

Om vapnet levererades till gärningsmannen efter klockan 21 mordkvällen så vet leverantören sannolikt vem som mördade Olof Palme. Eftersom han riskerar att bli fälld för t ex medhjälp till mord eller olaga vapeninnehav är det, i viss mån, förståeligt att han inte hört av sig själv. Men, sett i ljuset av belöningens storlek och svårigheterna att bevisa medhjälp till mord, kombinerat med svårigheterna att få fram ett vapen med så kort varsel, är det därför mer sannolikt att gärningsmannen disponerat vapnet en tid och inte fått det levererat under kvällen. En alternativ möjlighet skulle vara att gärningsmannen obemärkt lånat vapnet och sedan återställt det. Den eventualiteten ter sig dock osannolik eftersom återställandet bör ha skett i mycket nära anslutning till lånet. Gärningsmannen bör då ha varit sysselsatt med andra ting, som att fly undan och skaffa alibi.

Under föreställningens gång finns ett antal beskrivningar av män som uppehållit sig kring biografen, den första av dem vid 22.10. Flertalet av dessa rör uppgifter om två män. I något fall ensamma män, som dock signalementsmässigt inte överensstämmer med gm. Om dessa män skulle ha med mordet att göra skulle de således vara del av en konspiration. Men varför skulle de uppehålla sig där? Vid vilken tid filmen slutade kunde man lätt ha tagit reda på. Med tanke på det uppdrag man skulle utföra torde det vara bäst att hålla sig undan så länge som möjligt och inte onödigtvis exponera sig vid biografen. Man kan därför svårligen förstå vad deras uppgift skulle kunna vara i det fortsatta scenariot, om de uppehöll sig där. En komplotter torde ha varit i större behov av transportörer än av vakter i detta skede.

Från 22.50 görs ett antal observationer av den person vi bedömt vara gärningsmannen därför att hans beteende inte är kongruent med uppträdandet hos personer med legala ärenden i området.

Han har varit borta från området under drygt 1.5 timme. Det ter sig naturligt att komma tillbaka i god tid - här således ca en kvart innan filmen skulle sluta. Han kan behöva på plats inom sig repetera sin tanke eller planering. Efter att ha uppehållit sig på östra sidan av Sveavägen närmar han sig biografen vid 23 -tiden. Strax därefter slutade en annan film och ett knappt 40-tal personer strömmade ut från biografen. Detta kan inte ha förutsatts av gärningsmannen och det är påfallande hur han, när alla besökare, utom två unga kvinnor, kommit ut går fram till entrédörrarna och stirrar in genom glasrutorna. Det verkar som att han inte haft riktigt klart för sig vilken film Palme faktiskt gått på. Han går fram för att se om Palme är kvar i foajén. Därefter uppehåller han sig ytterligare några minuter alldeles utanför entrén. Han vankar fram och tillbaka. Detta skulle i och för sig kunna vara samma beteende som en bekant till någon som bevistade föreställningen skulle kunna uppvisa men det finns inte beskrivet att någon med detta utseende hämtade någon vid biografen.

Bedömning

Gm agerar påfallande och utan rimligt hänsynstagande till möjligheten att han skall kunna observeras. Detta expositions-beteende torde inte höra till en professionell

mördares beteende. Gm ger intryck av bristande tålamod i det att han går fram till entrén när det tilltänkta offret inte kommit ut som förväntat. Inte heller detta hör till den välinformerade mördarens beteende.

Agerande efter föreställningen

Den därpå följande observationen av gm görs vid möbelaffärens fönster i samband med att Olof Palme påbörjar sin promenad mot city. Det är inte sannolikt att han kunnat höra vad Palmes sagt och även om han gjorde det torde det inte påverka det fortsatta förloppet, eftersom det finns många alternativa vägar till Gamla Stan. Där emot torde det vara ovedersägligt att han såg hela sällskapet stå och samtala en stund. Det är anmärkningsvärt att han påbörjar förföljandet av paret Palme i så nära anslutning till att sällskapet bröt upp i två riktningar och dessutom före det att Mårten Palme och hans fästmö passerat honom.

Gärningsmannen följer efter, till en början på knappa 20 meters avstånd, men efter en 150 m lång promenad beskrivs det att han befann sig endast 10 m efter paret Palme. Under denna promenad är det sannolikt att man mött ett gäng ungdomar som kan ha föranlett gm att vänta ytterligare en stund med att skjuta. Efter att Palmes korsat Sveavägen kort efter att de passerat korvkiosken vid Adolf Fredriks Kyrkogata blir det nödvändigt för gm att passera dem, annars måste han vänta bakom dem vilket torde ha blivit alltför påfallande.

I detta läge bör det dock ha stått klart för gm att Palme inte hade några livvakter. Man kan undra varför han inte gick till attack då. Av utredningsmaterialet framgår att det troligen fanns flera personer i närheten som gick i bägge riktningarna vid platsen varav flera var tämligen unga och kan ha uppfattats som potentiella ingripare. Flyktmöjligheterna vid SARI-butiken bör dock ha bedömts vara bättre än vad de varit på motsatta sidan av Sveavägen. Möjligen kan det förhållandet att Palme stod vid ett stort skyltfönster ha avhållit gärningsmannen med den risk för spegelbilder som kan finnas. Slutligen kan förloppet ha varit så snabbt att gm inte hunnit överväga möjligheterna utan tvingats passera paret Palme.

Det har tidigare påpekats att det fortsatta förloppet under promenaden fram till mordplatsen är ofullständigt känt och delvis fyllt av motsägelsefulla uppgifter. Vittnet Fauzzi, som säger sig ha mött Palme vid La Carteriebutiken, har sett en man på några meters avstånd men ute vid trottoarkanten. När han senare hör skotten vänder han sig om och säger att mannen som förföljde Palme hoppade in och ut ur porten vid Dekorimabutiken. Det beteende han beskriver är vittnet Björkmans beteende och beskrivningen av förföljaren bär delvis drag av Björkman. När Fauzzi vände sig om strax efter skotten befann han sig mer än 200 m från mordplatsen och torde ha haft svårigheter att se och urskilja de olika aktörerna. Det finns således en betydande möjlighet att Fauzzi kan ha haft svårigheter att såväl i verkligheten, som i sitt minne särskilja de olika delarna i förloppet.

Av vittnet Morelius uppgifter framgår att gm stod bredvid butiksentrén vid Dekorima under någon tid. Således måste han någonstans ha passerat paret Palme. Om Fauzzis vittnesmål är riktigt torde det ha skett i samband med att paret Palme stannade vid ytterligare någon butik, utöver SARI-butiken. Lisbeth Palme minns inte om

de stannade vid något ytterligare skyltfönster. Däremot framgår att paret gick långsamt och det torde räcka för gm att passera dem. Hans beteende vid mordet talar dock för att han inte önskade ögonkontakt med offret, utan att han hela tiden haft intention att utföra mordet bakifrån. Därför talar det mesta för att han inte gick förbi Palme för att han önskade det, utan för att han tvingades göra det.

Agerande vid mordplatsen

Vid mordplatsen hade gärningsmannen god uppsikt över paret Palmes förehavanden och om det fanns personer på väg mot den plats där han stod. Genom att titta söderut kunde han stund för stund bedöma lämpligheten av en attack. Däremot kunde han inte från sin position se trafikljusens omslag men han kunde förstås se trafikens rörelser. Strax innan Palme gick förbi honom torde ljusen ha slagit om till rött och trafiken stannat. Rakt fram, ur gärningsmannens synvinkel, stod tre bilar, varav två i ytterfilen, närmast honom. Vid trafikljuset söder om mordplatsen stod ävenledes tre bilar. Bakom paret Palme gick vittnet Björkman. Gm torde ha sett Björkman under någon stund innan dess och bedömde honom uppenbarligen inte som ett hinder.

Tämligen omedelbart efter att Palme passerat gm gick den senare upp bakom Palme och tog med sin vänstra hand på Palmes axel vilket kan ha gjorts för att skjuta Palme framåt eller för att hålla honom stabilt. Direkt därefter höjde gm revolvern och sköt. I det ögonblicket hade bilförarna fått grönt ljus och bilarna började röra sig. Palme torde momentant ha fallit framåt varvid gm kan ha följt med ett kort ögonblick, liksom Lisbeth Palme. I den rörelsen och under det att han tog ett steg bakåt vände han revolvern mot fru Palme. Sedan han gjort det stoppade han på sig revolvern, tog ytterligare ett steg bakåt. Därefter syntes han tveka något varefter han började springa Tunnelgatan västerut.

Såvitt Lisbeth Palme kan påminna sig sade gärningsmannen ingenting men två vittnen har hört henne säga något, som en av dem minns som: - Nej, men vad gör du?! Detta torde ha skett efter det andra skottet.

Bedömning

Det förefaller obetänkt att så snabbt stoppa på sig vapnet, som skulle ha kunnat användas mot eventuella angripare. Det kan knappast tänkas att gm trodde sig ha skadat Lisbeth Palme tillräckligt effektivt eftersom hon skrek obehindrat och inte föll samman. Därför ter det sig märkligt att han inte försökt sig på att skjuta ett eller flera ytterligare skott. Även om Palme föll framåt direkt torde en mer professionell gärningsman ha skjutit ytterligare ett eller annat skott, företrädesvis i huvudet, för att vara säker på att han verkligen lyckats. Bilarnas rörelser mot mordplatsen kan även delvis ha hindrat honom från att skjuta fler gånger. Tendensen till kvardröjande kan naturligtvis tolkas som att gm övervägde vad han skulle göra men eftersom han redan stoppat på sig vapnet är det mer sannolikt att han helt enkelt blev något förvirrad över vad han åstadkommit.

Det andra skottet

Skottet som träffade Lisbeth Palme är delvis svårt att bedöma eftersom det saknas närmare beskrivning av hur det gick till. Av de tekniska undersökningarna framgår dock att riktningen för den första respektive andra kulan skiljer sig mer än 20°. Vidare framgår det att skotten avlossades med mycket kort intervall. Det mest sannolika är därför att gärningsmannen, eftersom han inte rörde sig bakåt efter första skottet, riktat vapnet mot Lisbeth Palme och avlossat ett skott i syfte att skada henne. I linje med vad som senare anförs om motiven att döda Olof Palme är det sannolikt att gm velat döda även henne motiverat av att hon var associerad med sin make, det förhatliga objektet.

Flykten

När gm passerat Luntmakargatan valde han att springa uppför trapporna. Han kunde ha valt rulltrappan som går parallellt med trapporna. Att han inte gjorde det kan bero på att rulltrappan stod stilla eftersom den stängs av automatiskt om den inte används frekvent. Gärningsmannen kan ha trott att den inte fungerade alls varvid det skulle ha blivit mer ansträngande, eftersom trappstegen är högre. Å andra sidan beskrivs det att han tog minst två trappsteg i taget, den väg han sprang. Även den kraftiga belysningen i rulltrappan liksom att han kanske inte kände till den alls, kan förklara att han inte tog den snabbaste vägen upp till Malmskillnadsgatan. Han hade inte lång tid på sig att fatta beslut om vägval.

Under språngmarschen upp mot Malmskillnadsgatan observerades gm av en person, som såg honom stanna en kort stund uppe på krönet av trappan, möjligen för att pusta ut en stund men också för att se om någon följde efter. Han fortsatte att springa under det att han hanterade en liten väska med en dragkedja som han drog i. Det ter sig mest sannolikt att han redan då flyttade revolvern från en ficka till denna väska. Däremot förefaller det osannolikt att han skulle förvara en radiokommunikationsapparat på ett så krångligt sätt.

I denna fas borde en gärningsman som har medhjälpare ha god anledning att kommunicera via radio för att få flyktbilen till lämplig plats.

Det naturliga valet för den fortsatta flykten är att fortsätta gatan rakt fram för att nå Birger Jarlsgatan och snabbt glida in i gatubilden. Istället viker gärningsmannen av, välbetänkt i och för sig eftersom han då inte kunde observeras under längre tid av förföljare. Han viker av norrut. Det sannolika är att han avviker mot trakter han känner bättre än andra, mot hemmet eller annan välbekant plats.

När han rundade hörnet David Bagares Gata - Regeringsgatan gick två personer framför honom och den ena av dem halkade till varvid gm sprang på henne. Hon blev uppretad och kastade något skällsord efter honom. Han svarade inte, fortsatte springa och försvann ur deras åsyn. Detta beteende är kongruent med en person som verkligen har bråttom och behöver inte betyda att han inte förstod skällsordet. Sedan han vikit ned Snickarbacken torde han ha anledning att lugna ned takten antingen till följd av viss utmattning eller för att inte väcka uppmärksamhet.

Bedömning

Även i denna fas visar gm att han inte är tränad för uppgiften. Han tycks stoppa undan sitt vapen så att det blir oåtkomligt. Hans klädsel verkar opraktisk, vilket tyder på brist på förutseende. Hans kondition tycks inte räcka för en rejäl språngmarsch och fortfarande 2-3 minuter efter mordet väcker han uppmärksamhet genom att försöka dölja sitt utseende. Gärningsmannens val av flyktväg antyder lokalkännedom.

Konklusion

Vid en analys av händelseförloppet framkommer:

- Det finns inga tecken på en elektronisk övervakning av hemmet eller arbetsplatserna.
- Det finns inga tecken på direkt bevakning av Palme.
- Det är osäkert, men inte sannolikt, att en kartläggning förekommit.
- Det är inte sannolikt att det försiggått ett efterföljande från Gamla Stan.
- Det är osäkert, men inte sannolikt att någon följt efter i tunnelbanan.
- Med viss sannolikhet är det troligt att något efterföljande från Rådmanngatans T-banestation till biografen Grand inte har skett.
- Någon bevakning vid Grand har inte skett före det att Olof Palme kom dit.
- Någon bevakning under föreställningen tycks inte heller ha skett medan det där emot finns sådana tecken strax innan föreställningen slutade.
- Det är helt klart att det föreligger ett efterföljande från biografen till mordplatsen, att en gärningsman ensam flytt iväg från mordplatsen och att ingen annan flytt iväg i någon annan riktning i närheten av mordplatsen.
- Ingen organisation har påtagit sig ansvaret för mordet, på ett övertygande sätt.
- Belöningen har inte lockat någon att skvallra eller ange någon på ett övertygande sätt.
- Det finns inga underrättelseorganisationer som har någon information av värde om mordet.
- Mordet har inte haft en iakttagbar effekt, som skulle kunna förklara en konspirationens motiv.

De prövningar huvudhypoteserna utsatts för har visat att den professionella konspirationen, med flera gärningsmän eller en lejd mördare, liksom den opportunistiska komplotten inte kan fås att passa in i det mönster som rekonstruktionen och analysen genererat. Genom uteslutningsmetodik och genom att betrakta den faktiske gärningsmannens beteende kan man sluta sig till att han varit ensamagerande.

Genom en serie beteende visar gärningsmannen att det brott han gjort är tillkommet under improviserade former hos en person som fått en möjlighet att agera spontant snarare än en välplanerad akt hos en erfaren person uppbackad av andra.

Klassifikation av brottet

I den forskning kring brottsplatser och brottslingar, som utförts främst vid FBI har en praktisk uppdelning framkommit, nämligen vad vi, i Sverige, kallat *organiserat re-*

spektive *kaotiskt* brott. Denna klassifikation har sitt ursprung i sexualmord men har kunnat användas även vid annan brottslighet där eventuella sexuella moment, i varje fall inte varit helt uppenbara. Självfallna modifieringar måste göras men i allt väsentligt visar sig dessa två typer av brott begås av två olika typer av gärningsmän.

Mordet på Olof Palme, sett i sin helhet, synes väsentligen kaotiskt. Tecken på detta är:

- Brottet är inte planerat utan spontant
- Gärningsmannen har ett expositions beteende vid biografen.
- Gärningsmannen har ett högriskbeteende genom att inte ta större hänsyn till människor omkring, bilar och eventuella civila poliser i samband med beskjutningen.
- Det förekommer ingen konversation före beskjutningen.
- Genomförandet är oklart genom att Lisbeth Palme beskjuts men inte dödas
- Gärningsmannen förefaller lätt förvirrad omedelbart efter det att han skjutit
- Brottet är i sig till synes motivlöst.

Det finns dock några drag av organiserat brott.

- Gärningsmannens tålamod att vänta två timmar efter mötet med offret.
- Gärningsmannen visar sin avsikt mycket sent i förloppet.

Gärningsmannaprofil

Med konklusionen och klassifikationen av brottet som bas, är det möjligt att närmare beskriva gärningsmannens karakteristika. Av olika skäl finns det anledning tro att denne person inte ändras i väsentliga avseenden efter att han mördat Olof Palme. Hans karakteristika är därför väsentligen desamma nu, som de var vid tiden för mordet. I den mån det skulle kunna vara annorledes markeras det särskilt.

Under den tid som gått sedan vi lämnade ett utkast till profil i februari i år har reanalys av materialet medfört smärre förändringar och modifieringar av profilen.

Clarkes klassifikation

I avsnittet om attentat (se sid 29) berördes Clarkes klassifikation av attentatsmän. Även om den är baserad på ett smärre antal attentatsmän i en annan världsdel, kan den ändå tjäna som utgångspunkt för ett resonemang. I den modifiering vi gjort av klassifikationen kan åtminstone typ 5 = den inhyrde mördaren uteslutas. Av de övriga är det främst typ 2 och typ 3 som tilldrar sig intresse. Typ 4, som är beteckningen för de svårt psykiskt sjuka, är inte en sannolik gärningsman i detta ärende. Brottet är utfört med viss förmåga till överblick. Visst tålamod har krävts. Svårt psykiskt sjuka saknar väsentligen förmågan till överblick och handlar ofta mycket impulsartat. De kända exemplen på psykotiska attentatsmän visar att de ofta går mycket klumpigt tillväga. Den idealistiskt färgade typ 1 är även mindre sannolik framför allt därför att det inte finns någon efterinformation, som skulle kasta ljus över vilket syfte mordet haft. Således torde gärningsmannen höra till någon av de typer som beskriver svårt personlighetsstörda gärningsmän, typ 2 eller 3. Den reella skillnaden mellan dessa båda är inte stor utöver att typ 2 utövar hot före det att de agerar och i det att typ 3 alltid har helt ospecifika mål för sin attack. De skillnader som kan finnas i störning av personligheten rör inte arten utan möjligen graden. I bägge fallen finns olika typer av personlighetsstörningar representerade med en viss överrepresentation av utpräglade ensamvargar i typ 3. Av materialet i detta ärende går det inte att dra säkra slutsatser om gärningsmannen tillhör typ 2 eller 3 i Clarkes klassifikation.

Gärningsmannen

Det har tidigare konstaterats att detta brott väsentligen är kaotiskt, vilket medför att gärningsmannen i huvudsak har kaotiska drag, som kan beskrivas i generella termer varav följer en serie sannolika omständigheter.

Generella drag

Det rör sig om en personlighetsstörd, svensk man utan större förmåga till logiskt resonemang i pressade situationer och som hellre låter känslorna styra handlandet. Han är en driftstyrd person, som därmed har svårigheter i interaktionen med andra människor. En sådan person har vanligen en bakgrund kantad av diverse misslyckanden och dessa förhållanden i kombination ger hans aktuella liv en speciell kontur av kantighet, rigiditet och originella levnadsomständigheter.

Personlighet

Den närmare arten av personlighetsstörning låter sig inte, som tidigare påpekats, beskrivas närmare. Ett brott av denna typ begås dock vanligen av personer med psykopatiska drag. Gärningsmannen är således en intolerant, illojal och hänsynslös person som styrs av impulser, hugskott och infall. Därmed finns ett drag av rastlöshet och bristande uthållighet, som visar sig på många livets områden. En konsekvens av den störda personligheten är svårigheter att relatera till andra och upprätthålla vänskaps- och andra relationer. I grund och botten är personen rädd för konfrontation men han drar sig inte för att söka den om det skulle kunna tjäna hans syften. Det finns ett betydande förakt för andra och förakt för svaghet, som tar sig uttryck i fördomsfullhet och tendens till snara omdömen om andra. Omdömen, som till sin karaktär är rigida och bristfälligt nyanseerade. Ytligt sett kan han säkert framstå som självsäker genom sin självhävdelse men i andra avseenden framstår han som uppblåst och oäkta, vilket avspeglar en brist på inre kompass.

Levnadsvanor

Den störda personligheten för med sig att gärningsmannen lever ett liv fattigt på omväxling och utan större ambitioner. Han trivs bäst i sin ensamhet men ägnar sig inte åt krävande hobbies. Hans liv kan, för omgivningen, te sig händelsefattigt och tråkigt. Han är politiskt ointresserad men det finns troligen ett betydande hat mot samhället och dess representanter, som har sin grund i hans egna svårigheter i livet. Gärningsmannen är troligen därför inte medlem av föreningar eller samfund men kan naturligtvis sympatisera med eller intressera sig för organisationer eller tanke-system med originell eller avvikande framtoning. Även om mötet med Palme var slumpmässigt är det möjligt att gärningsmannen kan ha kartlagt Palme eller andra prominenta personer under till synes planlöst vandrande kring deras bostäder och arbetsplatser. Gärningsmannen synes ha viss vana vid skjutvapen. Det mest sannolika är att han fullgjort, åtminstone en del av värnplikten, som ju ger vana vid skjutvapen. Han kan även ha skaffat sig vana på egen hand på avlägsna orter men det är även tänkbart att han då och då besökt en skjutbana vilket medför att han kan vara känd där. Med tanke på gärningsmannens hantering av vapnet synes det ha särskilt värde för honom. Det avspeglar möjligen ett större vapenintresse, som i så fall torde vara känt för delar av hans omgivning.

Fysiska karakteristika

Gärningsmannens fysiska karakteristika framgår av vittnesuppgifter, men kan även härledas från analysen av materialet. Det framgår därvid att han är ca 180 cm lång och är relativt kraftigt byggd. Han är högerhänt. Han förefaller inte vara vältränad.

Ålder

Brott av detta slag begås oftast av män under 30 år men med tanke på det motiv som ligger närmast tillhands, ett utpräglat palmehat, är det sannolikt att gm är äldre än 30. För att ett hat mot en person skall bli så utpräglat torde det kräva att man levt under Palmes era och gradvis byggt upp en aversion mot personen Olof Palme. De vittnen, som sett gärningsmannen synes till övervägande del ha uppfattat honom vara kring 40 år. Det förefaller vara rimligt men man bör tänka på möjligheten att en ensamvarg kan se betydligt äldre ut än sin kronologiska ålder. Det innebär att gärningsmannen är född tidigast 1938 och senast 1958 men mest sannolikt under 40-talet.

Familjär bakgrund

Kaotiska brottslingar har ofta en kaotisk bakgrund där f f a fadern och relationen till honom präglat det fortsatta livet. De svårigheter som funnits kring fadern behöver dock inte ha visat sig i att han, i sin tur, är eller varit känd för myndigheter. Men han kan ha haft alkoholproblem och äktenskapet mellan föräldrarna kan ha haft andra påfrestningar som t ex misshandel. Gärningsmannens kontakt med föräldrarna, om de över huvud finns i livet, är troligen minimal. Av väsentligen okänd anledning är kaotiska brottslingar ofta födda sent i en syskonskara.

Eget familjeliv

Gärningsmannen umgås sannolikt endast sporadiskt med kvinnor och bor och lever ensam. Han har troligen inga barn.

Utbildning

Det mest sannolika är att gärningsmannen är lågutbildad, i varje fall har han inte genomgått högskolestudier. Det är vidare troligt att han inte har någon avancerad yrkesutbildning.

Arbete

Till följd av utbildningsnivån har gärningsmannen, om han inte är långtidsarbetslös, ett okvalificerat arbete i vilket arbetsuppgifterna inte innebär vidlyftigare kontakter med andra människor. Sannolikt har han bytt arbeten många gånger. Med tanke på arten av hans personlighetsstörning är det inte sannolikt att han arbetat längre tid i arbete som innebär djupare kontakter med andra människor, f f a inte vårdarbete.

Ekonomi

Av ovan angivna förhållanden följer att gärningsmannen lever på en låg ekonomisk nivå där utrymme för t ex egen bil torde vara begränsat. Troligen bor han i en hyresrätt med relativt låg hyra med därav följande bostadsstandard.

Psykiatrisk sjukvård

Den typ av störning gärningsmannen troligen har brukar vanligen inte leda till kontakter med den psykiatriska vården, i varje fall inte under frivilliga former. Tillståndet påverkas inte i väsentlig mån av medicinering och psykoterapi brukar endast kunna åstadkomma marginella förändringar. Således är det inte troligt att gärningsmannen har eller har haft psykiatriska vårdkontakter.

Annan sjukvård

I beskrivningarna av gärningsmannen anges att han rört sig klumpigt och möjligen haltat något. Det finns således en möjlighet att han haft eller har en rygg-, höft-, knä- eller fotledsårkomma som kan ha föranlett vård såväl akut vid ett skadetillfälle som i öppenvård för uppföljning eller eventuell sjukgymnastisk behandling. Viss konsumtion av smärtstillande läkemedel kan därför ha förekommit.

I detta sammanhang kan det även kommenteras att gärningsmannen troligen har ett synfel. När han syns vid biografen, strax innan Palme kommer ut, har gm glasögon. Under förföljandet på Sveavägen, mordet och flykten har han inte glasögonen på sig. I profilen från februari anges orsaken härtill vara att gm skulle ha ett ålderssynfel, men grundligare analys visar att han lika gärna, eller hellre, skulle kunna vara närsynt, vilket möjligen skulle kunna förklara varför han följer efter paret Palme så nära, att han tar tag i Palme och varför han tvekar en kort stund innan han bestämmer sig för att springa från mordplatsen. Kanske för att han utan glasögon inte får den totala överblicken över situationen.

Missbruk

Det är naturligtvis inte ovanligt att personer av den halt som här beskrivs är missbrukare - och då vanligen av alkohol eller amfetamin. Således kan även gärningsmannen vara missbrukare men totaliteten i bedömningen av detta talar inte för att han skulle kunna vara gravt eller ens måttligt nedgången av missbruk och att ett eventuellt amfetaminmissbruk vid tiden för mordet inte kan ha varit nämnvärt intensivt. Detsamma torde gälla för alkoholmissbruk. Skälen härtill är att amfetaminmissbrukare har en betydligt starkare traktan efter drogen än möjligheten att få utföra denna typ av brott. I ett påverkat tillstånd torde omdömet grumlas så kraftigt att det torde ha gett mer pregnant utslag i beteendet än vad man faktiskt kan konstatera. Viss alkoholpåverkan kan tänkas vid mordtillfället men det finns intet som stöder tanken att gärningsmannen varit rejält påverkad. Inte heller alkoholabstinens vid tillfället är sannolik eftersom det medför en rad fysiska symtom som förhindrar genomförandet av ett brott på detta sätt.

Men även om nu gärningsmannen vid tiden för brottet inte kan ha varit avancerad missbrukare kan ha varit det tidigare och under åren som gått sedan dess. Den påfrestning som det inneburit att tidvis vara osäker om polisen varit honom på spåren eller inte kan ha orsakat oro som han kan ha dämpat främst med alkohol eller lugnande tabletter. Så-

dant missbruk kan ha lett till vårdkontakter vid alkohol- eller narkomanvårdsmottagningar. Missbruk av heroin är osannolikt.

Tidigare brottslighet

Gärningsmannens personlighet kan ha lett till svårare relationsstörningar, varvid olaga hot eller misshandel kan ha blivit följden av hans oförmåga att hantera frustrationer och kränkningar. Eftersom sådana problem i första hand kan tänkas ha uppstått med främmande personer är det sannolikt att alla eller de allra flesta av sådana tillfällen polisanmäls och att han åtalats för flertalet av dem. Eventuella fängelsestraff för sådan brottslighet kan ha gett honom kontakter med kriminella som kan ha vidareutvecklats efter avtjänat straff. Det är därför tänkbart att han kan ha varit inblandad i annan brottslighet, främst då egendomsbrottslighet.

Kontakter med myndigheter

Det mest troliga är att gärningsmannen har aversion mot myndigheter och auktoriteter varav följer att han sannolikt undviker att upprätthålla kontakter med myndighetspersoner. Till följd av personlighetsstörningen och förmodade besvärliga ekonomiska omständigheter är det dock tänkbart att han tvingats ta kontakter med socialtjänsten i olika livets skiften. Det är även tänkbart att han är förtidspensionerad

Uppehållsort

En iakttagelse rörande kaotiska brottslingar är att de inte transporterar sig långa sträckor i samband med sina brott. De bor, arbetar eller tillbringar en myckenhet av sin fritid i närheten av brottsplatsen. De tar tillfällen i flykten och utför sina brott i områden där de känner sig hemma. Med tanke på tidpunkten för brottet och gärningsmannens karakteristika i övrigt är det därför sannolikt att han bor eller arbetar i området kring biografen Grand, eller vistas ofta där av andra skäl. Med tanke på områdets struktur är det inte sannolikt att en eventuell bostad finns särskilt långt söder om området utan fastmer åt norr, öster och väster. Kaotisk brottslingar har ofta sin bostad mycket nära brottsplatsen, kanske endast några hundra meter, men upp till 1 à 2 km är tänkbart.

Motiv till brottet

Det mest troliga är att det rör sig om ett personligt motiv, men inte med privat inslag. Palmehatet med alla sina olika facetter påverkade säkert ett stort antal människor med bristande urskillningsförmåga, benägenhet för primitivt tänkande och för aggressiva, projektiva försvarsmekanismer. Ett resultat av detta, för flera av dem, kan ha varit att Olof Palme kom att representera något ont i deras liv och att han fått kreera rollen av syndabock i förklaringen av deras tillkortakommanden. Palme kan, för några få av dem, blivit så förhatlig att de kan tänkas ha umgåtts med planer att döda honom. För en av dem blev dessa fantasier möjliga att realisera.

I samband med mord är det relativt vanligt att man finner utlösande orsaker, som inte är relaterade till offret. Det kan röra realtionsproblem med mer eller mindre närstående personer, ofta flickvänner. Det kan även röra motgångar vad gäller ekonomi och arbete. I utvärderingen av potentiellt misstänkta kan det därför vara av värde att söka efter sådana händelser.

Uppträdande efter gärningen

Initialt förelåg sannolikt en rädsla för att bli gripen till följd av den enorma uppmärksamhet som brottet fick. Eventuellt kan denna rädsla ha lett till ånger och eventuellt självmord, men det är mindre sannolikt. Så småningom har gärningsmannen uppnått allt större säkerhet i takt med att utredningen tidigt kantrade och massmedias rapportering endast rörde konspirationer. I samband med den enorma uppståndelsen och problemen efter brottet torde gärningsmannen ha haft rent triumfatoriska upplevelser när den ena ministern efter den andra tvingades avgå, liksom den ena polischefen efter den andra. Utan att han direkt behövt ange det egna gärningsmannaskapet bör de här händelserna ha kommenterats av gärningsmannen. Här har han nämligen haft chans att lätta litet på det inre trycket utan att behöva avslöja sig. Så småningom kan en känsla av ensamhet ha uppstått till följd av en önskan att inte avslöja sig, parad med en bubblande oro inför att vara den som gjort det som han trott att många människor kanske önskat. Så småningom kan en känsla av besvikelse och tomhet ha uppstått, efter den definitiva förlusten av hatobjektet. Det innebär ju att det inte längre finns ett objekt att rikta hatkänslorna mot.

Under förutsättning att gärningsmannen inte är identisk med Christer Pettersson torde han vid tiden för rättegången mot denne ha upplevt en påfallande grad av säkerhet och triumf. Den varierande emotionella temperaturen hos gärningsmannen torde ha medfört svårigheter att hålla inne med kunskaper om hur mordet genomfördes. Det krävs en påtaglig styrka för att hålla inne med detta. Således är gärningsmannen en mycket störd person, ja, rent av kallhamrad. Det rör sig sannolikt om en utpräglad psykopat.

Infiltration

Även om omständigheterna från tid till annan kan ha gett honom en känsla av osårbarhet, att han inte skulle kunna gripas kan det ändå ha funnits en känsla av osäkerhet, som kan ha lett gärningsmannen till att infiltrera utredningen. Det kan ha skett på olika sätt:

- Han kan ha kommit med eget vittnesmål eller allmän information och i samband med det försökt skaffa information om utredningens läge.
- Han kan ha lämnat direkt vilseledande information i ett försök att rikta utredningens fokus åt annat håll.
- Han kan under täckmantel av journalist eller särskilt intresserad medborgare ha försökt få ut information från utredningen på helt legal väg.
- Han kan ha förlett eller förmått andra att lämna vilseledande information.

Intresse för utredningen

Kaotiska brottslingar brukar vanligen inte följa den massmediala redovisningen av sina brott. Detta fall är dock speciellt eftersom det under långa perioder varit så osedvanligt mycket skrivelser. Det ter sig därför rimligt att denne gärningsman samlat på sig mer tidningsklipp än vad folk i gemen gjort. Därutöver kan det bland hans tillhörigheter finnas artiklar om Palme och bilder från tiden före hans död.

Hantering av bevismaterial

I första hand rör det vapnet, ammunitionen och de kläder han bar vid mordtillfället. Om han inte visste det förut torde han tidigt ha fått klart för sig det intresse man visat den s k 33-åringens kläder, varför man kan anta att han senast då gjort sig av med kläderna eller i varje fall rengjort dem noggrant med upprepade tvättar. Ammunitionen kan han lätt ha gjort sig av med. Vapnet däremot torde representera ett så stort affektions- eller fetichistiskt värde att han svårligen kan ha gjort sig av med det definitivt. Däremot är det väl sannolikt att han gömt det på en plats som han skulle kunna återvända till. Det mest sannolika därvidlag är att han gömt det på en plats som har särskild betydelse i hans liv, exempelvis bostadens biutrymmen, undanskymd plats på arbetet, någonstans i området kring ett landställe eller på en plats, som har någon symbolisk betydelse för honom, t ex vid barndomshemmet. Det förefaller inte troligt att han skrivit dagbok, i varje fall har han inte i den skrivit ned vad han varit med om som berör mordet.

Risken för återkomst

Den typ av person som gm representerar råkar naturligtvis även fortsättningsvis ut för situationer som han inte klarar med mindre än att han tillgriper våld. Detta behöver dock inte alls drabba lika blint och oförutsägbart som vid mordet av Palme utan fastmer drabba anhöriga eller bekanta. Detta innebär att gm under åren efter mordet av Palme kan ha lagförts för andra våldsbrott, inklusive mord.

○

○

○

○

Utvärdering av analysen

Innan vi började vårt arbete påpekade vi att det skulle bli nödvändigt att söka annan expertis för att utvärdera vårt resultat. Två möjligheter nämndes. Av olika skäl bedömdes FBI vara den mest erfarna utomstående organisationen som skulle kunna åta sig arbetet. Inför presentationen lade vi ned ett omfattande arbete på att göra detta på ett effektivt sätt med hänsynstagande till alla de hypoteser vi formulerat.

Kontakter med FBI

Under hösten 1993 togs underhandskontakter med FBI:s Behavioral Science Unit (BSU) vid FBI National Academy i Quantico, Virginia, USA. Man förklarade sig villig att hjälpa till i ett utvärderingsarbete av vår analys och profil. Officiell hänvändelse gjordes i oktober och i december bestämdes att Krkom Ölvebro och författarna av denna rapport i januari 1994 skulle resa till USA och diskutera arbetet med personal vid BSU. Resa företogs 7 januari till 15 januari. Besöket vid BSU ägde rum under tre dagar.

Från FBI:s sida deltog

och i olika omfattning i diskussionerna. I diskussioner.

och

Dessa personer deltog i var närvarande vid alla dis-

Presentation av ärendet

Grundläggande fakta i ärendet presenterades i princip som det redovisas i denna rapport med undantag för offerkunskapen och beskrivningen av aktuella lokaler, som gjordes betydligt mer utförliga, av naturliga skäl. Den muntliga framställningen kompletterades av ett rikhaltigt material i form av kartor, skisser, diabilder och overheadpresentationer. En skriftlig sammanfattning av ärendet på engelska, baserad på sammanfattningen i förundersökningsprotokollet, delades ut till deltagarna.

Till följd av deltagarnas minimala förkunskaper om ärendet tog presentationen betydande tid i anspråk. Ett stort antal fördjupande och kompletterande frågor ställdes. FBI-representanterna förklarade sig nöjda med den information de fått och ansåg att materialet var av tillräckligt god kvalitet för att kunna analysera.

Under diskussionerna fanns en betydande enighet om bedömningarna, vilket inte innebär att man ansåg brottet enkelt eller okomplicerat. Vissa avsnitt ägnades också betydande tid för reanalys och eftertanke.

Bedömning av brottet

Den första delen av analysen präglades av FBI:s konsekventa linje att betrakta brottet utifrån gärningsmannens beteende. Tidigt stod det därför klart att man ansåg det närmast uppenbart att gärningsmannen agerat ensam, vilket i sig innebär att han är av speciell beskaffenhet. Genomförandet av brottet ansågs till övervägande del vara kaotiskt. De främsta argumenten för denna bedömning var att gärningsmannen agerat vid första möjliga tillfälle, att han röjt sig vid biografens entré vid flera tillfällen, att han följt efter så nära, att han använt ett opraktiskt vapen, att brottet i sig varit så påänglöst och att han agerat i ett område som han inte fullt ut valt själv.

Frågan om mötet mellan offer och gärningsman skett vid biografen eller tidigare har betydelse för många bedömningar i ärendet och diskuterades mycket ingående. Eftersom den grundläggande beskrivningen av gärningsmannen är tämligen ensartad i bägge fallen ansåg man frågan, ur denna synvinkel, delvis vara av underordnad betydelse. En utpräglad stalker är kanske något mer nihilistisk i sin framtoning än den rent opportunistiske gärningsmannen, som i sin tur kan vara mer ideologiskt motiverad att begå mordet. Graden av personlighetsstörning kan därför vara mer utpräglad i det förra fallet medan arten av störningen kan vara densamma.

Ur en stalkers synpunkt bedömdes Olof Palme ha varit ett närmast fantastiskt objekt - en betydande person som rörde sig obevakad mellan hem och arbete och dessutom obevakad på fritiden. Att då agera i Stockholms cityområde ansågs vara tecken på att han agerar i sin "comfort zone" - ett område som han är bekant med antingen därför att han bor där, arbetar där eller ofta tillbringar sin fritid där.

Stalkers brukar ha flera objekt i sin intressesfär. Möjligheten av att gärningsmannen i själva verket haft någon annan i åtanke men plötsligt stod inför Palme, som ett än mer betydelsefullt mål, framfördes.

Frågan om en eventuellt sammansvärjning diskuterades ingående. Förutom gärningsmannens beteende i sig anfördes att en konspiration vid det här laget borde ha brustit vid sina svagaste länkar. Någon kommunikation borde ha skett, inte minst med tanke på den enorma belöningen. De svaga länkarna utgörs av stödpersoner som haft en avsiktligt mycket undanskymd roll i uppdraget.

Gärningsmannen

De grundläggande elementen i en profil diskuterades därefter. Man var enig om att ett väsentligen kaotiskt brott praktiskt taget alltid utförs av ensliga, avvikande personer med låg självkänsla, sviktande självförtroende, som lever liv kantade av misslyckanden och besvikelser. Därav följer ett antal sannolika förhållanden vad gäller arbete, socialt liv, relationer till anhöriga och andra.

En enskild gärningsman ansågs väl kunna hålla tyst om det han gjort. Den enorma uppmärksamheten och den villervalla som uppstod i och omkring utredningsarbetet torde ha förstärkt känslan av makt och potens. I de fåtaliga sociala kontakter gärningsmannen bedömdes ha är det tänkbart att han försökt minimera betydelsen av brottet men huvudsakligen har han visat tecken på att inte vilja tala om saken - kanske i kontrast till flertalet andra svenskar.

Frågan om gärningsmannen kan ha begått självmord diskuterades. Även om intet direkt talar för att så skulle ha skett kan det ändå finnas en viss möjlighet eftersom gärningsmannen är en så inadekvat person. Om det skett kan det ha skett med samma vapen som dödade Palme. I varje fall torde han skriftligt och på annat sätt ha visat att han var den som begick palmemordet.

Under de senaste åren har man i forskningen kring kriser och självmord noterat att en utlösande faktor till perioder av nedstämdhet och destruktivt beteende är jubiléer, främst med sorgesamma förtecken. I anslutning till årsdagar av tråkiga minnen kommer tankarna om hur allt var innan det förfärliga hände. Detta årssupplevande har förekommit hos en del mördare. Möjligheten av att en misstänkt person således i sin egen historia kan ha sådana händelser bakom sig vid tiden för den uppmärksammade händelsen, bör således beaktas.

Vapenfrågan ägnades mycket uppmärksamhet. Det mest sannolika bedömdes vara att gärningsmannen haft vapnet i sin ägo eller disposition under en tid. Efter brottet kan han ha haft svårt att göra sig av med det definitivt. Däremot bör han ha gömt undan det. Vanligen brukar det ske på platser som har anknytning till gärningsmannen i någon mening, snarare än att han letar upp ett helt nytt ställe att gömma det på.

Rekommendationer

Olika utredningsåtgärder berördes. Om gärningsmannen inte redan infiltrerat sig i utredningen genom att uppträda som vittne, desinformatör eller bara visat nyfikenhet kan man försöka få honom att göra detta antingen genom att störa honom med förhör i omgivningen eller med massmediala strategier. I anslutning till årsdagar kan såväl mordplatsen som Palmes grav och hans hem bli av intresse för gärningsmannen. Sådana platser bör därför bevakas.

Sammanfattning och värdering

I allt väsentligt tycks således vår analys och bedömning ha bekräftats i dessa kontakter. Den därav följande gärningsmannaprofilen modifierades något under diskussionerna men på den punkten var enigheten betydande. Man kan nu fråga sig om detta resultat beror på hur vi presenterade ärendet för FBI-personalen. Frågan

diskuterades med dem. Deras bedömning var att det är osannolikt att vi skulle kunna vilseleda dem så gravt. Vidare byggde de sin analys i än högre grad än vi kunnat göra på gärningsmannens faktiska beteende under de sista minuterna före skotten. I det avsnittet finns få kontroversiella punkter. I anslutning till presentationen av ärendet ställdes en hel del frågor vilket innebär att man för sin analys fick det material man önskade. Vi bedömer på dessa grunder att den bedömning FBI:s analytiker gjorde med stor sannolikhet speglar reella förhållanden. Den analys som presenteras i denna rapport kan därmed anses stå på solid grund.

Presentation inför utredningspersonalen

Under ett tredagars internat i februari med hela utredningspersonalen samt representanter från åklagarna, RPS samt SÄPO presenterades huvuddragen i denna rapport i en serie föredrag av författarna. Detta genomfördes bl a för att kontrollera våra fakta mot erfarenheterna i den samlade utredningen. Fakta och tolkningen av dem diskuterades därför noggrant. Missuppfattningar och hårdragningar har därefter korrigerats. Under diskussionerna och tiden därefter synes en betydande enighet ha uppnåtts om våra slutsatser. Avgörande motargument har inte framförts. Naturligtvis finns det en osäkerhet om en del enskildheter men även om alla dessa skulle tolkas i motsatt riktning skulle ändå inte de slutliga resultaten av vår analys rubbas i sina grundvalar.

I samband med konferensen presenterades även en skiss till gärningsmannaprofil som diskuterades ingående. Under tiden därefter har en del element utvecklats och ett antal inkonsekvenser rättats till. De första utkasterna till en profil kan te sig trubbiga men närmare eftertanke och diskussion skärper ofta konturerna. En profil måste ständigt raffinerats för att kunna vara till hjälp. De diskussioner vi haft med olika utredningsmän efter tredagarskonferensen har tjänat detta syfte.

Konklusion

Så gott sig göra låter har vår analys utsatts för granskning av oberoende expertis och av utredningspersonal, som i många fall varit involverade i utredningen sedan dess start. Den överensstämmelse som därvid uppnåtts, är betydande och kan förhoppningsvis vara en styrka för det fortsatta arbetet i jakten på gärningsmannen.

Slutsatser

Efter denna genomgång av materialet och redovisningen av hur vi analyserat det anser vi att man kan dra följande slutsatser:

- Mordet genomfördes inte av en konspiration av gärningsmän.
- Mordet genomfördes av en ensamagerande gärningsman, som träffade på Olof Palme vid biografen Grand.
- Det finns inte något uppenbart motiv till mordet.
- Efter analys av brottet och de olika aktörernas beteende är det möjligt att beskriva en gärningsmannaprofil, som kan användas för att snäva in det omfattande materialet rörande potentiellt misstänkta. Profilen beskriver en personlighetsstörd man, motiverad att begå brottet till följd av palmehatet.

Rekommendationer

Vi vill avslutningsvis anföra några synpunkter på framtida arbetsuppgifter, som har samband med vår analys och den profil som genererats.

- Massmediala strategier kan behöva utvecklas, i syfte att få gärningsmannen att infiltrera utredningen.
- Ur effektivitetssynpunkt kan en grundlig utvärdering av potentiellt misstänkta, inklusive psykiatrisk värdering, vara av värde.
- Reevaluering av tidigare misstänkta, med tillägg av psykiatrisk värdering kan vara nödvändig i ett senare skede.
- Bevakning, spaning mot Palmes grav och mordplatsen vid tillfällen, när det kan antas ha intresse för gärningsmannen att vistas där, kan vara av värde.
- Noggrann utvärdering av alla personer som närmat sig Lisbeth Palme på ett irreguljärt sätt, särskilt efter mordet, kan leda fram till gärningsmannen.
- Det kan vara nödvändigt att utveckla strategier att söka gärningsmannen med tanke på möjligheten att han inte skulle finnas nämnd i utredningsmaterialet.

Bilagor

Politiska attentat

I nedanstående tabell listas ett drygt hundratal attentat varav flertalet inträffat under 1900-talet. Tabellen gör inte anspråk på fullständighet.

Före 1900

Offer	År	Förövare	Metod	Kommentar
Tiberius Gracchus	133 f Kr	grupp av senatorer		
Gajus Gracchus	121 f Kr			
Cinna	84 f Kr			
Julius Caesar	44 f Kr	Den förste som attackerade offret var Publius Casca	knivar	konspiration av minst 46 personer inkl offrets son
Kung Gustav III	1792	Jacob Johan Anckarström	pistol, kort avstånd	konspiration av officerare m fl
Jean Paul Marat	1793	Charlotte Corday	kniv	
Tsar Nikolaj	1800			
Kara George Petrovic	1817	Milos Obrenovic	offret attackerad under sömn - huvudet avhugget	
Andrew Jackson	1835	Richard Lawrence	försökte skjuta offret i ryggen med två pistoler - båda klickade	förövaren psykotisk
Abraham Lincoln	1865	John W Booth	revolver - kort avstånd	
Kung Umberto I	1878	Giovanni Passanante		
James Abraham Garfield	1881	Charles Guiteau	två skott i ryggen	förövaren psykotisk - skrev hotbrev före mordet

BILAGOR

Tsar Alexander II	1881	Nikolaj Ryssakov, Ignatij Grinevitskij från Narodnaja Volja	två bomber kastade när offret for i släde	Grinevitskij dog av samma bomb
Kung Umberto I	1897			

1900-1919

Offer	År	Förövare	Metod	Kommentar
Prins Edward	1900	Sipido	revolverskott genom tågvagnsfönster	offret överlevde
Shahen av Persien	1900	Francois Salson	försök med revolver	förövaren hoppade upp på bilsteg under offrets färd genom Paris
Kung Umberto I	1900	Bresci	revolver, tre skott	
William Mc Kinley	1901	Leon F Czolgosz	två skott med revolver, vapnet dolt i näsduk	mordet skedde när offret lämnade ett tåg i Buffalo
Kung Alexander av Serbien	1903	konspiration av arméofficerare		offret och hans fru sköts i sitt slott
Nikolaj Bobrikov	1904	Eugen Schauman	handeldvapen kort avstånd	förövaren begick självmord med samma vapen
Delyanni	1905			
Kung Alfonso XIII	1906	Morales	dynamit inkastad i öppen bil	offret överlevde detta och fem andra attentat; förövaren begick självmord
Kung Carlos I	1908			offret och hans äldste son sköts
Kjejsare Kuang Hsu	1908			
Prins Ito av Japan	1908	koreansk fanatiker		
Butrus Pasha Ghali	1910	al-Wardani		
Pjotr Stolypin	1911	Mordka Bogravf	skjuten på kort avstånd vid galaföreställning på Kievoperan	förövaren var judisk revolutionär och hemlig agent
President Caceres i Dominikanska Republiken	1911			
Theodore Roosevelt	1912	John Schrank	ett skott mot offret på kort avstånd när han steg in i sin bil före valmöte	offret överlevde, förövaren psykiskt sjuk
Count Okuma	1912			
President Madero av Mexico	1913			
Kung George I av Grekland	1913	Alexander Skinas	offret mördad under det att han promenerade på gatan	förövaren beskrivs som en berusad galning
Frans Ferdinand	1914	Gavrilo Princip	bomb kastad in i öppen bil, senare attackerad med pistol	konspiration av serbisk terrororganisation
Jean Jourés	1914	nationalistisk fanatiker	mördad på ett café i Paris	
Grigorij Rasputin	1916	Felix Jasupov	revolver, närmast påsittande skott	offret inbjuden till fest, överlevde först cyanidförgiftning

BILAGOR

V I Lenin	1918	Dora Kaplan och hennes syster	revolver, tre skott, kort avstånd	offret gick mot sin bil efter tal, träffades i nacke och axel, överlevde
Emiliano Zapata	1919			

1920 - 1939

Offer	År	Förövare	Metod	Kommentar
Sir Henry Wilson	1921	Reginald Dunne & J O'Sullivan	revolver, kort avstånd	skjuten när han lämnade sin bil utanför bostaden
Premiärminister Hara	1921		kniv	ihjälhuggen på järnvägsstation
Walther Rathenau	1921	Kern & Fischer	skjuten i öppen bil, bomb kastad i bilen	Kern mördade senare Fischer varefter han själv begick självmord
General Francisco Pancho Villa	1923	Jesus Barrazas + sex konspiratörer	besköt offrets bil efter bakhåll	
Sir Lee Stack Pasha	1924	Bröderna Enyat och ytterligare 5-6 män	pistol, kort avstånd	offret for i bil genom Kairo
Benito Mussolini	1925	Zaniboni		förövaren deputerad krigshjälte
Benito Mussolini	1926	Zamboni		förövaren endast 16 år gammal
Viscount Takahashi	1926			
President Obregon av Mexico	1928	Leon Toral		
Premiärminister Hamaguchi av Japan	1930	militär konspiration		
Premiärminister Ki av Japan	1932	Yamagishi & åtta andra officerare	offret skjuten i sitt hem	alla nio konspiratörerna sköt mot offret
President Paul Doumer av France	1932	Gorgoulov	skjuten utanför bokutställning	förövaren mentalt störd
F D Roosevelt	1933	Guiseppe Zangara	fem skott, kort avstånd	offret talade från sin bil, träffades inte, borgmästare Cermak avled, förövaren psykiskt störd
Kung Mohammed Nadir Khan av Afghanistan	1933			
Kung Alexander av Jugoslavien	1934	Vlada Chernozamsky	skjuten i öppen bil	franske utrikesministern skjuten vid samma tillfälle
Chancellor Engelbert Dollfuss	1934	Otto Planetta	skjuten på sitt kontor	
Huey Long	1935	Carl Weiss	pistol, kort avstånd	Weiss nedskjuten av livvakterna
Kung Edward VIII	1936	George McMahon	revolver	förövaren siktade på offret när denne red utanför Buckingham Palace
Prinsessan Marina	1939	Vincent Lawlor	avsågat gevär	förövaren psykiskt störd, attack på öppet torg i London
Adolf Hitler	1939	Georg Elser	bomb	bomben exploderade efter att offret lämnat ölkällare

1940 - 1959

Offer	År	Förövare	Metod	Kommentar
Sir Michael O'Dwyer	1940	Azad Singh	revolver	förövaren siktade mot flera offer i föreläsningssal i London, det troliga avsedda offret var en general Dyer
Leo Trotskij	1940	Ramon Mercador	isyxa	förövaren infiltrerade sig in i offrets närhet med hjälp av flera andra NKVD-agenter
Richard Heydrich	1942	Kubis & Gabchik	gatubomb	
Amiral Darlan	1942	Fernand Bonnier de la Chapelle	skjutvapen	attentatet ägde rum i Alger
Adolf Hitler	1944	konspiration av officerare	tidsinställd bomb	
Lord Moyne	1944	Eliahu Ben Zouri & Eliahu Hakim	skjuten i öppen bil	
Kung Ananda VII av Siam	1946	Nai Chit (page på slottet)	offret skjuten när han sov	
Mahatma Mohandas Ghandi	1948	Nathuram Vinayak Godse	revolver, kort avstånd	attentat i samband med öppen bönestund
Folke Bernadotte	1948	judiska terrorister	automatvapen, kort avstånd	offrets bil stoppad
Juan Peron	1948			en plan att kasta bomb under operabesök avslöjades
Shahen av Persien	1949		offret skjuten när han gick från sin bil vid besök på Teherans universitet	offret överlevde skottskada i käken, förövaren skjuten på plats av officerare
Harry S Truman	1950	Collazo & Torresola	pistol	gärningsmännen försökte ta sig in i Vita Huset, en polisman och två vakter dödades
Premiärminister Ali Razmara av Persien	1951			
Kung Abdullah av Jordanien	1951	palestinsk terrorist	offret skjuten på kort avstånd	i samband med att offret var på väg in i moské i Jerusalem
Kung Feisal II av Irak	1958			offret och hans familj skjutna under statskupp
Nikita Chrustjov	1958			en plan att döda offret under besök i Ungern avslöjades
Premiärminister Solomon Bandaraneike, Ceylon	1959	buddistmunk	offret skjuten i sitt hem	
Stefan Bandera	1959	Bogdan Stashinsky	offret skjuten med cyanidkapsel i ansiktet utanför sitt hem	förövaren KGB-agent

1960 - 1969

Offer	År	Förövare	Metod	Kommentar
-------	----	----------	-------	-----------

BILAGOR

John F Kennedy	1960	Richard Pavlick	gärningsmannen hade ett bälte av dynamit och planerade att krascha sin bil i Kennedys	gärningsmannen övergav planen när offrets hustru och barn dök upp, förövaren hade tidigare planerat döda Jimmy Hoffa, gm mentalt störd
President Trujillo av Dominikanska Republiken	1961	konspiration av arméofficerare	automatvapen efter att offrets bil stoppats i bakhåll	
Charles de Gaulle	1961-1965			17 försök under 4 år, 31 totalt under offrets liv - alla misslyckade!
John F Kennedy	1963	Lee H Oswald	gevär, långt avstånd	gm personlighetsstörd
Lee H Oswald	1963	Jack Ruby	revolver, kort avstånd	
Premiärminister Hasan-Ali Mansur	1965	Mohammed Bokhari	skjuten på öppet torg i Teheran	konspiration inspirerad av ayatollah Khomeini
Shahen av Iran	1965	Abadi	automatvapen, mellandistans	offret inte träffad, två livvakter och förövaren dödade
Malcolm X	1966	Talmadge Hayer & Butler & Johnson	skjuten i samband med att offret höll tal	
Hendrik Vervoerd	1966	David Pratt	offret sköts två gånger i ansiktet när han avslutade ett tal	förövaren psykiskt störd
George Lincoln Rockwell	1967	John Patler	långt avstånd	offer och förövare rivaler i "White Power"-partiet
Martin Luther King	1968	James E Ray	gevär, långt avstånd	konspiration
Robert Kennedy	1968	Sirhan Sirhan	pistol, kort avstånd	
Rudi Dutschke	1968	högerextermist	pistol, kort avstånd	offret skjuten i huvudet, överlevde
Leonid Brezjnev	1969	armélöjtnant	sköt mot bil i vilken offret förmodades befinna sig	förövaren psykiskt störd
Eduardo Mondlane	1969		brevbomb	
Tom Mboya	1969	Nahashon Isaac Njemga Njoroge	skjutvapen	offret nedskjuten när han gick ut ur affär i Nairobi

1970 - 1979

Offer	År	Förövare	Metod	Kommentar
Premiärminister Wasfi-al-Tal av Jordan	1971	Fyra medlemmar ur Svarta September	skjutvapen	offret nedskjuten på hotelltrappa i Kairo
George Wallace	1972	Arthur Bremer	pistol, kort avstånd	offret överlevde
Wolfgang Buddenberg	1972	RAF	bilbomb	offrets hustru svårt skadad
Carrero Blanco	1973	ETA	gatubomb	explosion efter att offret kommit ur kyrkan efter morgonmässan
Richard Nixon	1974	Samuel Byck	försökte kapa flygplan i avsikt att krascha planet mot Vita Huset	förövaren begick självmord efter att ha dödat två flygplatsvakter

BILAGOR

Bernardo Leighton	1975	ensam förövare	pistol (Beretta 9 mm), kort avstånd	konspiration av chilenska säkerhetsjätten, offret skjuten i nacken, även hustrun träffad, bägge överlevde
Kung Faisal av Saudi Arabien	1975	prins Faisal	pistol, kort avstånd	
Gerald Ford	1975	Sarah J Moore	pistol, medeldistans	gm personlighetsstörd
Gerald Ford	1975	Lynette Fromme	kniv	gm personlighetsstörd
Orlando Letelier	1976	två exilkubaner + M Townley	bilbomb	konspiration organiserad av chilenska säkerhetsjätten
Hans Martin Schleyer	1977	RAF		offret kidnappades i sin bil, hittades död tre veckor senare
Siegfried Buback	1977	RAF		
Jurgen Ponto	1977	RAF	pistol, kort avstånd	offret dödad under kidnappningsförsök i sitt hem
Aldo Moro	1978	Brigate Rosso		offret kidnappad, hittad död några veckor senare
Vladimir Kostov	1978	Durzavna Sigurnost (bulgariska "KGB")	en giftkapsel injicerades via ett paraply i offrets rygg	offret överlevde
Georgi Markov	1978	Durzavna Sigurnost (bulgariska "KGB")	en giftkapsel injicerades via ett paraply i offrets lår	offret avled
President Park Chung-Hee	1979		skjuten under valmöte	
Sir Richard Sykes	1979	RAF		
Airey Neave	1979	INLA	vägbomb nära parlamentsbyggnaden	
Lord Mountbatten	1979	IRA	bomb placerad i offrets båt	
Alexander Haig	1979	RAF	bomb	offret överlevde

1980 - 1989

Offer	År	Förövare	Metod	Kommentar
John Lennon	1980	Mark Chapman	revolver, kort avstånd	förövaren psykiskt störd
Premiärminister Bahonar av Iran	1981		bomb i offrets kontor	president Rajaj dödad vid samma tillfälle
Anwar Sadat	1981	konspiration av armésoldater	automatvapen	offret och flera andra dödade vid militärparad
Drottning Elisabeth II	1981	Christopher Lewis	gevär cal .22	förövaren psykiskt störd, offret inte träffad
Påven Johannes Paulus II	1981	Ali Agca	pistol, medeldistans	offret for stående i öppen bil, offret överlevde
President Zia Rahman av Bangla Desh	1981	revolterande soldater		i Chittagong
Ronald Reagan	1981	John Hinckley	pistol, medeldistans	förövaren psykiskt störd
Bachir Gemayel	1982		bomb	
Shlomo Argov	1982		handeldvapen, kort avstånd	

BILAGOR

Isam Sartawi	1983	ensam förövare	sköt offret i ryggen i hotellvestibul	förövaren flydde till falskskyld bil
Benigno Aquino	1983		revolver	offret sköts i tumult när han lämnade flygplan
Indira Ghandi	1984	två av offrets sikhiska livvakter	pistol och automatgevär	offret promenerade i sin trädgård
Margaret Thatcher	1984	PIRA	bomb i hotell	Thatcher överlevde, fyra andra dog
René Audran	1985	Action Directe		
Ernst Zimmermman	1985	RAF		
Olof Palme	1986	?	revolver, kort avstånd	offret promenerade sent på kvällen utan livvakter, hustrun träffad men överlevde
Karl H Beckurts	1986	RAF	vägbomb	
Gerold von Braunmuhl	1986	RAF		
Georges Besse	1986	Action Directe	automatvapen	
Hans Tietmeyer	1988	RAF	automatvapen	offret överlevde
Vallabhbai Patel	1989		kniv	
Grekisk minister	1989		bilbomb	
Alfred Herrhausen	1989	RAF	vägbomb	

1990-

Offer	År	Förövare	Metod	Kommentar
Oskar La Fontaine	1990	Adelheid Streidel	kniv	offret överlevde efter attack efter valmöte, förövaren psykiskt sjuk
Wolfgang Schäuble	1990	37-årig narkoman	handeldvapen, kort avstånd	offret överlevde, skjuten efter valmöte på restaurang, gm psykiskt störd
Rifaat Mahgoub	1990	fyra okända män	automatvapen	offret nedskjuten utanför hotell på väg in i sin bil
Hans Neusel	1990	RAF	vägbomb	
Detlev K Rohwedder	1991	RAF	gevär, långt avstånd	
Rajiv Ghandi	1992	ung kvinna	bomb	förövaren bar själv fram bomben och utlöste den
Chris Hani	1992	konspiration av kända extremister	pistol, kort avstånd	offret attackerad utanför sitt hem
Domare Falcone	1992	italienska maffian	vägbomb	
Ian Gow	1992	PIRA	bilbomb utlöst vid offrets hem	
Winnie Mandela	1993		pistol, kort avstånd	förövaren sprang fram mot offrets bil vid rödljus, chaufför och livvakt dödade liksom förövaren
Prins Charles	1994		startpistol avfyrad två gånger	förövaren hade tidigare skrivit brev till prominenser över hela världen, gm psykiskt störd

BILAGOR

Luis Donaldo Collosio	1994	23-årig man	handeldvapen, kort avstånd	offret -mexikansk presidentkandidat sköts med flera skott efter valta. Förövaren greps på plats, sannolikt konspiration.
-----------------------	------	-------------	----------------------------	--

---

Tabell med karakteristika för förmodad gärningsman

På de följande sidorna ges i tabellarisk form en översikt av signalement och andra karakteristika för den person vi uppfattat vara gärningsmannen. Tabellen är uppdelad i geografiska eller kronologiska avsnitt där observationerna ställts i sekventiell ordning. I avsnittet *Vid mordplatsen* är det med säkerhet gärningsmannen som beskrivs. I övriga avsnitt finns en varierande osäkerhet men sannolikheten talar för att det är en och samma person som beskrivs. Vi har i analysavsnittet närmare diskuterat dessa förhållanden. Siffrorna under vittnets namn är sekvensnummer från rekonstruktionsavsnittet.

Utdrag ur PM rörande beteendeanalys av Olof Palmes mördare, 930706

Undertecknad har blivit tillfrågad om eventuell medverkan i palme-utredningen för att beskriva en gärningsmannaprofil (GMP) av Palmes mördare. En preliminär diskussion har förts med krkom Jan Olsson och vid ett möte 18/6 diskuterades saken vidare med krkom Lars Jonsson.

En gärningsmannaprofil baseras bl a på kunskaper om offrets bakgrund, brotts- och fyndplatsers utseende och allmänna förutsättningar, rekonstruktion av brottet och övriga basfakta medan uppgifter om eventuella misstänkta saklöst läggs åt sidan. Perspektivet är renodlat beteendemässigt och avser att förutsäga en kombination av offer och gärningsman där endast den ena parten är någorlunda given på förhand - dvs offret. Värdet av en gärningsmannaprofil är således att den kan hjälpa till att snäva in kretsen av misstänkta och att den kan användas som ett sållningsinstrument. GMP i sig har inget bevisvärde vilket huvudsakligen beror på att den baseras på sannolikheter och potentiella möjligheter samt på rimliga och erfarenhetsmässiga förutsättningar.

Erfarenheterna av GMP i Sverige är begränsade. Vid säkerhetspolisen har metoden använts under några år, främst för att bedöma kapacitet och intention hos hotutövare. I utredningen om Lasermannen gjordes en omfattande GMP som senare indikerade värdet av att koncentrera spaningsverksamheten mot en viss person. I utredningen av AK-ligan har likaledes en omfattande GMP av ligan och dess enskilda medlemmar utförts. Denna senare GMP har använts som ett sållningsinstrument.

Metoden har en lång bakgrundshistoria men det var först under 70-talet som den kom att raffineras och fördjupas, huvudsakligen som resultat av ett systematiskt arbete vid FBI:s beteendevetenskapliga enhet. Det finns, högt räknat, 100 personer i hela världen som genomgått en omfattande utbildning i arbetet att beskriva en GMP. De svenskar som engagerats i GMP-arbete, inklusive undertecknad, hör inte till denna grupp av välutbildade. De svenska erfarenheterna hittills talar dock för att vi har en hyfsad kompetens och att det arbetssätt som kommit att utformas varit gynnsamt för att, i utvalda fall, en användbar GMP kunnat beskrivas.

Krkom Jan Olsson och undertecknad har varit inblandade i flera av de GMP-beskrivningar som gjorts under senare år. Vi har bedömt att vi i detta uppdrag skulle

arbeta ensamma utan inblandning av andra som på olika sätt deltagit i tidigare analyser. Våra respektive kompetenser kompletterar varandra och den arbetsmetodik vi utvecklat passar oss bra.

I mitt uppdrag hos säkerhetspolisen har jag bl a studerat attentatshistorien främst ur skydds-och säkerhetsmässig synpunkt men även ur psykiatrisk- beteendemässig synpunkt. Jag förfogar över ett relativt omfattande material rörande de flesta statsmannaattentat av betydelse. Jag har även i kontakter med Secret Service skaffat mig kunskaper av betydelse för att tolka hotbilder kring statsledningen.

Med utgångspunkt från dessa förhållanden synes förutsättningarna för att beskriva en GMP av Palmes mördare vara relativt goda. Det finns dock några svårigheter. Såväl Olsson som jag har, professionellt och som privatpersoner, fått en mängd informationer om mordet, utredningen och alla kringhändelser under årens lopp. Vi har, som snart sagt alla svenskar, mer eller mindre rigida åsikter om offren, mordet, dess bakgrund och genomförande. Jag vill inte påstå att detta låst oss fullständigt i viss riktning men självfallet har det påverkat oss. Detta gäller i minst lika hög grad alla de som idag arbetar med utredningen.

Vidare synes det som utgångsmaterialet är relativt magert men detta kan självfallet inte bedömas förrän vi tagit del av det.

Den största svårigheten torde dock ligga i den mängd information som vi har om misstänkta. Det gäller självfallet främst den person som en gång lagförts för mordet. I sedvanligt GMP-arbete är en grundregel, som tidigare påpekats, att man inte tar del av information om misstänkta eftersom det vanligen leder till påverkan antingen så att profilen anpassas till denna person eller att den fjärras från honom. Jag uppfattar dock dessa svårigheter som delvis överkomliga.

Det ter sig dock nödvändigt att en utarbetad profil bedöms av andra med mindre fördomsfulla ögon. Såvitt kan bedömas är enda möjligheten att några av de mest erfarna vid FBI:s och Secret Service:s beteendevetenskapliga enheter får ta del av den utarbetade profilen i sinom tid. Lämpligheten i detta måste naturligtvis diskuteras noggrant innan det genomförs och kräver även en del officiella hänvändelser.

(---)

Andra förutsättningar är givetvis obegränsad tillgång till relevant material, skriftligt eller muntligt, samt total sekretess om arbetet. Massmedias intresse för GMP är stort och deras intresse för palmeutredningen behöver inte närmare kommenteras.

Under arbetets gång synes det lämpligt att vi muntligen delrapporterar resultat till en mindre krets av utredningsmän medan slutrapporten givetvis levereras skriftligt.

Det material som i första hand behövs för att genomföra analysen är uppgifter om offrens förehavanden, i allmänhet, de senaste dagarna före händelsen och alldeles särskilt det sista dygnet. Vidare uppgifter om och iakttagelser av offren från det att de lämnade sina respektive arbeten morddagen fram till det att de anlände till mordplatsen. Därutöver behövs vittnesiakttagelser från biografen Grand, Sveavägen och

dess omgivningar, mordplatsen och andra relevanta platser. Slutligen behövs obduktionsberättelsen och de tekniska protokollen från mordplatsen respektive offrens hem.

Det känns ärofullt och uppfordrande att erbjudas denna arbetsuppgift och jag ser fram mot att få arbeta med detta men vill samtidigt understryka att jag inte ser detta steg som lösningen på gåtan utan, som i alla andra fall jag varit inblandad i, som ett försök att tillskapa ytterligare en dimension i ett komplicerat utredningsarbete med enda avsikt att renodla det beteendemässiga perspektivet hos offren och gärningsmannen.

(---)

Stockholm 6 juli 1993

Ulf Åsgård
psykiatrisk konsult

PM ang brottsanalys och gärningsmannaprofil i utredningen av mordet på Olof Palme, 940211

I augusti 1993 påbörjade vi vårt arbete med att genomföra en analys av mordet på Olof Palme. Större delen av detta arbete är nu slutfört. Analysen har i väsentliga delar diskuterats vid FBI:s Behavioral Science Unit under ett besök där i januari. Med analysen och de diskussioner som fördes vid FBI som grund har en preliminär gärningsmannaprofil presenterats vid utredningens konferens 8-10 februari. Underhandsdiskussioner med utredningspersonalen gav ytterligare väsentlig information.

Inför planläggningen av arbetet den närmsta tiden lämnar vi i denna pm några av de mer väsentliga slutsatserna av vårt arbete samt en skiss till en gärningsmannaprofil. Vår skriftliga slutredovisning beräknas föreligga inom någon månad.

Brottsanalysen inriktade sig på att finna stöd för endera av hypoteserna att mordet var resultat av en konspiration eller av en enskild gärningsmans agerande. Vi har i vårt arbete inte funnit tillräckliga indikationer på att fler än en gärningsman agerat under morddagen eller tiden dessförinnan. Det mest sannolika är att en konspiration skulle ha agerat med olika former av understöd för en operation av detta slag och då tecken på det ävenledes saknas är vår slutsats att mordet utfördes av en ensam gärningsman. När man skärskådar gärningsmannens beteende finner man ytterligare argument för den slutsatsen.

Således kan man, efter att ha analyserat materialet, dels finna att det saknas rimliga tecken på att en konspiration legat bakom gärningen och att gärningsmannens beteende i sig talar för att han agerat ensam.

Det mest sannolika är att mötet mellan offer och gärningsman skett utanför biografen Grand och att gärningsmannen inte varit biobesökare. Ett sådant möte, mellan en prominent person och en person beredd att mörda honom, är naturligtvis i sig en relativt osannolik händelse. Såvitt kunnat utrönas har denna händelse dock inträffat i detta fall.

En gärningsmannaprofil i ett ärende av detta slag vilar på en något osäker grund då det statistiska underlaget är begränsat eftersom attentat är en relativt ovanlig händelse. En del av den skisserade profilen baseras på den allmänna erfarenheten av mord och mördare, en del på lärdomar från attentatshistorien och slutligen på slutsatser av vår egen analys.

I tillämpliga delar beskriver profilen förhållandena sådana de var vid tiden för mordet.

Demografiska data

Gärningsmannen är sannolikt en ensamstående svensk man som bor och lever ensam. Han är 30-50 år gammal, möjligen mer specifikt 35-45. I detta sammanhang är

Gärningsmannen kan vara förtidspensionerad dels till följd av sin personlighetsstörning, dels till följd av ett misslyckat arbetsliv kantat av ideliga arbetsbyten i okvalificerade befattningar. Kontakter med socialtjänsten kan ha förekommit från tid till annan till följd av dålig ekonomi och eventuellt missbruk. Gärningsmannens personlighetsstörning kan ha lett till konflikter med personer i omgivningen t ex grannar och det är möjligt att detta lett till lagföring för olaga hot eller misshandel. Därav följer en viss möjlighet att gärningsmannen straffats tidigare och att detta lett till kontakter med vanekriminella personer.

Levnadsvanor - relationer

Det är sannolikt att gärningsmannen inte har annat än sporadiska kontakter med kvinnor. Han lever ett ensamt isolerat liv utan framträdande hobbies eller intressen, i varje fall inte sådana som han ägnar ett mer systematiskt intresse. Politiskt är han inte särskilt bevandrad eller intresserad men det finns ett framträdande samhällshat hos honom. Detta samhällshat är kryddat med projektiva mekanismer där egna tillkortakommanden genomgående skylls på andra. Gärningsmannen är troligen inte medlem av föreningar eller samfund men kan naturligtvis sympatisera med eller intressera sig för organisationer eller tanke-system med originell eller avvikande framtoning. Även om mötet med Palme var slumpmässigt är det möjligt att gärningsmannen kan ha kartlagt Palme eller andra prominenta personer under till synes planlöst vandrande kring deras bostäder och arbetsplatser.

Ekonomiskt status

Till följd av flera av de ovanstående faktorerna är det sannolikt att gärningsmannen lever på en låg ekonomisk nivå med små omständigheter.

Efterbrottsbeteende

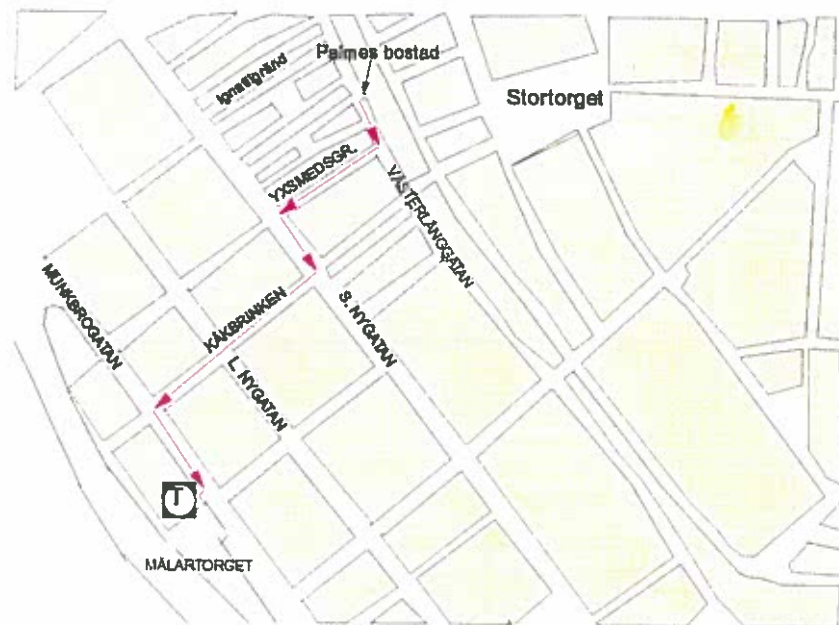
Gärningsmannen har sannolikt inte ändrat sitt liv på något genomgripande sätt efter mordet. Däremot kan han som person ha förändrats i riktning mot ett större självförtroende. Hans intresse för brottet kan till en början ha varit påtagligt men det kan sedan ha svalnat. Det är ändå sannolikt att han sparat en del tidningsurklipp men det behöver inte vara mer än vad varje intresserad medborgare har kvar efter denna historiska händelse. Det är inte sannolikt att gärningsmannen talat om brottet mer ingående med andra personer. Det är möjligt att han tagit sig in i utredningen för att skaffa information om den eller t o m för att påverka den genom att t ex ge falska vittnesmål i syfte att leda utredningens uppmärksamhet åt annat håll. Sådan infiltration kan ha skett vid upprepade tillfällen under årens lopp men bör ha varit mest angelägen för honom i utredningens tidigare stadier.

Stockholm 11 februari 1994

Jan Olsson
krkom

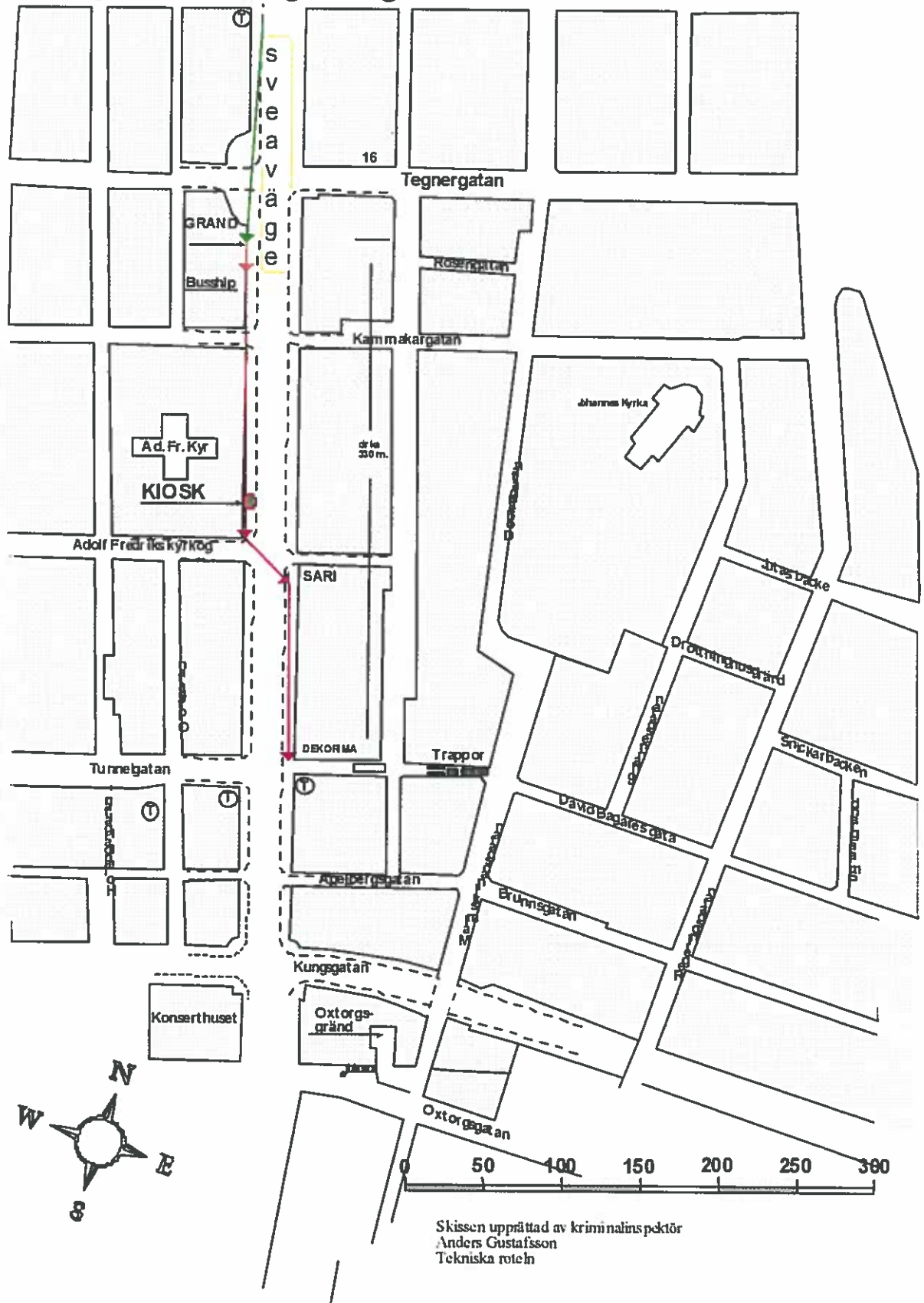
Ulf Åsgård
psykiatrisk konsult

Kartor

**Makarna Palmes promenadväg
till tunnelbanestationen i Gamla Stan**

Sveavägen och omgivningar

Den gröna linjen visar paret Palmes promenadväg till biografen. Den röda linjen deras promenadväg från biografen.

Referenser

Böcker, artiklar m m

Andersson S. **I de lugnaste vattnen...** Tidens Förlag, Stockholm. 1993.

Andrew C & Gordievskij O. **KGB inifrån, Del 1 och 2.** Bonniers, Stockholm. 1990.

Bailey B. **The Assassination File.** W H Allen, London. 1991.

Biller O.A. **Suicide Related to the Assassination of President John F. Kennedy.** Suicide Life Threat Behav. 7, 40-44. 1977.

Bratt P. **IB och hotet mot vår säkerhet.** Gidlunds. 1973.

Brown D J & Merrill R. **Violent Persuasions: The Politics and Imagery of Terrorism.** Bay Press, Seattle. 1993.

Clarke J W. **American Assassins. The Darker Side of Politics.** Princeton University Press, Princeton, NJ. 1982.

Clarke J W. **On Being Mad or Merely Angry. John W Hinckley Jr and Other Dangerous People.** Princeton University Press, Princeton, NJ. 1990.

Curran P. **Psychiatric Aspects of Terrorist Violence: Northern Ireland 1969-1987.** Br J Psychiatry. 153, 470-475. 1988.

Dinges J & Landau S. **Assassination on Embassy Row.** Pantheon Books, New York. 1980.

- Elmbrant B. **Palme**. Författarförlaget - Fischer & Rye, Stockholm. 1989.
- Feldt K-O. **Alla dessa dagar...** Norstedts, Stockholm. 1991.
- Henriksson A. **Antikens historier, I och II**. Bonniers, Stockholm. 1958.
- Hermansson H & Wenander L. **Uppdrag: Olof Palme**. Tiden, Stockholm. 1987.
- von Hofsten H. **I kamp mot överheten - örlog och debatt**. T Fischer & Co, Stockholm. 1993.
- Köhler K-G. **Den permanenta komplotten**. pp 6-160. *Insyn 85*, Stockholm. 1985.
- Leijon A-G. **Alla rosor ska inte tuktas**. Tiden, Stockholm. 1991.
- Lidbom C. **Ett uppdrag**. Wahlström & Widstrand, Stockholm. 1990.
- Macdonald J M. **The Murderer and His Victim**. Charles C Thomas, Springfield. 1961.
- Manchester W. **En presidents död. 20-25 november 1963**. Bonniers, Stockholm. 1967.
- Moelv B. **Åsiktsregistrering och opinionsstyrning**. pp 162-247. *Insyn 85*, Stockholm. 1985.
- Palme O. **Politik är att vilja**. Prisma, Stockholm. 1968.
- Persson C. **Utan omsvep**. Norstedts, Stockholm. 1990.
- Posner G. **Case Closed. Lee Harvey Oswald and the Assassination of JFK**. Random House, New York. 1993.
- Ressler R K, Burgess A W & Douglas J E. **Sexual Homicide. Patterns and Motives**. Lexington Books, New York. 1988.
- Ressler R K & Shachtman T. **Whoever Fights Monsters**. St. Martin's Press, New York. 1992.
- Runyan W M. **Life Histories and Psychobiography. Explorations in Theory and Method**. Oxford University Press, New York. 1982.
- Shore D, Filson C.R, Davis T.S, Olivos G, DeLisi L & Wyatt R.J. **White House Cases: Psychiatric Patients and the Secret Service**. *Am J Psychiatry*. 142, 308-312. 1985.
- Simonton D K. **Psychology, Science, and History. An Introduction to Historiometry**. Yale University Press, New Haven. 1990.

The Warren Commission Report. **Report of the President's Commission on the Assassination of President John F. Kennedy.** St. Martin's Press, New York. 1964.

Wardlaw G. **Political Terrorism. Theory, tactics, and counter-measures.** 2nd ed, Cambridge University Press, Cambridge. 1989.

Webster C D, Ben-Aron M H & Hucker S J. **Dangerousness. Probability and prediction, psychiatry and public policy.** Cambridge University Press, Cambridge. 1985.

Westander H. **Bofors svindlande affärer.** Ordfront - Pax, Stockholm. 1988.

Åsgård U. **Attentatsmannen - ett psykiatriskt perspektiv.** Opublicerat föredrag, 1988-94.